

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Opole, dnia 8 listopada 2019 r.

Poz. 3496

UCHWAŁA NR XV/150/2019 RADY MIEJSKIEJ W STRZELCACH OPOLSKICH

z dnia 30 października 2019 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Strzelce Opolskie na lata 2020-2023”

Na podstawie art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 i 2245 oraz z 2019 r. poz. 730 i 1696) po uzyskaniu opinii Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Strzelce Opolskie na lata 2020-2023”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Strzelec Opolskich.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodnicząca
Rady Miejskiej

Gabriela Puzik

Załącznik
do Uchwały Nr XV/150/2019
Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich
z dnia 30 października 2019 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY STRZELCE OPOLSKIE NA LATA 2020 - 2023

SIERPIEŃ 2019

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami	3
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	4
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	9
4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	12
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	18
5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy ..	18
5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	25
5.2.1. Charakterystyka gminy	25
5.2.2. Zarys historii obszaru gminy	26
5.3. Krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	28
5.4. Dziedzictwo niematerialne	51
5.5. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	55
5.5.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków	55
5.5.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków	58
5.6. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków.....	59
5.7. Zabytki archeologiczne.....	83
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy - analiza SWOT	93
7. Założenia programowe oraz zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami	95
8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami	98
9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami.....	99
9.1. Dotacje.....	100
9.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego	103
9.3. Środki europejskie	104
10. Realizacja i finansowanie z zakresu ochrony zabytków.....	107
11. Bibliografia.....	112
12. Spis tabel i zdjęć	113

1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe, jako jeden z podstawowych aspektów życia i działalności człowieka, kształtuje związki międzyludzkie i określa tożsamość i świadomość społeczności. Obiekty zabytkowe stanowią cenny element kultury wpływający na kształtowanie się otoczenia człowieka współczesnego oraz mający wszechstronny wpływ na jego życie codzienne. Bogactwo i różnorodność dziedzictwa, należycie pielęgnowane i wykorzystane, powinny stanowić jeden z głównych czynników rozwoju życia społeczno - gospodarczego.

Przedmiotem Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Strzelce Opolskie na lata 2020 - 2023 (GPOnZ) jest problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Strzelce Opolskie. Niniejsze opracowanie sporządzono zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067) oraz z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa. GPOnZ sporządzany jest przez Burmistrza, następnie po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zostaje przyjęty przez Radę Miejską. GPOnZ ogłaszany jest w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego. Sporządza się go na okres 4 lat, natomiast co 2 lata Burmistrz przedstawia Radzie Miejskiej sprawozdanie z wykonania GPOnZ.

Niniejsze opracowanie stanowi kontynuację Programu opieki nad zabytkami Gminy Strzelce Opolskie na lata 2012 - 2015 przyjętego Uchwałą Nr XIX/120/2012 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 31 stycznia 2012 r. oraz Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Strzelce Opolskie na lata 2016 - 2019 przyjętego Uchwałą Nr XVI/127/2015 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 16 grudnia 2015 r. GPOnZ został zaktualizowany w zakresie potencjału dziedzictwa kulturowego i źródeł finansowania oraz dostosowany do zmieniających się realiów dotyczących opieki nad zabytkami w części analizy SWOT, celów i działań.

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Strzelce Opolskie stanowi element polityki samorządowej, pozwala na podejmowanie zaplanowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kultury. Jako materiał bazowy może być wykorzystywany przez środowiska badawcze i naukowe, właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych oraz osoby zainteresowane kulturą i dziedzictwem kultury. Opracowanie służy rozwojowi miasta przez dążenie do poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystania zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne.

W GPOnZ wskazano działania skierowane na poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Dokument uwzględnia uwarunkowania prawne, zewnętrzne oraz wewnętrzne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Wskazane w nim kierunki działania tzw. priorytety szczegółowo opisują zakres oraz cel danego zamierzenia. Głównymi kierunkami powyższych celów jest ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy, będącego elementem rozwoju społeczno - gospodarczego, oraz promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Strzelce Opolskie. Realizacja celów zawartych w programie poprawi w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, wzmocni lokalne wartości oraz wspólne korzenie.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną opracowania GPOnZ stanowi ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, która mówi o obowiązku sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami.

W świetle ustawy, ochrona zabytków to aktywność administracji publicznej, która ma na celu stworzenie sprzyjających okoliczności prawnych, finansowych i organizacyjnych służących zachowaniu, zagospodarowaniu i utrzymaniu zabytków, zapobieganie zagrożeniom, niszczeniu, niewłaściwemu użytkowaniu, uszczupleniu zasobów zabytków, a także kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków oraz uwzględnianie tych zadań w kształtowaniu polityki planistycznej i środowiskowej. Terminem „opieka nad zabytkami” ustawa obejmuje działania właścicieli zabytków, które tworzą warunki dla naukowego badania zabytków, prowadzenia przy nich prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, zabezpieczenia i utrzymania ich samych oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie oraz popularyzowania i upowszechniania wiedzy o nich. W ustawie określono kwestie związane z ochroną i zarządzaniem dziedzictwem kulturowym, a szczególnie zagadnienia tworzenia krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami, organizację organów ochrony zabytków (zadania i kompetencje w zakresie ochrony zabytków wykonuje Generalny

Konserwator Zabytków w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz wojewódzcy konserwatorzy zabytków działający w imieniu wojewodów), zakres i formy ochrony zabytków (którymi są: wpisanie do rejestru zabytków, wpisanie na Listę Skarbów Dziedzictwa, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego), a także zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Zapisy ustawy, zwłaszcza w punktach dotyczących form ochrony zabytków, są komplementarne do zapisów ustaw o samorządzie terytorialnym (o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz o ochronie przyrody). Ponadto ustawa dookreśla zakres zadań dotyczących ochrony zabytków i opieki nad nimi administracji samorządu gminnego i powiatowego.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy wyznacza cele opracowania GPOnZ, w szczególności są to:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie jego ochrony określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

• **Konstytucji RP** (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. - Dz. U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483 z późn. zm.) w przepisach:

- **Art. 5:** „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

- **Art. 6 ust. 1:** „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”; **ust. 2:** „Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

- **Art. 86:** „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

• **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:

- **Art. 3**, który definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

- **Art. 4**, który objaśnia, że ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

- **Art. 5**, który określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków: naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii kultury”.

- **Art. 6**, który klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

a) krajobrazami kulturowymi,

b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,

c) dziełami architektury i budownictwa,

d) dziełami budownictwa obronnego,

e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,

f) cmentarzami,

g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (...),

f) instrumentami muzycznymi,

g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami,

d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

- **Art. 7**, który określa formy ochrony zabytków:

1) wpis do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Wpisy do rejestru są wolne od opłat (art. 9). Skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy, lub z urzędu, na podstawie decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (art. 13). Na podstawie tej decyzji wojewódzki konserwator zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z katastru nieruchomości. Informacja o skreśleniu ogłaszana jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wykreślenia wolne są od opłat (art. 14). Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków - na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o wpisie z urzędu - w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;

2) uznanie za pomnik historii;

3) utworzenie parku kulturowego;

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

- **Art. 16 ust. 1**: „Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej”.

- **Art. 17**, który określa zakazy i ograniczenia na terenie parku kulturowego dotyczące: prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej; zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych; umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1; zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury; składowania lub magazynowania odpadów.

- **Art. 18**: „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;

3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.

- **Art. 19**, który wskazuje, że „1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;

3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:

- 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.

- **Art. 20**, który mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenów.

- **Art. 21**: „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

- **Art. 22**: „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych”.

- **Art. 89**, który wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków”.

• **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (Dz. U. z 2019 r. poz. 506), gdzie w art. 7 ust. 1 pkt 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury (...) oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się w innych obowiązujących ustawach i rozporządzeniach, w tym w:

- **Ustawie z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw** (Dz. U. z 2017 r. poz. 1595).

- **Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 z późn. zm.). Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa stanowi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

- **Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1202 z późn. zm.). Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbioru obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

- **Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska** (Dz. U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.), która mówi między innymi o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych.

- **Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614 z późn. zm.), której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.

- **Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (Dz. U. z 2018 r. poz. 2204 z późn. zm.). W rozumieniu ustawy celem publicznym jest między innymi opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa między innymi postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.

- **Ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1983 z późn. zm.). Ustawa mówi, że działalność kulturalna polega na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo. Polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami i ochrony dziedzictwa narodowego w Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, instytucji filmowych, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, Filmoteka Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.

- **Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (Dz. U. z 2019 r. poz. 688). W ramach ustawy gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

- **Ustawie z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, tzw. Ustawa Krajobrazowa** (Dz. U. z 2015 r. poz. 774 z późn. zm.). Ustawa definiuje pojęcie reklamy, szyldu, krajobrazu, krajobrazu kulturowego, krajobrazu priorytetowego. Nakłada też m.in. obowiązek sporządzania przez samorząd wojewódzki audytu krajobrazowego, w którym mają być zdefiniowane obszary krajobrazów priorytetowych, gdzie sejmik województwa ma mieć możliwość ustalania norm dotyczących wysokości, kształtu budynków i ewentualnego stosowania materiałów miejscowych lub tradycyjnej architektury. Ustawa wprowadza kary za nielegalne reklamy. Ponadto daje samorządom możliwość

uchwalenia lokalnego kodeksu reklamowego, w którym określone zostaną zasady sytuowania m.in. tablic i urządzeń reklamowych.

- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków** (Dz. U. z 2018 r. poz. 1609).
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenie rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem** (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661).
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków** (Dz. U. z 2017 r. poz. 1674).
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami”** (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz. 1304 z późn. zm.), które określa tryb składania wniosków o przyznanie odznaki, wzór i wymiary tej odznaki oraz sposób jej wręczania i noszenia.
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych** (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153).
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków** (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259).
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę** (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510).
- **Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych** (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 650).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i bibliotekach zostały określone w:

- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (Dz. U. z 2018 r. poz. 720 z późn. zm.). Określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Według przepisów ustawy „Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów” (art. 1).
- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (Dz. U. z 2018 r. poz. 574 z późn. zm.) która mówi, iż biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (Dz. U. z 2019 r. poz. 553).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

GPOnZ jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których odwołuje się GPOnZ, połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

GPOnZ zbieżny jest ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w następujących dokumentach:

• Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami

Obecnie przygotowany jest projekt Krajowego programu na lata 2019 - 2022. Obowiązujący dotychczasowy program zakończył się w dniu 31 grudnia 2017 r.

Głównym celem projektu Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami 2019 - 2022 jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami. W okresie 4 lat realizowany będzie we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej poprzez trzy cele szczegółowe podzielone na kierunki działania, tj.:

Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”, podzielony na kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym.
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.

Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”, podzielony na kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”, podzielony na kierunki działania:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości.
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

• Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013 wraz z Uzupełnieniem na lata 2004 - 2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013, przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004 r., rozwinięta w 2005 r. poprzez przygotowane przez Ministerstwo Kultury uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020, jest podstawowym dokumentem rządowym, w którym w oparciu o rzetelną analizę podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. Stanowi ona podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury. Misją tej strategii jest „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”.

Uznając kulturę za jeden z podstawowych czynników rozwoju regionów zapisano w strategii następujące priorytety:

- wzrost efektywności zarządzania kulturą,
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury,
- wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury,
- poprawa warunków działalności artystycznej,
- efektywna promocja twórczości,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków,
- zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020 wprowadza programy operacyjne służące realizacji strategii. Jednym z nich jest Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

W programie wyróżnione zostały dwa komplementarne priorytety:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych. Podstawowym celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania zabytków, kompleksowa ich rewaloryzacja, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę,
- rozwój kolekcji muzealnych - zadania związane z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

• Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR) została przyjęta Uchwałą Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej Uchwałą Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r.

SOR jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa. W jednolitym systemie programowym przedstawia cele do realizacji do 2020 r. oraz w perspektywie

do 2030 r., określa wskaźniki ich realizacji, wskazuje sposób ich osiągnięcia oraz określa najważniejsze projekty służące realizacji celów SOR.

Głównym celem SOR jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Zadania powiązane z obszarem ochrony zabytków zostały uwzględnione w następujących obszarach:

1). Obszar e-państwo - kierunek interwencji:

1. Budowa i rozwój e-administracji - orientacja administracji państwa na usługi cyfrowe.

Wyznaczony projekt strategiczny:

Digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej - kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów ponownego wykorzystywania, w ramach którego digitalizację należy rozumieć jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.

2). Kapitał ludzki i społeczny - kierunek interwencji:

4. Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej.

Działania do 2020 r.:

- Wzmacnianie potencjału instytucji kultury o szczególnym znaczeniu - wspieranie instytucji kultury, których wieloletnia działalność i tradycja mają szczególne znaczenie dla celów polityki państwa w obszarze kultury i których dorobek jest ważnym elementem budowania tożsamości kulturowej Polaków oraz narzędziem promocji Polski w świecie.

- Wypracowanie systemu wspierania rozwoju sektorów kreatywnych - stworzenie warunków dla rozwoju sektorów kreatywnych w Polsce, które wpłyną na rozwój całego ekosystemu wspierania kultury.

Działania do 2030 r.:

- Ochrona i promocja dziedzictwa narodowego - wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmacniania kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO).

- Wzmacnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym), likwidacja „białych plam” w dostępie do kultury.

• Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 została przyjęta Uchwałą Nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. Jest jedną z dziewięciu tzw. strategii zintegrowanych, służących wdrożeniu Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jako cel główny wskazano w niej wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski, w ramach którego określono cztery cele szczegółowe. W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazać można czwarty z celów „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, a zwłaszcza jego priorytet 4.1. „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej”.

Wytyczone tutaj kierunki działań to:

4.1.1. Tworzenie warunków wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

4.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu.

4.1.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

Walory i potencjał tkwiący w dziedzictwie kulturowym są postrzegane w strategii jako „kluczowy element potencjału kulturowego”, a tym samym jedna z „szans rozwojowych dla całego społeczeństwa”. W strategii podnosi się także kwestię znaczenia aktywnej partycypacji społecznej w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

• Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030

Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030 została przyjęta Uchwałą Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Koncepcja ta kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa,

w tym powodziowego. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu,
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na terenach o niższym reżimie ochronnym,
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich,
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, pokolejowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Przy sporządzaniu GPOnZ omówiono uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy wynikające z dokumentów na poziomie:

- **wojewódzkim:** Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016 - 2019, Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego, Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu na lata 2013 - 2016 z perspektywą do 2020 roku, Strategia Rozwoju Subregionu Kędzierzyńsko - Kozielskiego do roku 2020, Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Kraina św. Anny” i Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Kraina Dinozaurów”;
- **powiatowym:** Strategia Rozwoju Powiatu Strzeleckiego na lata 2014 - 2020, Aktualizacja programu ochrony środowiska dla powiatu strzeleckiego na lata 2012 - 2015 z perspektywą na lata 2016 - 2019.

GPOnZ jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi w wojewódzkich i powiatowych dokumentach programowych oraz z dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy. Dokumenty opracowane na poziomie województwa i powiatu:

• Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016 - 2019

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016 - 2019 został przyjęty Uchwałą Nr XVIII/206/2016 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 14 czerwca 2016 r. Niniejszy dokument jest trzecim programem opieki nad zabytkami województwa opolskiego. Pierwszy został przyjęty Uchwałą Nr XIV/158/2007 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 20 grudnia 2007 r. Realizowano go w latach 2007 - 2010. Kolejny program (na lata 2011 - 2014) przyjęto Uchwałą Nr V/76/2011 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 29 marca 2011 r.

Program stanowi kontynuację podstawowych założeń poprzednich programów, podobnie jak kontynuowane są cele i priorytety polityki Samorządu Województwa wobec dziedzictwa kulturowego regionu.

Założenia Programu:

CEL STRATEGICZNY I: UTRZYMANIE I ZARZĄDZANIE ZASOBEM REGIONALNEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

Priorytet I. Realizacja zadań własnych Samorządu Województwa.

Priorytet II. Odnowa wsi w kontekście poprawy stanu zachowania krajobrazu i dziedzictwa regionalnego.

Priorytet III. Rewaloryzacja i rewitalizacja miast.

Priorytet IV. Ochrona dziedzictwa archeologicznego.

Priorytet V. Rozwój muzealnictwa i wystawiennictwa.

Priorytet VI. Rozwój instytucji opieki nad zabytkami.

CEL STRATEGICZNY II: OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.

Priorytet I. Dziedzictwo kulturowe jako czynnik stymulujący rozwój gospodarczy.

Priorytet II. Wstrzymanie procesu degradacji założeń pałacowo - parkowych.

Priorytet III. Wspieranie inicjatyw mających na celu podniesienie rangi obiektów i zespołów zabytkowych.

Priorytet IV. Wspieranie funkcjonowania istniejących szlaków turystycznych oraz inicjatyw na rzecz tworzenia nowych szlaków, obejmujących charakterystyczne dla województwa zespoły i obiekty zabytkowe.

Priorytet V. Wstrzymanie procesu degradacji oraz popularyzacja zabytków techniki.

CEL STRATEGICZNY III: ROZWÓJ INICJATYW ZWIĄZANYCH Z REGIONALNYM DZIEDZICTWEM KULTUROWYM I ROZWÓJ TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ.

Priorytet I. Podnoszenie poziomu edukacji i wiedzy na temat regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Priorytet II. Współpraca z instytucjami i stowarzyszeniami działającymi na rzecz ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym.

Priorytet III. Współpraca między regionami, współpraca międzynarodowa.

Priorytet IV. Polityka informacyjna i promocyjna w zakresie opieki nad dziedzictwem kulturowym.

• Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku została przyjęta Uchwałą Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r. Strategia rozwoju województwa jest najważniejszym regionalnym dokumentem strategicznym.

Strategia powstała z myślą o optymalnym wykorzystaniu potencjałów i szans rozwojowych regionu województwa opolskiego. W ramach procesu opracowania strategii wykorzystano analizę SWOT. Był to istotny etap diagnostyczny wspomagający proces formułowania wyzwań, celów strategicznych i celów operacyjnych.

Realizacja kierunków rozwoju, które zostały określone w Strategii, ma służyć osiągnięciu wizji regionu w 2020 roku:

- regionu wielokulturowego, w którym najważniejsi są jego mieszkańcy: wykształceni, otwarci na zmianę, wiedzę i innowacje, a także aktywni - na rynku pracy i poza nim,
- przyjaznego środowiska życia dla rodzin, przedsiębiorców i wszystkich reprezentantów przestrzeni społeczno - gospodarczej,
- województwa z atrakcyjną ofertą rynku pracy, ofertą edukacyjną, kulturalną i gospodarczą, zachęcającą do wyboru tego regionu jako miejsca do zamieszkania, wypoczynku, inwestycji i rozwoju działalności innowacyjnej.

W rozdziale 2, w ramach diagnozy społeczno - gospodarczej opisano dziedzictwo kulturowe jako jeden z wyróżników województwa opolskiego. Dziedzictwo kulturowe, którego bogactwo często przewyższa stan posiadania innych, znacznie większych i zasobniejszych regionów w Polsce, jest znaczącym czynnikiem rozwoju województwa opolskiego. Wizytówką regionu są liczne kompleksy zabytkowej architektury sakralnej i świeckiej. Z wielu szlaków w województwie na uwagę zasługuje droga św. Jakuba przebiegająca z Europy wschodniej do Santiago de Compostela w Hiszpanii oraz szlak średniowiecznych polichromii brzeskich łączący ponad 20 obiektów z unikalnymi gotyckimi malowidłami ściennymi. W regionie znajdują się liczne zabytkowe świątynie na obszarach wiejskich, w szczególności drewniane kościoły na północy województwa, a także zabytki techniki, rzemiosła i gospodarki oraz znaczące zabytki kultury przemysłowej, technicznej i hydrotechnicznej warte zachowania, udostępnienia i wykorzystania na cele turystyczne. W regionie jest również wiele obiektów o dużym znaczeniu historycznym oraz zbiorów sztuki, także współczesnej. Niestety stan techniczny wielu obiektów i zespołów dziedzictwa kulturowego jest zły, co kwalifikuje je do renowacji i rewitalizacji, tak by podnosiły atrakcyjność turystyczną i społeczno - kulturową regionu. O tożsamości regionalnej świadczy także dbałość o dziedzictwo kultury niematerialnej, łączącej głównie tradycje kultury śląskiej i kresowej, co przejawia się między innymi w specyficznym dla regionu folklorze, obyczajowości, języku i sztuce kulinarnej. Region opolski wyróżnia tradycyjna kuchnia, z której kilkadziesiąt produktów znalazło się na listach produktów tradycyjnych w regionie, kraju i Europie.

W strategii zdefiniowano 10 celów strategicznych, które określają docelowy, pożądany stan rozwoju województwa opolskiego w poszczególnych obszarach realizacji strategii, wyznaczają obszary realizacji celów operacyjnych, tj. określonych zamierzeń, przeznaczonych do realizacji, w ramach których zaplanowano bardziej skonkretyzowane działania:

CEL STRATEGICZNY 1. Konkurencyjny i stabilny rynek pracy.

CEL STRATEGICZNY 2. Aktywna społeczność regionalna.

CEL STRATEGICZNY 3. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka.

CEL STRATEGICZNY 4. Dynamiczne przedsiębiorstwa.

CEL STRATEGICZNY 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno - kulturalna.

CEL STRATEGICZNY 6. Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług.

CEL STRATEGICZNY 7. Wysoka jakość środowiska.

CEL STRATEGICZNY 8. Konkurencyjna aglomeracja opolska.

CEL STRATEGICZNY 9. Ośrodki miejskie biegunami wzrostu.

CEL STRATEGICZNY 10. Wielofunkcyjne obszary wiejskie.

• Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego (PZPWO)

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego został przyjęty Uchwałą Nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r. Dnia 24 kwietnia 2019 r. została uchwalona zmiana PZPWO Uchwałą Nr VI/54/2019 Sejmiku Województwa Opolskiego. Dokument jest podstawowym narzędziem prowadzenia polityki przestrzennej na poziomie regionu, rozumianej jako celowe oddziaływanie władz województwa na rozmieszczenie funkcji i przestrzenne różnicowanie dynamiki rozwoju. Głównym zadaniem planu jest określenie przestrzennych uwarunkowań rozwoju oraz kierunków i priorytetów kształtowania środowiska przyrodniczego, kulturowego i zurbanizowanego w ciągu najbliższych kilkunastu lat, w dostosowaniu do strategicznych kierunków rozwoju społecznego i gospodarczego województwa z równoczesnym uwzględnieniem koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju. Stanowi on punkt wyjścia dla opracowania innych wojewódzkich programów i dokumentów strategicznych.

Kwestia środowiska kulturowego regionu została poruszona w rozdziale poświęconym planowaniu przestrzennemu. Wśród celów zagospodarowania przestrzennego w zakresie osadnictwa wymienia się utrzymanie historycznie ukształtowanej sieci osadniczej województwa, podkreślając również jako jedną z głównych zasad zagospodarowania przestrzennego „nacisk na zapewnienie wysokiego poziomu ładu przestrzennego rozumianego jako dążenie do harmonii, uporządkowania, proporcjonalności i równoważenia środowiska przyrodniczego i kulturowego z potrzebami urbanizacji”. Również rozdział traktujący o turystyce w istotny sposób dotyka spraw związanych z dziedzictwem kulturowym. Według autorów opracowania, ochrona i racjonalne wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego warunkuje rozwój turystyki. W związku z tym kierunki polityki przestrzennej w tym obszarze obejmą m.in.: ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych, ochronę, modernizację, konserwację i odbudowę obiektów i układów zabytkowych oraz innych obiektów kultury, budowę systemu szlaków tematycznych, w tym o zasięgu międzyregionalnym.

Obszerny rozdział planu poświęcono bezpośrednio dziedzictwu kulturowemu Opolszczyzny, co pokazuje, jaką do tej dziedziny życia społecznego przykładają władze samorządowe województwa. Dokument, cytując ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje pojęcia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i przypomina, że „ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej, a kształtowanie środowiska kulturowego powinno generować rozwój innych dziedzin życia regionu. Obiekty kultury materialnej powinny być wykorzystane i użytkowane z zapewnieniem opieki konserwatorskiej, rewaloryzacji i nadania im odpowiednich funkcji użytkowych”. Główne zasady zagospodarowania przestrzennego województwa w zakresie dziedzictwa kulturowego:

1. Zachowanie ładu przestrzennego na terenach zabudowy historycznej poprzez:
 - wymóg uczytelniania historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych,
 - wymóg dostosowania nowej zabudowy w zakresie skali, formy, materiału i koloru do zabudowy historycznej,
 - wymóg szczególnej ochrony elementów tworzących zabytkowy charakter przestrzeni.
2. Obejmowanie prawną ochroną dziedzictwa kulturowego poprzez opracowywanie mpzp z określeniem stref ochrony konserwatorskiej - priorytet dla obszarów cennych pod względem zabytkowym.
3. Nadawanie mocy prawnej Gminnym Ewidencjom Zabytków poprzez umieszczanie ich w mpzp.
4. Kompleksową ochronę obszarów i obiektów zabytkowych.
5. Wykorzystanie obiektów i obszarów zabytkowych do pełnienia określonych funkcji, zgodnych bądź niekolidujących z ich zabytkowym charakterem.
6. Oszczędne kształtowanie krajobrazu kulturowego, a także przeciwdziałanie rozpraszaniu historycznie ukształtowanej zabudowy.
7. Harmonizowanie zabytkowych układów urbanistycznych w powiązaniu z rozwojem osadnictwa i komunikacji.
8. Zachowanie mieszkalno - usługowego charakteru centrów miast.
9. Ekspozowanie regionalnych cech środowiska kulturowego województwa opolskiego.
10. Inicjowanie nowych form ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez tworzenie pomników historii i parków kulturowych w symbiozie z przyrodą i wymogami rozwoju społeczno - gospodarczego.

• Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu na lata 2013 - 2016 z perspektywą do 2020 roku

Strategia wyznacza kierunki, zakres, formy, a także skalę działalności Funduszu służącej finansowemu wspieraniu przedsięwzięć na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej w województwie opolskim. Fundusz stanowi ponadto istotne źródło dofinansowywania projektów środowiskowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW).

W zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody - priorytety wskazują kierunek „nowego podejścia” do ochrony przyrody, uwzględniające europejskie wymogi, w tym m.in. wdrażanie systemu Natura 2000, optymalizacja sieci obszarów chronionych, zapewniające spójność ekologiczną województwa i ochronę bioróżnorodności. Zgodnie z obowiązującym Programem ochrony środowiska Województwa Opolskiego na lata 2012 - 2015 z perspektywą do roku 2019 priorytetowo traktowane będą w szczególności:

- wdrażanie systemu NATURA 2000,
- optymalizacja sieci obszarów chronionych, zapewniająca spójność ekologiczną województwa oraz ochronę różnorodności biologicznej, w tym pobudzenie aktywności samorządów,
- polepszenie wdrażania programu rolno - środowiskowego,
- wprowadzanie zielonej infrastruktury do planowania przestrzennego,
- odbudowa zdegradowanych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych.

• Strategia Rozwoju Subregionu Kędzierzyńsko - Kozielskiego

Strategia Rozwoju Subregionu Kędzierzyńsko - Kozielskiego do roku 2020 została opracowana w 2015 r. i jest kluczową deklaracją samorządów skupionych w Subregionie Kędzierzyńsko - Kozielskim, w której definiuje on wizję i kierunki rozwoju Subregionu, do którego należą następujące jednostki samorządu terytorialnego: Powiat Kędzierzyńsko - Kozielski, Powiat Strzelecki, a także gminy miejskie, miejsko - wiejskie i wiejskie: Bierawa, Cisek, Jemielnica, Kędzierzyn - Koźle, Leśnica, Pawłowiczki, Polska Cerekiew, Reńska Wieś, Strzelce Opolskie, Ujazd i Zawadzkie.

Strategia jest kompleksowym programem wspomagającym zarządzanie Subregionem. Strategia zawiera analizę SWOT, definiuje wizję rozwoju Subregionu oraz cele strategiczne, a także określa wymiar operacyjny - tzn. zawiera rekomendacje w zakresie kierunków interwencji i zaangażowania samorządów Subregionu jako podmiotów odpowiedzialnych za wdrażanie Strategii.

Wizytówką Subregionu Kędzierzyńsko - Kozielskiego jest jego dziedzictwo kultury - liczne kompleksy zabytkowej architektury sakralnej i świeckiej. W badaniu ankietowym aż 15% indagowanych wskazało na przyrodę (bioróżnorodność) jako pozytywny element Subregionu. Tereny zielone, lasy, ukształtowanie terenu, pomniki przyrody oraz rzeka Odra i Mała Panew, to elementy wyróżniające obszar z punktu widzenia przyrodniczego. Duża wartość historyczna zabytków wymaga, podobnie jak w przypadku obiektów instytucji kultury, podjęcia inwestycji na rzecz ich rewitalizacji i poprawy stanu technicznego. Rewaloryzacja jest niezbędnym warunkiem uratowania zabytkowej tkanki dla przyszłych pokoleń. Inwestycje w infrastrukturę kultury, podobnie jak kultura sama w sobie, wpływają również na rozwój ekonomiczny regionu.

Jako jeden z elementów misji Subregionu Kędzierzyńsko - Kozielskiego wymieniono wykorzystanie unikatowych zasobów przestrzennych, przyrodniczych i kulturowych Subregionu na rzecz dynamicznego rozwoju społeczno - gospodarczego obszaru funkcjonalnego.

Cele strategiczne i operacyjne Subregionu Kędzierzyńsko - Kozielskiego:

Cel strategiczny 1. Tworzenie warunków dla dynamicznego wzrostu gospodarczego w oparciu o dostępność atrakcyjnych terenów inwestycyjnych oraz wydajny układ komunikacyjny.

Cel strategiczny 2. Dywersyfikacja struktury gospodarczej Subregionu przy wykorzystaniu unikatowego potencjału zasobów lokalnych - dziedzictwa przyrody i kultury.

Cel operacyjny 2.1. Góra Św. Anny - Opolskie Centrum Dziedzictwa Kulturowo -Przyrodniczego.

Cel operacyjny 2.2. Produkt turystyczny - system szlaków rowerowych.

Cel operacyjny 2.3. Produkt turystyczny - dziedzictwo historii, przyrody, rekreacja.

Cel operacyjny 2.4. Rozwój gospodarki społecznej.

Cel operacyjny 2.5. Promocja atrakcyjności turystycznej Subregionu w ramach projektów współpracy.

Cel strategiczny 3. Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców poprzez efektywną gospodarkę energetyczną, ochronę gleb, powietrza i środowiska naturalnego.

Cel strategiczny 4. Wzrost poziomu bezpieczeństwa publicznego na obszarze Subregionu w odniesieniu do zagrożeń naturalnych i cywilizacyjnych, zapewnienie zintegrowanego systemu zarządzania kryzysowego.

Cel strategiczny 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i ludzkiego Subregionu na rzecz konkurencyjnej gospodarki na bazie uzupełniających się specjalizacji w ramach zintegrowanego systemu edukacyjnego.

Cel strategiczny 6. Budowa zintegrowanego systemu wyspecjalizowanych usług publicznych w obszarach zabezpieczenia społecznego, opieki senioralnej, ochrony zdrowia.

• Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Kraina św. Anny” i Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Kraina Dinozaurów”

Na terenie powiatu strzeleckiego funkcjonują dwie Lokalne Grupy Działania (LGD), które opracowały i realizują Lokalne Strategie Rozwoju (LSR) w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW):

- LGD „Kraina św. Anny” - obejmuje m.in. gminy Izbicko, Jemielnica, Leśnica, Strzelce Opolskie i Ujazd,
- LGD „Kraina Dinozaurów” - obejmuje m.in. gminy Kolonowskie i Zawadzkie.

W LSR zostały wskazane strategiczne dziedziny rozwoju, które odzwierciedlają najważniejsze grupy zagadnień, m.in. zrównoważony rozwój, aktywność społeczną turystykę, edukację i promocję dziedzictwa kulturowego. Określają cele ogólne i szczegółowe oraz wskazują planowane przedsięwzięcia, które w zasadzie wszystkie dotyczą ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

• Strategia Rozwoju Powiatu Strzeleckiego na lata 2014 - 2020

Strategia Rozwoju Powiatu Strzeleckiego na lata 2014 - 2020 została przyjęta Uchwałą Nr XLVIII/487/14 przez Radę Powiatu Strzeleckiego dnia 29 października 2014 r. Strategia jest najważniejszym dokumentem, który określa kierunki rozwoju powiatu na najbliższe lata. Dokument składa się z części programowej, stanowiącej najważniejszy rezultat procesu budowania strategii, zawierającej wizję, misję, kierunki rozwoju, pola strategiczne i operacyjne oraz otwarty katalog kierunków działań. Część programowa zawiera również wskaźniki realizacji strategii, opis finansowania, analizę spójności strategii z innymi dokumentami strategicznymi oraz szczegółową procedurę monitorowania, ewaluacji i aktualizacji strategii.

Dla każdego z trzech wypracowanych kierunków rozwoju powiatu Strzeleckiego w okresie 2014 - 2020 została przeprowadzona szczegółowa diagnoza obecnej sytuacji, wraz ze wskazaniem istoty zachodzących procesów i zjawisk, a także ich uwarunkowań.

Wyznaczona wizja: Powiat strzelecki w 2020 r. jest obszarem dynamicznego rozwoju opartego na współpracy wszystkich partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Potencjał powiatu sprawia, że jest to miejsce zapewniające mieszkańcom wysoką jakość życia, przedsiębiorcom - atrakcyjne warunki prowadzenia działalności, a turystom - bogatą ofertę spędzania wolnego czasu.

Wyznaczona misja: Powiat strzelecki miejscem atrakcyjnym do życia i funkcjonowania.

Pola strategiczne i operacyjne:

Pole strategiczne 1. Przestrzeń, infrastruktura i środowisko.

Pole operacyjne 1.5. Atrakcyjna infrastruktura turystyczno - rekreacyjna:

Region powiatu strzeleckiego, to obszar o bogatej i ciekawej historii, korzystnym położeniu geograficznym, na krzyżujących się ważnych szlakach komunikacyjnych, otoczony terenami zielonymi. Urozmaicone walory powiatu predestynują zatem teren ten do rozwoju turystyki weekendowej, głównie aktywnej, ale także kulturowej i pielgrzymkowej. Z kolei zlokalizowane na terenie powiatu zasoby powinny stanowić dla samorządu impuls do wykreowania konkurencyjnej oferty turystycznej w postaci rozwoju istniejących produktów turystycznych, w tym takich, jak: zlokalizowane na terenie powiatu rezerwy przyrody, parki zabytkowe, czy parki krajobrazowe, zabytki architektury, a także wytyczone trasy rowerowe w dolinie Małej Panwi, ścieżki przyrodniczo - dydaktyczne oraz szlaki turystyczne. Na terenie powiatu odbywa się szereg imprez turystyczno - kulturalnych, które powinny zostać zebrane w jedno wspólne kalendarium.

Planowane kierunki działania:

Kierunek działania 1.5.1. Opracowanie spójnej oferty turystyczno - rekreacyjnej.

Kierunek działania 1.5.2. Wykorzystanie walorów turystyczno - rekreacyjnych.

Kierunek działania 1.5.3. Zwiększenie dostępności i poprawa jakości infrastruktury turystyczno - rekreacyjnej.

Pole strategiczne 2. Kapitał ludzki.

Pole operacyjne 2.4. Rozwój kultury oraz zagospodarowanie czasu wolnego: w tym zakresie uwagę należałoby zwrócić przede wszystkim na podejmowanie działań mających na celu rewitalizację zabytkowych parków, układów urbanistycznych, założeń dworskich, a także estetyzację i zagospodarowanie terenów zielonych, poprawę jakości infrastruktury kulturalnej, a także aktywizację mieszkańców wokół promocji tradycji i kultury regionu.

Planowane kierunki działania:

1. Kierunek działania 2.4.1. Opracowanie i wdrożenie koncepcji zagospodarowania czasu wolnego dla mieszkańców powiatu strzeleckiego.

2. Kierunek działania 2.4.2. Tworzenie warunków dla rozwoju inicjatyw pozaformalnych, w tym edukacji rówieśniczej.

Pole strategiczne 3. Przedsiębiorczość i kooperacja.

• Aktualizacja Programu ochrony środowiska dla Powiatu Strzeleckiego na lata 2012 - 2015 z perspektywą na lata 2016 - 2019

Aktualizacja Programu ochrony środowiska dla Powiatu Strzeleckiego na lata 2012 - 2015 z perspektywą na lata 2016 - 2019 została przyjęta Uchwałą Nr XXVIII/260/12 Rady Powiatu Strzeleckiego z dnia 28 grudnia 2012 r. Program określa w szczególności: cele ekologiczne, priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno - ekonomiczne i środki finansowe.

Wyznaczono następujące cele dla Powiatu Strzeleckiego z zakresu ochrony środowiska:

- środowisko dla zdrowia - dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego,
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody,
- wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

W zakresie ochrony i rozwoju systemów obszarów ochrony jako główny cel długoterminowy (strategiczny) dla powiatu strzeleckiego przyjęto: zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych i krajobrazowych powiatu.

W rozdziale analiza zagospodarowania przestrzennego powiatu strzeleckiego opisano zabytki na terenie powiatu. Przedmiotem ochrony są zachowane elementy struktury przestrzennej o wartości kulturowej, krajobrazowej, a także przyrodniczej np. parki i inne tereny zieleni komponowanej. Ochrona tych elementów polega głównie na ich zachowaniu, wyeksponowaniu i harmonijnej adaptacji w procesie rozwoju, poprzez powstrzymanie procesów degradacji zabytków, modernizację techniczną obiektów, a także przywracanie im wartości estetycznej poprzez odpowiednie zabiegi konserwatorskie. Powiat Strzelecki posiada liczne obiekty dziedzictwa kulturowego, zasługujące na szczególną ochronę. Są to zabytkowe kościoły, cmentarze oraz budowle z przylegającymi do nich założeniami parkowymi, będącymi pozostałością po pałacach i parkach dworskich wchodzących w skład majątków ziemskich. Wiele jest tu zabytkowych obiektów mieszkalnych i gospodarskich. Część z nich jest wpisana do rejestru zabytków województwa opolskiego. Wiele wpisanych jest jedynie do ewidencji zabytków. Są to w większości pojedyncze budowle (np. domy) nie zawsze wiekowe, lecz reprezentujące kulturę i styl swoich czasów. Bardzo liczne w Powiecie Strzeleckim stanowiska archeologiczne zlokalizowane są na terenie gmin: Jemielnica, Izbicko, Kolonowskie, Strzelce Opolskie, Ujazd i Zawadzkie.

W rozdziale ochrona zasobów naturalnych opisano obszary prawnie chronione, do których należą:

1. Obszary NATURA 2000:
 - Kamień Śląski PLH160003,
 - Dolina Małej Panwi PLH160008,
 - Góra Świętej Anny PLH160002.
2. Rezerваты przyrody na terenie Powiatu Strzeleckiego: Góra Św. Anny, Ligota Dolna, Boże Oko, Grafik, Płużnica, Tęczynów, Biesiec.
3. Park Krajobrazowy „Góra Św. Anny”.
4. Obszar chronionego krajobrazu: „Lasy Stobrawsko - Turawskie”.
5. Zespoły przyrodniczo - krajobrazowe: Pod Dębami, Kocia Góra, Nad Brzynczką, Mostki, Piaskowa Góra, Szczypki.
6. Użytki ekologiczne.
7. Pomniki przyrody: na terenie powiatu występuję ich 54.
8. Parki pałacowe i dworskie (podlegających ochronie konserwatorskiej) - 7 na terenie powiatu.
9. Geopark - Góra Św. Anny otrzymała status Geoparku 1 czerwca 2010 r. Góra św. Anny i jej okolice zyskały taką pozycję z uwagi na skupienie na stosunkowo niewielkim obszarze różnorodnych zjawisk geologicznych.

• Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Strzeleckiego na lata 2019 - 2022

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Strzeleckiego został przyjęty Uchwałą Nr III/42/18 Rady Powiatu Strzeleckiego z dnia 19 grudnia 2018 r. Program ten stanowi kontynuację Powiatowego programu opieki nad zabytkami Powiatu Strzeleckiego na lata 2011- 2014, a następnie na lata 2015 - 2018.

Podstawowym zadaniem Programu jest stymulowanie wszelkich działań na rzecz opieki nad zabytkami. W dokumencie, omówione zostały zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne powiatu oraz przedstawiony został w formie tabelarycznej zasób zabytków nieruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków, a także znajdujących się w ewidencji zabytków z terenu poszczególnych gmin powiatu.

Program stanowi podwaliny do współpracy z samorządami gmin, właścicielami zabytków i wojewódzkim konserwatorem zabytków. Nakreślona polityka powiatu w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami nie ingeruje w kompetencje gmin oraz właścicieli zabytków.

W Programie wyznaczono trzy priorytety, kierunki działań wraz z zadaniami:

PRIORYTET I: ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM.

Kierunki działań:

- Poprawa stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.
- Opieka i promocja Pomnika Historii „Góra Św. Anny” .
- Podnoszenie rangi obiektów i zespołów zabytkowych.

PRIORYTET II: KSZTAŁTOWANIE I OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.

Kierunki działań:

- Poprawa wizerunku przestrzeni publicznej na terenach wiejskich.
- Rewitalizacja obszarów miejskich.
- Rozwój turystyki z wykorzystaniem zabytkowych zasobów.

PRIORYTET III: PIELĘGNACJA I PROMOCJA DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO.

Kierunki działań:

- Wzrost poziomu edukacji historycznej nt. regionalnego dziedzictwa kulturowego.
- Promocja lokalnych walorów zabytkowych, tradycji i obrzędów.
- Zwiększanie atrakcyjności zabytków na potrzeby społeczne i edukacyjne.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

GPOnZ zgodny jest z dokumentami:

• **Strategia Rozwoju Gminy Strzelce Opolskie na lata 2014 - 2020**

Strategia Rozwoju Gminy Strzelce Opolskie na lata 2014 - 2020 została przyjęta Uchwałą Nr XLIX/377/14 przez Radę Miejską dnia 30 lipca 2014 r. Jest to dokument, który określam główne kierunki rozwoju w kontekście kolejnej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na 2014 - 2020. Dokument zawiera syntetyczną diagnozę obszaru funkcjonalnego gminy w zakresie sytuacji społeczno - ekonomicznej. Opracowanie obejmuje koncepcję funkcjonowania gminy na najbliższe lata ze wskazaniem jej wizji i misji, priorytetów, celów strategicznych oraz kierunków rozwoju.

Wyznaczone kierunki rozwoju oraz celów strategicznych i operacyjnych:

Kierunek rozwoju I. Konkurencyjna gospodarka.

Cel strategiczny I.1. Wykorzystanie walorów gminy dla jej rozwoju gospodarczego.

Cele operacyjne:

I.1.1. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

I.1.2. Rozwój przedsiębiorczości.

I.1.3. Rozwój rolnictwa i przetwórstwa rolno - spożywczego.

I.1.4. Stworzenie atrakcyjnej oferty turystycznej, agroturysty.

KIERUNKI DZIAŁANIA:

1. Wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej i usługowej na terenie gminy, w tym bazy noclegowej oraz gastronomicznej.

2. Rozwój infrastruktury turystycznej w pobliżu tras turystycznych, w tym budowa punktów widokowych, parkingów.

3. Współpraca z partnerami w zakresie zagospodarowania terenu wokół zbiorników wodnych.

4. Poprawa oznakowania atrakcji turystycznych gminy oraz dróg dojazdowych.

5. Wypracowanie modelu markowych imprez cyklicznych jako atrakcji turystycznej.

6. Rozwój lokalnego produktu turystycznego.

Kierunek rozwoju II. Kapitał społeczny.

Cel strategiczny II.1. Wzrost poziomu jakości życia mieszkańców gminy.

Cele operacyjne:

II.1.1. Rozwój warunków i jakości usług świadczonych przez instytucje ochrony zdrowia i opieki społecznej.

II.1.2. Rozwój gminnego systemu edukacji.

II.1.3. Rozwój warunków i jakości sportu i rekreacji.

II.1.4. Ochrona dziedzictwa kulturowego.

KIERUNKI DZIAŁANIA:

1. Odnowa i rewitalizacja obiektów zabytkowych, parków, układów urbanistycznych na terenie miasta i gminy.
2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego.
3. Promowanie działalności kulturalnej realizowanej na terenie gminy.
4. Rozwój kultury poprzez modernizację obiektów Strzeleckiego Ośrodka Kultury wraz z biblioteką publiczną.

II.1.5. Rozwój bezpieczeństwa publicznego.

Kierunek rozwoju III. Inwestycje w zasoby.

Cel strategiczny III.1. Rozwój infrastruktury technicznej, gospodarczej i społecznej gminy.

Cele operacyjne:

III.1.1. Rozwój infrastruktury technicznej.

III.1.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury transportowej.

III.1.3. Wspieranie rozwoju mieszkalnictwa.

III.1.4. Zrównoważone wykorzystywanie zasobów środowiska naturalnego oraz ochrona środowiska.

Kierunek rozwoju IV. Współpraca z otoczeniem.

Cel strategiczny IV.1. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Cele operacyjne:

IV.1.1. Wzrost dostępności i jakości świadczenia usług publicznych.

IV.1.2. Kreowanie społeczeństwa obywatelskiego.

• Plany odnowy miejscowości

Plany odnowy miejscowości są to programy aktywizacji społeczności lokalnych, w ramach których wdrożono metodykę budowania strategii rozwoju na poziomie sołectwa. Są one ważnym narzędziem promującym opolską wieś. Plan odnowy miejscowości jest to dokument operacyjny, określający plan, strategię działań społeczno - gospodarczych, cele, priorytety i zasady wspierania zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Plan skupia się na aspektach społecznych, ekonomicznych i środowiskowych tego rozwoju, w sposób zrównoważony.

Dokument ma charakter poznawczy, który służy szerokiemu i kompleksowemu rozpoznaniu obecnego stanu miejscowości i potencjału rozwoju w szerszej perspektywie. Stwarza także możliwości decyzyjne w sprawach podejmowania przedsięwzięć inwestycyjnych, które pozwalają na wcześniejsze podjęcie prac przygotowawczych dla planowanych działań w miejscowości, które pozwalają na wykorzystanie zasobów miejscowości i jej rozwój.

Dokument ma charakter otwarty, co oznacza, że plan odnowy miejscowości powinien być aktualizowany w odniesieniu do oczekiwań i potrzeb mieszkańców, oraz zmieniających się warunków lokalnych i regionalnych.

Na terenie gminy Strzelce Opolskie zostały opracowane następujące Plany odnowy miejscowości:

- Rozmierka - „Plan Odnowy Miejscowości Rozmierka na lata 2012 - 2018”,
- Brzezina - „Plan Odnowy Miejscowości Brzezina na lata 2012 - 2018”,
- Błotnica Strzelecka - „Plan Odnowy Miejscowości Błotnica Strzelecka na lata 2012 - 2018”,
- Warmątowice - „Plan Odnowy Miejscowości Warmątowice na lata 2012 - 2018”,
- Rozmierz - „Plan Odnowy Miejscowości Rozmierz na lata 2010 - 2016”,
- Sucha - „Plan Odnowy Miejscowości Rozmierz na lata 2016 - 2022”,
- Kadłub i Grodzisko mają zatwierdzone plany na lata 2008 - 2014 i dla tych sołectw zostaną opracowane nowe plany.

• Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

Plan ochrony zabytków Gminy Strzelce Opolskie na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych - został opracowany w 2016 r. i uzgodniony z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz Starostą Strzeleckim.

Plan został opracowany zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem.

• Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Strzelce Opolskie

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Strzelce Opolskie zostało przyjęte Uchwałą Nr XXIX/251/08 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 22 grudnia 2008 r., ze zmianą przyjętą Uchwałą Nr III/6/2014 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 17 grudnia 2014 r.

Jako akt kierownictwa wewnętrznego studium nie jest przepisem prawa miejscowego i jako taki nie może być podstawą do wydawania żadnych decyzji inwestycyjnych oraz decyzji z zakresu gospodarki nieruchomościami. Stanowi jednak podstawę do sporządzanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Studium ma na celu określenie długofalowego procesu kształtowania i ewolucji struktury przestrzennej jej obszaru wynikającą z:

- uwarunkowań stanu, potrzeb i wymogów ochrony środowiska, przyrody, krajobrazu i dziedzictwa kulturowego,
- uwarunkowań, potrzeb i możliwości rozwoju społeczno - gospodarczego gminy,
- kierunków polityki przestrzennej przyjętej przez państwo oraz regulacji prawnych dotyczących gospodarki przestrzennej.

W dokumencie został wyznaczony cel nadrzędny: zapewnienie trwałych podstaw harmonijnego rozwoju społeczeństwa i gospodarki, przy poprawie stanu miejscowych zasobów i walorów przyrodniczych oraz kulturowych, a także wykorzystaniu dogodnego położenia komunikacyjnego. Przyjęto, że osiągnięcie ww. celu nadrzędnego powinno nastąpić poprzez realizację wyznaczonych czterech celów strategicznych oraz ustalonych celów operacyjnych:

Cel 1 - Poprawa stanu środowiska na obszarze miasta i gminy.

Cel 2 - Poprawa warunków życia mieszkańców miasta i gminy.

Cel 3 - Restrukturyzacja i modernizacja gospodarki oraz stymulowanie jej rozwoju.

Cel 4 - Rozwój ponadlokalnych funkcji miasta Strzelce Opolskie.

W rozdziale III Uwarunkowania historyczno - kulturowe i krajobrazowe dokonano szczegółowej analizy zasobów dziedzictwa kulturowego: stanowiska archeologiczne, zabytki nieruchome ujęte w rejestrze zabytków, zabytki nieruchome ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, układy i elementy historycznej struktury przestrzennej objęte ochroną i wymagające ochrony, tereny wpisane do rejestru zabytków, obszary objęte ochroną na podstawie prawa miejscowego, proponowane poszerzenie ustanowionych prawem miejscowym stref ochrony konserwatorskiej, zabytkowe układy ruralistyczne i elementy struktury przestrzennej proponowane do ochrony oraz dobra kultury współczesnej.

Stwierdzono, że miasto Strzelce jest miastem wyróżniającym się wśród innych miast Opolszczyzny z uwagi na posiadane dziedzictwo kulturowe, czyli materialne i duchowe wartości związane z jego dziejami. Obszar gminy zaliczyć można do bogatych w zasoby dziedzictwa kulturowego w województwie opolskim. Licznie zachowane zabytki stanowią dziedzictwo kulturowe tego obszaru. Gmina i miasto Strzelce Opolskie, mimo dużych strat poniesionych w czasie II Wojny Światowej, zachowały klimat minionych wieków, liczne zabytki, a także duże walory krajobrazu kulturowego.

• **Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie**

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi określa przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z aktami prawnymi określa procedurę sporządzania i zakres merytoryczny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obie te ustawy wraz z ww. aktami dają narzędzie ochrony zabytków - miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Ustawy te stanowią także podstawę uczestnictwa wojewódzkiego konserwatora zabytków w procedurze sporządzania miejscowych planów.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków w MPZP dotyczy nie tylko konkretnych obiektów i obszarów zabytkowych, lecz także wszelkich aspektów zagospodarowania przestrzennego ustalanego w planie dla całego obszaru opracowania.

Zgodnie z treścią art. 18 i art. 19 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m.in. przy sporządzaniu MPZP. W planach w szczególności:

- 1) uwzględnia się ustalenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami;
- 4) uwzględnia się ochronę:
 - zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
 - innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
 - parków kulturowych;
- 5) uwzględnia się ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami;
- 6) w zależności od potrzeb, ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Zgodnie z powyższym MPZP gminy Strzelce Opolskie jako akty prawa miejscowego stanowią podstawę planowania przestrzennego. Mają one wiążące i nadrzędne znaczenie dla gospodarki nieruchomościami. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w MPZP powinny sprzyjać ochronie otoczenia zabytków przed zbyt intensywną działalnością gospodarczą oraz umożliwić uniknięcie inwestycji, które mogłyby zubożyć krajobraz kulturowy. W gminie Strzelce Opolskie większość obiektów zabytkowych (wpisanych do rejestru i ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków) oraz stanowisk archeologicznych posiada dodatkową formę ochrony jaką są ustalenia ochrony w MPZP. Dodatkowo wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej: strefę „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej, strefy „B” ochrony konserwatorskiej dóbr kultury i elementów zabytkowych, strefy „OW” obserwacji archeologicznej, strefy „W” ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego, strefy „E” ochrony ekspozycji zabytków, strefy „K” ochrony krajobrazu kulturowego oraz strefy konserwatorskiej ochrony zieleni.

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Strzelce Opolskie:

1. „Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego nr 2 obszaru ograniczonego ulicami: Leśna-Boczna, Zakładowa, Marka Prawego oraz terenami PKP w Strzelcach Opolskich” (Uchwała Nr XLI/275/01 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 23 maja 2001 r. w sprawie zmiany „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego nr 2 obszaru ograniczonego ulicami: Leśna-Boczna, Zakładowa, Marka Prawego oraz terenami PKP w Strzelcach Opolskich”).
2. „Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Szczepanek” (Uchwała Nr LIV/374/02 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Szczepanek).
3. „Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie dotycząca terenu w rejonie Adamowice” (Uchwała Nr VIII/114/03 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 26 marca 2003 r. w sprawie miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie - Adamowice).
4. „Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Kadłub” (Uchwała Nr IX/127/03 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 23 kwietnia 2003 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Kadłub).
5. „Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie dotycząca terenu w rejonie ulicy Sosnowej” (Uchwała Nr X/139/03 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 28 maja 2003 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie dotyczącej terenu w rejonie ulicy Sosnowej w Strzelcach Opolskich).
6. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Dziewkowice” (Uchwała Nr XXXI/279/05 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 26 stycznia 2005 r. w sprawie uchwalenia zmiany nr 4 we wsi Dziewkowice miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie).
7. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie – w rejonie Nowej Wsi” (Uchwała Nr XXXI/280/05 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 26 stycznia 2005 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie – w rejonie Nowej Wsi).
8. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie – w rejonie ulicy Szpitalnej” (Uchwała Nr XXXV/318/05 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 1 czerwca 2005 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie – w rejonie ulicy Szpitalnej).
9. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie – w rejonie ulicy Dworcowej” (Uchwała Nr XXXVIII/349/05 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 28 września 2005 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie – w rejonie ulicy Dworcowej).
10. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie – w rejonie ulicy Strzelców Bytomskich” (Uchwała Nr XXXVIII/350/05 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 28 września 2005 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie – w rejonie ulicy Strzelców Bytomskich).

11. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie w rejonie Osiedla Piastów Śląskich” (Uchwała Nr XXXIX/356/05 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 9 listopada 2005 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie w rejonie Osiedla Piastów Śląskich).
12. „Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego nr 2 ograniczonego ulicami: Leśna-Boczna, Zakładowa, Marka Prawego oraz terenami PKP w Strzelcach Opolskich dla obszaru obejmującego działki nr ewid. 509/50, 509/71, 509/72 k.m.3” (Uchwała Nr XLVIII/420/06 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 30 sierpnia 2006 r. w sprawie uchwalenia Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego nr 2 ograniczonego ulicami: Leśna-Boczna, Zakładowa, Marka Prawego oraz terenami PKP w Strzelcach Opolskich dla obszaru obejmującego działki nr ewid. 509/50, 509/71, 509/72 k.m.3).
13. „Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie dotyczącego terenu w rejonie Adamowic” (Uchwała Nr XLIX/427/06 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 27 września 2006 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie dotyczącego terenu w rejonie Adamowic).
14. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu południowej obwodnicy miasta Strzelce Opolskie w ciągu drogi krajowej nr 94” (Uchwała Nr XLVIII/419/06 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 30 sierpnia 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu południowej obwodnicy miasta Strzelce Opolskie w ciągu drogi krajowej nr 94).
15. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie w rejonie ulicy Dziewkowickiej” (Uchwała Nr L/433/06 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 25 października 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie w rejonie ulicy Dziewkowickiej).
16. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie w rejonie Mokrych Łan” (Uchwała Nr L/439/06 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 25 października 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie dotyczącego terenu w rejonie Mokrych Łan).
17. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie w rejonie Rybaczówki” (Uchwała Nr IV/20/07 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 31 stycznia 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie w rejonie Rybaczówki).
18. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie w rejonie Suchych Łanów” (Uchwała Nr IV/21/07 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 31 stycznia 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie dotyczącego terenu w rejonie Suchych Łanów).
19. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Szymiszów – Osiedle” (Uchwała Nr XXXI/257/09 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 28 stycznia 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Szymiszów – Osiedle).
20. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Szymiszów – Wieś” (Uchwała Nr XXXI/258/09 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 28 stycznia 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Szymiszów - Wieś).
21. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego „Strzelce Opolskie A” (Uchwała Nr XXXII/264/09 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 25 lutego 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego „Strzelce Opolskie A”).
22. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Warmątowice” (Uchwała Nr XLIII/371/10 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 27 stycznia 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Warmątowice).
23. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Grodzisko” (Uchwała Nr LIV/425/10 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 27 października 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Grodzisko).

24. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Rożniątów” (Uchwała Nr X/43/2011 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 25 maja 2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Rożniątów).
25. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Rozmierka” (Uchwała Nr X/42/2011 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 25 maja 2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Rozmierka).
26. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Rozmierz” (Uchwała Nr X/46/2011 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 25 maja 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Rozmierz).
27. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego - obszaru obejmującego zachodnią część miasta Strzelce Opolskie oraz część wsi Rożniątów” (Uchwała Nr XV/82/2011 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 26 października 2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego - obszaru obejmującego zachodnią część miasta Strzelce Opolskie oraz część wsi Rożniątów).
28. „Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie w rejonie Adamowic przy ulicy Powstańców Śląskich” (Uchwała Nr XXII/142/2012 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie w rejonie Adamowic przy ulicy Powstańców Śląskich).
29. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Brzezina” (Uchwała Nr XXIV/157/2012 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 20 czerwca 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Brzezina).
30. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Kalinowice” (Uchwała Nr XXVI/175/2012 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 26 września 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Kalinowice).
31. „Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Kadłub” (Uchwała Nr XXIX/216/2012 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 19 grudnia 2012 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Kadłub).
32. „Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Warmątowice w rejonie ul. Błotnickiej” (Uchwała Nr XXXVII/284/2013 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 11 września 2013 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie we wsi Warmątowice w rejonie ul. Błotnickiej).
33. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Osiek” (Uchwała Nr XXXVIII/285/2013 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 25 września 2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Strzelce Opolskie dla wsi Osiek).
34. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu zachodniej części miasta Strzelce Opolskie” (Uchwała Nr XL/302/2013 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 27 listopada 2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu zachodniej części miasta Strzelce Opolskie).
35. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Ligota Górna” (Uchwała Nr XLIV/333/2014 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 19 lutego 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Ligota Górna).
36. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Strzelce Opolskie” (Uchwała Nr L/379/2014 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 24 września 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Strzelce Opolskie).
37. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie dla terenu ograniczonego ulicami: Opolską, Szpitalną, 1 Maja i Powstańców Śląskich” (Uchwała Nr V/20/2015 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 28 stycznia 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu

zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie dla terenu ograniczonego ulicami: Opolską, Szpitalną, 1 Maja i Powstańców Śląskich).

38. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Kalinów” (Uchwała Nr VI/29/2015 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 25 lutego 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Kalinów).
39. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego złoża wapieni triasowych „Strzelce Opolskie I”, w części położonej w granicach administracyjnych gminy Strzelce Opolskie, w granicach obrębów ewidencyjnych miasta Strzelce Opolskie oraz wsi Szczepanek” (Uchwała Nr IX/56/2015 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 26 maja 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego złoża wapieni triasowych „Strzelce Opolskie I”, w części położonej w granicach administracyjnych gminy Strzelce Opolskie, w granicach obrębów ewidencyjnych miasta Strzelce Opolskie oraz wsi Szczepanek).
40. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie w rejonie ul. Kazimierza Wielkiego” (Uchwała Nr XIII/89/2015 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 30 września 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie w rejonie ul. Kazimierza Wielkiego).
41. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla części wsi Dziewkowice” (Uchwała Nr XIV/97/2015 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 28 października 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla części wsi Dziewkowice).
42. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Błotnica Strzelecka” (Uchwała Nr XV/107/2015 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Błotnica Strzelecka).
43. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie w rejonie ul. Henryka Pobożnego” (Uchwała Nr XX/153/2016 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 30 marca 2016 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu miasta Strzelce Opolskie w rejonie ul. Henryka Pobożnego).
44. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Strzeleckiego Parku Przemysłowego w gminie Strzelce Opolskie” (Uchwała Nr XXI/163/2016 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Strzeleckiego Parku Przemysłowego w gminie Strzelce Opolskie).
45. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego „Szymiszów” (Uchwała Nr XXIV/188/2016 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 27 lipca 2016 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego „Szymiszów”).
46. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie dla terenu strefy ekonomicznej” (Uchwała Nr XXXIII/255/2017 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 26 kwietnia 2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie dla terenu strefy ekonomicznej).
47. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Sucha” (Uchwała Nr XXXV/276/2017 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 28 czerwca 2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Sucha).
48. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie dla obszaru obejmującego północną część Osiedla Piastów Śląskich” (Uchwała Nr XXXVI/283/2017 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 26 lipca 2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie dla obszaru obejmującego północną część Osiedla Piastów Śląskich).
49. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Płużnica Wielka” (Uchwała Nr XXXVIII/305/2017 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 28 września 2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Płużnica Wielka).
50. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie w rejonie Parku Miejskiego” (Uchwała Nr XL/322/2017 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 29 listopada 2017 r. w sprawie

uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie w rejonie Parku Miejskiego).

51. „Zmiana „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie dla terenu ograniczonego ulicami: Opolską, Szpitalną, 1 Maja i Powstańców Śląskich”” (Uchwała Nr XL/323/2017 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 29 listopada 2017 r. w sprawie uchwalenia zmiany "Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Strzelce Opolskie dla terenu ograniczonego ulicami: Opolską, Szpitalną, 1 Maja i Powstańców Śląskich").
52. „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Niwki” (Uchwała Nr XLVII/396/2018 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelce Opolskie dla wsi Niwki).
53. „Zmiana „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Strzelce Opolskie”” (Uchwała Nr LII/430/2018 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 17 października 2018 r. zmieniająca uchwałę w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego centrum miasta Strzelce Opolskie).

5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Charakterystyka gminy

• POŁOŻENIE

Gmina Strzelce Opolskie jest gminą miejsko - wiejską, położoną we wsch. części województwa opolskiego, na pograniczu z województwem śląskim, w centrum powiatu strzeleckiego. Gmina bezpośrednio graniczy:

- od pñ. z gminami Ozimek (w powiecie opolskim) i Kolonowskie (w powiecie strzeleckim);
- od wsch. z gminami: Jemielnica (w powiecie strzeleckim), Wielowieś i Toszek (w powiecie gliwickim);
- od zach. z gminą Izbicko (w powiecie strzeleckim);
- od pñd. z gminami: Gogolin, Zdieszowice (w powiecie krapkowickim), Leńnica i Ujazd (w powiecie strzeleckim).

W skład gminy wchodzi 27 sołectw: Adamowice, Błotnica Strzelecka, Brzezina, Dziewkowice, Farska Kolonia, Grodzisko, Jędrynie, Kadłub - Piec, Kadłub - Wieś, Kalinowice, Kalinów, Ligota Dolna, Ligota Górna, Mokre Łany, Niwki, Nowa Wieś, Osiek, Płużnica Wielka, Rozmierka, Rozmierz, Roźniatów, Sucha, Suche Łany, Szczepanek, Szymiszów Osiedle, Szymiszów Wieś, Warmatówice. Administracyjnym i gospodarczym centrum gminy jest jedyne miasto na jej terenie, Strzelce Opolskie, będące także siedzibą władz powiatowych.

• ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Gminę pod względem zróżnicowania przyrodniczego można podzielić na trzy strefy:

- Strefa „leśno - łąkowa” obejmująca miejscowości Kadłub, Osiek, Jędrynie i Grodzisko. Są to tereny głównie leśne i łąkowe. Rolnictwo w tym rejonie nastawione jest na produkcję mleka. Teren znajduje się w strefie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Lasy Stobrawsko - Turawskie”, który stanowi obszar węzłowy o krajowym znaczeniu systemu sieci ekologicznej.
- Strefa „centralna” obejmująca miasto Strzelce Opolskie, ciąg drogi krajowej oraz sołectwa: Sucha, Szymiszów, Rozmierz, Rozmierka, Dziewkowice, Błotnica Strzelecka, Płużnica Wielka, Szczepanek. Są to tereny najsilniej przekształcone przez człowieka, przecięte drogą krajową o dużym natężeniu ruchu. Na obszarze tym występują złoża wapienia. Jedno z nich, znajdujące się tuż pod miastem, jest obecnie eksploatowane. W strefie znajduje się rezerwat leśny „Płużnica” i rezerwat przyrody „Tęczynów”.
- Strefa „pogórza” obejmująca pñ. stoki Masywu Chełmu - tereny na południe od drogi przez Ligotę Dolną, Niwki, Kalinów, Roźniatów, Strzelce Opolskie i Warmatówice. Pofałdowany, całkowicie wylesiony teren, intensywnie użytkowany rolniczo ze względu na jakość gleb. Jego niewielka część obejmuje Park Krajobrazowy „Góra Św. Anny”. Na wzgórzu o nazwie „Ligocka Kamienna Góra” (321 m n.p.m.) - na zach. krańcu Góry Chełmskiej, zlokalizowany jest rezerwat roślinności kserotermicznej „Ligota Dolna”. W strefie znajdują się dwa parki podworskie: park w Kalinowicach, park w Kalinowie.

Geograficznie gmina obejmuje dwie jednostki fizjograficzne: skłon grzbietu Chełmu, zwieńczonego Górą Św. Anny, i równinę zajmującą obszar pomiędzy grzbietem a doliną Małej Panwi. Gmina leży na

obszarze nizinnym, przy czym w płd. części styka się z masywem Góry Św. Anny. Krajobraz w tej części gminy - aż po miasto Strzelce Opolskie - jest lekko pofałdowany. Im dalej na półn., tym krajobraz coraz bardziej wygładza się i obniża, po czym przechodzi w szeroką, płaską dolinę Małej Panwi. Najwyższym wzniesieniem na terenie gminy jest „Ligocka Kamienna Góra”.

Obszar gminy należy do dorzecza Odry. W jego strukturze wyróżnić można podrzędną zlewnię:

- Małej Panwi, do której należą rzeka Jemielnica i jej dopływy oraz rzeka Sucha z licznymi bezimiennymi ciekami - łącznie większa część gminy,
- Kłodnicy, do której należą początkowe odcinki niewielkich dopływów z okolic Płużnicy Wielkiej i Błotnicy Strzeleckiej,
- z Ligoty Dolnej do rzeki Odry.

Lasy i grunty leśne w gminie Strzelce Opolskie zajmują powierzchnię 6193,3 ha. Wskaźnik lesistości wynosi 29,9%. Zalesiona jest przede wszystkim półn. - wsch. i zach. część gminy. Największy kompleks leśny półn. części gminy (Kadłub - Osiek) położony jest w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Lasy Stobrawsko - Turawskie”, co w dużym stopniu ogranicza ich gospodarze użytkowanie.

Na obszarze gminy Strzelce Opolskie występują następujące formy ochrony:

- rezerваты przyrody: rezerwat leśny „Płużnica”, rezerwat leśny „Tęczynów”, rezerwat roślinności kserotermicznej „Ligota Dolna”,
- parki zabytkowe: park miejski w Strzelcach Opolskich, park w Błotnicy Strzeleckiej (prawie całkowicie zniszczony), park w Kalinowicach, park w Płużnicy Wielkiej, park w Kadłubie, park w Kalinowie,
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Lasy Stobrawsko - Turawskie”,
- Park Krajobrazowy „Góra Św. Anny”,
- obszar NATURA 2000 SOO Góra św. Anny PIH16002,
- pomniki przyrody (łącznie 10 pomników),
- użytki ekologiczne: UE oczko wodne (koło Kalinowic), UE śródleśne bagna (w lesie pomiędzy Rozmierką i Kadłubem), UE stawek (Rybaczkówka, na północ od drogi Strzelce Opolskie - Toszek, przy wylocie ze Strzelce Opolskich).

5.2.2. Zarys historii obszaru gminy

W okresie nowożytnym osadnictwo na terenie gminy rozwinęło się stosunkowo późno. W XIII w. teren był zaludniony w niewielkim stopniu, a sieć osadnicza zaczęła kształtować się na płd. i zach. dzisiejszego obszaru gminy. Według źródeł historycznych najwcześniej wzmiankowaną (1234 r.) osadą był gród, prawdopodobnie zlokalizowany w miejscu usytuowania późniejszego zamku w mieście Strzelce Opolskie. W 1271 r. pojawiła się w źródłach pierwsza informacja o osadzie targowej - wsi Strzelce, położonej na półn. od dzisiejszego miasta, w miejscu powstania późniejszego przedmieścia lublinieckiego. Jej nazwa Strelici jest znacznie starsza i pochodzi z 1223 r., a związana jest ze służbą łowiecką. Oznacza strzelców, łowców, posługujących się łukami. W źródłach pisanych z 1305 r. występuje już miasto Strzelce (Gross Strehlitz, a w 1333 r. - Strelitz, w 1581 r. - Strzelce Wielkie, w 1945 r. - Strzelce Opolskie), a przy nim wioska Strzelce Polskie (Strzelicz i Strelitz Polonico).

Przed upływem okresu wczesnośredniowiecznego (wczesnofeudalnego), tj. przez koniec XIII w., po raz pierwszy zostały także wzmiankowane wsie dzisiejszej gminy:

- Adamowice (dzisiejsza dzielnica Strzelce Opolskich) - 1235 r.,
- Błotnica Strzelecka - 1240 r.,
- Sucha - 1254 r.,
- Rozmierz - 1256 r.,
- Płużnica Wielka - 1299 r.

Źródła pisane z 1235 r. donoszą także o wsi Brzozwóz, położonej na półn. od miasta, dziś już nieistniejącej. Okres średniowieczny (feudalny) to czas powstania następných wsi o charakterze rolniczym. Z XIV - XV w. pochodzą wzmianki historyczne o wsiach:

- Grodzisko - 1300 r.,
- Roźniatów - 1302 r.,
- Kalinów - 1329 r.,
- Suche Łany - 1333 r.,
- Mokre Łany - 1333 r.,
- Warmatówice - 1339 r.,
- Szymiszów - 1439 r.,

- Dziewkowice - 1441 r.,
- Ligota Dolna - 1443 r.

Wszystkie wsie stanowiły własność prywatną możnowładców, jednak często sytuowane w nich były majątki ziemskie lub ich zabudowa gospodarcza (folwarki). Od XVI w. do pocz. XIX w., w okresie późnofeudalnym i wczesnokapitalistycznym, prawie ostatecznie wykształciła się dzisiejsza sieć osadnicza gminy. Powstały wówczas folwarki oraz towarzysząca im zabudowa robotników folwarcznych, a także przysiółki wsi lokowanych wcześniej. Były to wsie:

- Kadłub - 1504 r.,
- Osiek - około 1530 r.,
- Niwki - 1531 r.,
- Jędrynie - 1531 r.,
- Rozmierka - 1531 r.,
- Kalinowice - 1743 r.,
- Nowa Wieś (dzisiejsza dzielnica Strzelce Opolskich) - 1783 r.,
- Ligota Górna - 1783 r.

W okresie kapitalistycznym powstały dwie ostatnie wsie analizowanego obszaru. Są to:

- Szczepanek - 1818 r.,
- Brzezina - około 1850 r.

Ożywienie gospodarcze w XIX w. (spowodowane budową powiązań kolejowych) przyczyniło się do intensywnego rozwoju przestrzennego miasta i wsi gminy Strzelce Opolskie i idącym za tym wzmożonym ruchem budowlanym. Do tej pory ludność miasta zajmowała się głównie handlem produktami rolniczymi, rzemiosłem, sadownictwem, ogrodnictwem i hodowlą bydła.

Od początku XIX w. na terenie miasta intensywnie rozwija się rzemiosło, w 2 poł. XIX w. także przemysł. Powstały wówczas takie zakłady jak fabryka maszyn rolniczych i odlewnia żelaza Prankela, gazownia (1865 r.), fabryka maszyn Schmigalla, fabryka papy Ehrlicha, browar Steinitza, browar Dietricha, fabryka cygar Buche i Hainricha z Wrocławia, fabryka pończoch Czokscha oraz fabryka cementu i wapiennik Spółki Akcyjnej Oberschlesische Portland Cement und Kalkwerke AkteinGesellschaft. Sieć osadnicza analizowanego obszaru wzbogaciła się wówczas tylko o osiedle robotnicze - Farską Kolonię. W 1880 r. otwarto linię kolejową Opole - Strzelce Opolskie - Bytom, która przyczyniła się także do ożywienia gospodarczego okolicy. Miasto zyskało szereg obiektów użyteczności publicznej i wraz z wsiami, szczególnie położonymi na trasie kolejowej, rozpoczęło intensywny rozwój przestrzenny. Dogodne połączenie kolejowe umożliwiło znacznym rzeszom mieszkańców miasta i sąsiednich wsi poszukiwanie pracy w pobliskim okręgu przemysłowym górniczo - hutniczym. Od pocz. XX w. do II wojny światowej w sieci osadniczej gminy Strzelce Opolskie zachodzą już tylko niewielkie zmiany. W 1912 r. Strzelce Opolskie otrzymały kolejne połączenie kolejowe, tym razem z Kluczborkiem przez Fosowskie. Rozwinęła się wówczas wieś Rozmierka, a na terenie wsi Kadłub powstały (około 1916 r.) przysiółki Kadłubski Piec, Banatki Małe i Banatki Duże. Budowa tych ostatnich związana jest z realizacją tej właśnie linii kolejowej. Sama nazwa wskazuje, że jest to osiedle kolejarzy. Z tego samego okresu pochodzi przysiółek robotników leśnych wsi Osiek - Kasztal.

Początek XX w. to przede wszystkim okres intensywnego rozwoju przestrzennego miasta i wsi mających dogodne powiązania komunikacyjne. Należały do nich wsie położone na trasach linii kolejowych (Szymiszów, Błotnica Strzelecka, Rozmierka i Kadłub) lub na głównej trasie komunikacji kołowej relacji Wrocław - Kraków (Sucha), a także w sąsiedztwie rozwijającego się przemysłu miasta (Dziewkowice, Roźniatów). Okres międzywojenny to czas powstawania osiedli robotniczych. Są to jedno - i wielorodzinne osiedla robotnicze miasta, położone przy ul. Gogolińskiej oraz osiedle Zydlungi. Działania wojenne II wojny światowej przyniosły straty głównie na terenie miasta Strzelce Opolskie, które zniszczone zostało w około 80%. Najdotkliwiej ucierpiało jego śródmieście oraz przemysł. W okresie gospodarki socjalistycznej wykształcona wcześniej sieć osadnicza gminy Strzelce Opolskie nie uległa zmianom. Istniejące już jednostki osadnicze rozwijały się przestrzennie. Powstały wówczas głównie osiedla zabudowy wielorodzinnej i jednorodzinnej w mieście oraz jednorodzinnej na terenie wsi Szymiszów, Błotnica Strzelecka, Warmatowice, Roźniatów, Kalinowice, Dziewkowice i Rozmierka. W 1948 r. zmieniono nazwę miejscowości na Strzelce Opolskie. W 1950 r. istniejący od XVIII w. powiat strzelecki znalazł się w granicach nowego województwa opolskiego.

Od lat 90 - tych XX w. Strzelce Opolskie są jednym z silnych ośrodków mniejszości niemieckiej na Opolszczyźnie. Od 1999 r. ponownie pełnią rolę stolicy powiatu w województwie opolskim.

5.3. Krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Synteza elementów przyrody i widocznych efektów działalności człowieka jest architekturą krajobrazu, czyli formą, która obok treści składa się na krajobraz kulturowy. Ochrona tego krajobrazu to pełna ochrona obiektu zabytkowego wraz z jego otoczeniem i walorami przyrodniczymi, roślinnością i warunkami socjologicznymi. Polega ona na ochronie najcenniejszych obiektów, zespołów, obszarów i świadomym ich przekształcaniu w taki sposób, by tworząc nowe wartości, unikać deformacji istniejącego, historycznie ukształtowanego dziedzictwa. Chronić należy więc nie tylko obiekty architektury, kapliczki i figury przydrożne, również krajobraz ukształtowany ludzką ręką. Ochrony wymaga również dziedzictwo niematerialne - przejawy kultury odziedziczone po przodkach i przekazywane kolejnym pokoleniom.

Krajobraz kulturowy gminy w dużej mierze kształtuje zabudowa wiejska zgrupowana w największych osadach oraz działalność związana z rolnictwem. Historycznie istotny dla gminy jest przemysł wapienniczy, którego liczne pozostałości (piec wapiennicze, kamieniołomy, nieczynne cementownie i zakłady związane z przemysłem mineralnym) rozsiane są na całym jej terenie. Duża część zabudowy, zarówno mieszkalnej jak i gospodarczej, posiada kamienno - ceglane mury. Popularne są elementy małej architektury - murki, kapliczki, wzniesione całkowicie z białego wapienia.

Cechą charakterystyczną dla terenu gminy jest duży udział zamieszkującej ją od pokoleń ludności śląskiej, kontynuującej miejscowe tradycje i zwyczaje. W części miejscowości działają liderzy, w swoich działaniach czerpiący z bogactwa kulturowego regionu i tradycyjnej śląskiej gospodarności. Na wsiach powstały świetlice wiejskie z salami szkoleniowymi i komputerowymi, będące miejscem spotkań społeczności wiejskiej. Powstały urządzone „centra wsi” - z funkcją plenerowych spotkań integracyjnych. Podejmowane są wielokierunkowe działania poprawiające infrastrukturę społeczną i techniczną. Jednym z ważniejszych efektów jest pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców wsi w sektorach około rolniczych (agroturystyka), a także wykorzystanie dziedzictwa kulturowego do wszechstronnego rozwoju gminy.

W tej części przedstawiono najcenniejsze obiekty znajdujące się w gminie Strzelce Opolskie, czyli te, które wpisane są do rejestru zabytków. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie gminy Strzelce Opolskie prezentują zróżnicowany stan zachowania.

• UKŁAD URBANISTYCZNY MIASTA STRZELCE OPOLSKIE

Zdjęcie nr 1. Widok z lotu ptaka układu urbanistycznego miasta Strzelce Opolskie, autor Marek Gaworski

W okresie przedlokacyjnym na terenie obecnego miasta funkcjonowały dwie jednostki: gród (wzm. 1234 r.) i leśna osada targowa Strzelce (wzm. 1271 r.). Lokacja na prawie magdeburskim (1290 r., 1305 r., 1320 r., powtórna - 1362 r.) nowego miasta nastąpiła na terenie na zach. od dawnego targowiska, na wzniesionym terenie otoczonym bagnami. Miasto otrzymało wówczas owalny, zwężający się z jednej strony kształt. Otoczone było murami obronnymi (wzm. 1327 r.) z dwiema bramami: Opolską i Krakowską i fosą. Centrum stanowił czworoboczny rynek otoczony regularnym układem ulic. Miasto oprócz zamku (wzm. 1303 r.) posiadało ratusz (1358 r.), zwarty blok zabudowy śródrynkowej, szkołę (1419 r.) i szpital pw. Ducha Świętego. W 1505 r. wzniesiono drewniany kościół pw. św. Barbary i cmentarz - poza murami. Ten stan trwał do 1 poł. XVI w.

Strzelce pełniły funkcję lokalnego ośrodka handlowego, a później (do wygaśnięcia rodu piastowskich książąt) stanowiły również centrum polityczno - administracyjne księstwa strzeleckiego. Położone były przy ważnym trakcie handlowym prowadzącym z Wrocławia przez Opole i dalej przez Strzelce, Pyskowice, Bytom do Krakowa - tzw. „via magna” o znaczeniu tranzytowym - międzynarodowym już od średniowiecza (1226 r.). W tym czasie istniało już szereg ważnych obiektów: mury miejskie, ratusz (1358 r.), kościół parafialny (1335 r.), szkoła (1419 r.) i szpital pw. Ducha Świętego (1466 r.), a od 1505 r. drewniany kościół pw. św. Barbary i cmentarz, zlokalizowany poza murami miasta.

Pierwsze wzmianki o istnieniu zamku pochodzą już z 1303 r. Do zamku należały dwa folwarki: w Zalesiu - dziś gmina Leśnica i tzw. Wielki Folwark - położony za miastem. W chwili lokacji w jego sąsiedztwie istniały wsie: Adamowice (1235 r.), Brzozwóz (Brzesowice - 1235 r.) i wieś Strzelce (1271 r.) - dwie ostatnie nie zachowane do obecnych czasów. Miasto posiadało także powiązania komunikacyjne z sąsiednimi Krapkowicami (dzisiejsza ul. Gogolińska), Koźlem (ul. Kozielska) i Ujazdem (ul. Ujazdowska). Wzdłuż drogi do Koźła w 1333 r. lokowano wieś Suche Łany, a przy drodze do Ujazdu powstała - wieś Mokre Łany.

W trakcie lokacji miasto otrzymało formę nieregularnego owalu, z osią podłużną prostopadłą do głównego traktu komunikacyjnego ze wsch. na zach. Mury miasta biegnęły od Bramy Krakowskiej - przy drodze wylotowej w kierunku wsch. do wieży kościoła farnego, którego zachowana dzwonnica (XVIII w.) pełniła funkcję baszty obronnej. Dalej - wzdłuż muru kościoła parafialnego (1335 r.) i przez ogród przykościelny do Bramy Opolskiej (10 m za kościołem Bożego Ciała); następnie przez plac kościoła Bożego Ciała do zamku, którego płd. ścianę włączono w system obrony.

Trakt komunikacyjny - dzisiejsze ulice: Opolska i Krakowska - przecinał pierścień murów w dwóch miejscach i wchodził do miasta od zach. przez bramę Opolską, a od wsch. przez bramę Krakowską. Odległość pomiędzy bramami wynosiła tylko około 250 m, a więc obszar miasta lokacyjnego był raczej nieduży. Wewnątrz murów szlak rozwidłał się na dwie odnogi, które biegnęły wzdłuż dłuższych pierzei rynkowych, po czym zbiegały się ponownie po przeciwnej stronie w jeden trakt. Centrum miasta stanowił rynek w formie prostokąta, proporcjami zbliżonego do kwadratu, otoczony czterema blokami zabudowy. Ze względu na znaczne rozmiary placu rynkowego oraz niewielką odległość pomiędzy bramami miasta nie mogła się w pełni rozwinąć szachownica uliczna, a czterem blokom rynkowym towarzyszyły tylko cztery nieregularne bloki przymurze, przyległe bezpośrednio do owalnych obwarowań. Główną dominantą placu rynkowego stanowił ratusz oraz dziś nieistniejący blok zabudowy śródrynkowej. W 1447 r. powiększono obszar miasta o wioskę i folwark Czatkowice (niezachowanie do dzisiaj).

Do początku XVIII w. średniowieczny układ przestrzenny miasta zachował się bez większych zmian. Natomiast rozwinęły się przedmieścia: Opolskie i Krakowskie - przed bramami, przy głównym szlaku oraz Lublinieckie. Przedmieście Opolskie rozciągało się od bramy miejskiej wzdłuż dzisiejszej ul. Dąbrowskiego, Powstańców Śląskich do skrzyżowania z ul. Opolską i Gogolińską, gdzie usytuowany był kościół pw. św. Barbary wraz z cmentarzem. Zasięg przedmieścia Krakowskiego wyznaczała dzisiejsza ul. M. Prawego, która łączyła się z nieistniejącą drogą (równoległą do ul. Krakowskiej) biegnącą przez teren dzisiejszego parku. Z kolei przedmieście Lubinieckie, rozciągało się przy dzisiejszej ulicy Grunwaldzkiej - Marka Prawego i położone było pomiędzy murami miejskimi, a zabudową ówczesnej wsi Strzelce.

Zasadnicze zmiany w układzie przestrzennym miasta przyniósł XIX w. - w latach 1816 - 1825 przeprowadzono jego regulację. Zlikwidowano mury obronne i fosę, dokonano przesunięcia głównej trasy przelotowej przez miasto nieznacznie na południe. Na uzyskanym w ten sposób trójkątnym placu wzniesiono w 1825 r. kościół ewangelicki. Zabudowano też teren dawnego wału, położony pomiędzy zlikwidowanym murem obronnym i ul. Wałową - Kościuszki. Prawdopodobnie w trakcie regulacji głównego traktu miejskiego wyburzono obydwie bramy miejskie. Osuszono ponadto znajdujące się na płd. - wsch. od miasta tereny bagienne i założono tam park krajobrazowy (lata 1832 - 1848). Przy tej okazji zmieniono przebieg drogi do wsi Suche Łany, wyznaczając dzisiejszą ulicę Parkową. Zlikwidowano także dwie drogi biegnące na płd. - wsch., położone pomiędzy ul. Kozielską i Ujazdowską. W 1848 r. wytyczono dzisiejszą ulicę Chopina, a w miejscu osuszonego stawu urządzono nowe centrum miasta tzw. Nowy Rynek (dzisiejszy Pl. Żeromskiego). Jego zabudowa pochodzi głównie z lat 1850 - 1870. W tym czasie wybudowano także szereg domów przy ul. Wałowej, Krakowskiej i Lublinieckiej (ul. Marka Prawego), aż po tzw. plac stodoł i kościół św. Krzyża i gimnazjum (1871 r.).

Budowa linii kolejowej Opole - Bytom w 1880 r. zapoczątkowała rozwój miasta w kierunku półn., doprowadzając do zabudowy obszaru pomiędzy terenem miasta średniowiecznego, a dworcem kolejowym. W jego pobliżu wybudowano wówczas więzienie (1888 r.) oraz więzienie Sądu Grodzkiego (1892 r.), urząd pocztowy i rzeźnię (1894 r.), a także szkołę miejską (1897 r.). Powstały też pierwsze osiedla robotnicze na

terenach dawnych przedmieść, tj. osiedle przy ul. M. Prawego i Karola Miarki oraz osiedle przy ul. Kupieckiej (dawna ul. Rozenbergów).

Na pocz. XX w. miasto rozpoczęło rozwój na gruntach wsi Adamowice. Intensywny rozwój przemysłu okresie międzywojennym doprowadził do realizacji kolejnych zakładów, po pñ. stronie „starego miasta”. Po I wojnie światowej przystąpiono do budowy domów na wsch. od centrum miasta (przy „placu stodoł”) i na zach., gdzie realizowano zabudowę mieszkaniową, m.in. osiedle domów jednorodzinnych przy ulicach Gogolińskiej oraz osiedle Zydlunji. Możliwości przestrzennego rozwoju miasta w latach 1926 - 1929 zwiększono, poprzez włączenie w jego granice administracyjne sąsiednich wsi - Adamowic oraz Mokrych i Suchych Łanów.

Druga wojna światowa przyniosła duże zniszczenia, szczególnie w obszarze średniowiecznego układu urbanistycznego. Zniszczona całkowicie została zabudowa rynku i częściowo ulic oraz spalony zamek. Likwidacji uległy bloki zabudowy przyrynekowej - wsch. i zach. oraz częściowo południowa i północna. Okres rozwoju gospodarki socjalistycznej przyczynił się do odbudowy i dalszego rozwoju przestrzennego Strzelec Opolskich. Nowe budownictwo mieszkaniowe lokalizowano głównie pomiędzy ul. Krakowską a parkiem, na pñ. - wsch. od centrum miasta (osiedle „Milionerów”) oraz na południe od ul. Opolskiej.

Układ przestrzenny dzisiejszych Strzelec Opolskich jest wynikiem sprzężenia kilku organizmów osiedleńczych o odmiennym pochodzeniu i planie. Tworzy go częściowo zniszczony układ średniowiecznego miasta lokacyjnego wraz z zamkiem, zabudowa przedmieść Krakowskiego i Lublinieckiego - o charakterze ulicowym, zespół zabudowy więzienia i osiedla kolejarzy, zespół zabudowy koszarowej, a także komunalne osiedla mieszkaniowe z pocz. XX w. oraz zabudowa wsi Mokre Łany, Suche Łany, Nowej Wsi, Adamowice i folwarków.

Granice miasta średniowiecznego wyznaczają fragmentarycznie zachowane mury miejskie, kościół parafialny i zamek - w ruinie od czasu wojny. Częściowo zachował się średniowieczny układ miasta lokacyjnego z rynkiem i szachownicą ulic. Nie istnieje wsch. blok zabudowy rynekowej, pozostałe pierzeje zabudowano w latach 1960 - 1970 bez zachowania pierwotnych podziałów parcelacyjnych. Teren miasta średniowiecznego został objęty strefą ochrony konserwatorskiej typu A w granicach ulic: Powstańców Śl., Kościuszki, Wałowa, Zatylna i pomiędzy południowymi blokami zabudowy miejskiej a założeniem pałacowo - parkowym.

Istotnym elementem układu przestrzennego miasta jest część przedmieść: Opolskiego, Lublinieckiego i Krakowskiego. Posiadają układ ulicowy, powiązany ściśle z przebiegiem dróg historycznych z miasta i zabudowę o charakterze miejskim z przełomu XIX/XX w. W granicach przedmieścia Lublinieckiego znajduje się częściowo zachowana zabytkowa zabudowa tzw. Wielkiego Folwarku.

Niezależnymi członami struktury przestrzennej miasta są zachowane układy wiejskie, wsi włączonych w granice administracyjne miasta. Najwcześniej z nich powstały Adamowice (1235 r.) - do obecnych czasów zachował się genetyczny układ dzisiejszej ul. 1 Maja z zabudową zagrodową z XIX/XX w. Podobnie dawna wieś Suche Łany, położona wzdłuż ul. Kozielskiej z historyczną parcelacją, rozszerzeniem drogi w centrum osiedla i zespołem zabudowy zagrodowej z 2 poł. XIX w. i XIX/XX w.

Historyczne wartości prezentuje również obszar śródmiejski położony w rejonie ulic Powstańców Śląskich - Dworcowej - Karola Miarki, zajęty przez zakład karny.

W okresie wczesnego średniowiecza (do 1300 r.) powstały wsie: Błotnica Strzelecka, Płużnica Wielka, Rozmierka i Rozmierz. W XIV - XV w. po raz pierwszy wzmiankowane są wsie rolnicze, stanowiące własność możnowładców więc posiadające folwark: Dziewkowice, Grodzisko, Kalinów, Ligota Dolna, Roźniatów, Szymiszów, Warmątowice. W okresie XVI - XIX w. wykształciła się obecna sieć osadnicza, powstały wsie: Jędrynie, Kalinowice, Kadłub, Ligota Górna, Niwki, Osiek oraz przysiółki wsi starszych. We wsiach, również starszych, powstały folwarki z zabudową mieszkalną dla pracowników. W XIX w. powstały dwie wsie: Szczepanek i Brzezina oraz osiedle robotnicze Farska Kolonia. W XX w. powstały już tylko przysiółki na terenie wsi Kadłub: Kadłubski Piec, Banatki Duże i Banatki Małe oraz przysiółek Kaształ w Osieku. Po wojnie istniejące wsie rozwijały się przestrzennie poprzez osiedla zabudowy jednorodzinnej na terenie wsi: Błotnica Strzelecka, Dziewkowice, Kalinowice, Rozmierka, Roźniatów, Szymiszów i Warmątowice.

Wsie gminy Strzelce Opolskie charakteryzują się różnorodnością układów przestrzennych. Zdecydowana większość powstała samorzutnie, nie przechodząc jednorazowej regulacji charakterystycznej dla wsi lokowanych. Są to wsie nieregularne, z nieregularnym układem pól i stosunkowo regularnym siedliskiem. Historycznie większość wsi gminy to wsie małych rozmiarów - liczyły do 20 kmieci i zagrodników. Kilka z nich zachowało czytelny genetyczny układ przestrzenny owalnicy, krótkiej ulicówki, wielodrożnicy czy wsi, wpisany w późniejszą zabudowę.

Na terenie gminy Strzelce Opolskie najczęściej występuje typ ulicówki i wielodrożnicy, trzy wsie prezentują typ owalnicy, jedna - rzędówki kolonizacyjnej. Dobrze zachowany układ ruralistyczny prezentuje

wieś Rozmierz oraz Błotnica Strzelecka, w pozostałych wsiach mamy do czynienia z fragmentarycznym zachowaniem historycznego układu przestrzennego.

Wsie o genezie owalnicy:

- **Rozmierz** - wzmiankowana w 1256 r. Zachowany jest pierwotny układ owalnicy - „nawsie” o kształcie wrzeczona, z kościołem otoczonym kamiennym murem - w zach. części, które mimo częściowej zabudowy nadal pełni funkcję społeczną. Zachował się układ dróg okalających wewnętrzny plac oraz zewnętrzne działki siedliskowe o kształcie prostokątnym, krótszym bokiem do ulicy. Zmiany następowały głównie w zabudowie gospodarczej usytuowanej w drugiej linii zabudowy. Dobrze zachowany układ siedliska zamykają tzw. drogi zastodolne. Obecnie wieś jest dobrze zurbanizowana.

- **Warmatowice** - powstała jako wieś kmieca, rozwijała się powoli - układ owalnicy pozostaje czytelny. Dopiero w 1 poł. XIX w. w pld. części powstał zespół zabudowy folwarcznej, zaś na pocz. XX w. po wsch. stronie starej wsi - nowa zabudowa. Pierwotny układ wsi pozostaje czytelny. W kilku miejscach zachował się układ zabudowy ciasnej szczytowej na wąskich działkach oraz układ zespołu folwarcznego.

- **Rozmierka** - owalnica o czytelnym układzie - w pln. części obecnej zabudowy. W 1861 r. we wsi wymieniane są 3 folwarki. W okresie międzywojennym działały cztery sklepy, piekarnia i karczma. We wsi znajdowały się 2 cegielnie (ul. Jemielnicka, a druga w kierunku Grodziska). Układ przestrzenny wsi zachowany jest dobrze, wraz ze zwartą zabudową zagrodową z dużą ilością kamiennych domów oraz elementem charakterystycznym w postaci kamiennych murków, a także dobrze zachowane założenie dworsko - folwarczne z dworem i spichlerzem, kapliczki, figura św. Jana Nepomucena, dzwonnica (XVIII w.) z dobudowaną częścią sakralną (1923 r.) - w centrum.

Wsie o układzie wielodroźnicy najczęściej wykształciły się w trakcie rozwoju, wchłaniając układy genetyczne:

- **Błotnica Strzelecka** - wieś kmieca w typie rozproszonej wielodroźnicy, od pln. ograniczona drogą krajową, od pld. - równoległą do niej linią kolejową. Najstarsza zabudowa sytuowana była po wsch. stronie ul. Wiejskiej, po zach. stronie znajdował się zespół pałacowo - folwarczny z parkiem. Na pln. od drogi - niewielki kamieniołom wapienia. Budowa linii kolejowej (1880 r.) przyczyniła się do powstania zespołu zabudowy przy ul. Dworcowej - Kolejowej. Osiedle domów jednorodzinnych, położone po pld. - wsch. stronie wsi kmiecej, powstało współcześnie.

- **Dziewkowice** - rozległa wielodroźnica z zachowanym genetycznym układem ulicówki kmiecej z folwarkiem w pln. - zach. części dzisiejszej zabudowy (ul. Poprzeczna - Plac Kościelny); wśród budynków - cenna, nieliczna zabudowa z kamienia wapiennego. Dworska zabudowa folwarczna została zniszczona i pozostaje mało czytelna w planie. W końcu XIX w., po pld. i wsch. stronie kmiecego siedliska powstały nowe budynki mieszkalne dla robotników. Wieś jest atrakcyjna pod względem przyrodniczym. Znajdują się tutaj liczne zbiorniki wodne, dawne wyrobiska kamienia wapiennego, a także szczeliny krasowe.

- **Kalinowice** - jest to wielodroźnica powstała w otoczeniu rozległego założenia pałacowo - folwarcznego (zniszczonego w czasie II wojny światowej) z Parkiem Krajobrazowym w zespole dworsko - folwarcznym (wpisany do rejestru zabytków) oraz alejami dębowymi i lipowymi zachowanymi do dziś. Na pocz. XX w. powstał przysiółek robotniczy Lipa Dolna, który do obecnych czasów zachował swe cechy przestrzenne. Historyczny układ ruralistyczny zachowany jest w niewielkim stopniu.

- **Roźniatów** - wieś wielodroźnica z nieco zamazanym genetycznym układem - pld. - wsch. części dzisiejszej zabudowy (ul. Wolności) i folwarkiem po pld. stronie siedliska. We wsi zespół młyna wodnego, w pld. części pozostałości zabudowy folwarcznej o przekształconym układzie. Wieś rozwijała się wzdłuż drogi na Gogolin i Leśnicę. Powstały na pocz. XIX w. folwark Biadacz wraz z towarzyszącym mu przysiółkiem robotników rolnych - zniszczony i przekształcony.

- **Kadłub** - wieś powstała w 1429 r. jako folwark bez wsi kmiecej. Zabudowania dworskie i gospodarcze zostały rozlokowane na brzegu rzeki Jemielnicy, z wjazdem od obecnej ul. Wiejskiej. W kolejnych latach zabudowa rozwijała się wzdłuż ob. ulic Powstańców Śląskich i Młyńskiej. W XX w. wraz z rozwojem kolei wieś się rozbudowała, powstały trzy przysiółki: Kadłub Piec (ulicówka), Kadłub Wieś i Barwinek. Obok folwarku, po drugiej stronie rzeki Jemielnicy, powstał nowy zespół pałacowy. Wieś przekształciła się w rozbudowaną wielodroźnicę o rozproszonej zabudowie, w środku której wytworzyło się centrum wsi. Charakterystyczne dla miejscowości, poprzecinanej rzeką Jemielnica i jej odnogą, są obiekty powiązane z wodą - przepust wodny i mostek na rzece Jemielnica, dawne młyny wodne, nieczynny tartak wodny (Barwinek). Historyczny układ przestrzenny wsi zachowany częściowo, podobnie zabudowa wiejsko -

osiedlowa, która nie przedstawia większej wartości zabytkowej. Do rejestru zabytków wpisano jedynie dwór i dwa czworaki. Pominięty został kościół wzniesiony w 1934 r. i pałac von Strachwitzów, ob. Szkoła Specjalna i DPS.

- **Szymiszów** - wzmiankowany w 1439 r., miejscowość złożona z dwóch jednostek osadniczych: starszego - Szymiszowa oraz Szymiszowa Osiedle powstałego w k. XIX w. w związku z powstaniem zakładów wapienniczych Edwarda Tilgnera w 1880 r. Osiedle nazywane jest Pranklem - od nazwiska właściciela zakładów rolniczych „Prankel” ze Strzelca. Szymiszów Wieś posiada nieregularny układ wielodrożnicy o rozbudowanej strukturze. Powstał jako ulicówka z obszernym założeniem pałacowo - parkowo - folwarcznym oraz kościołem - w pld. części. W części Szymiszowa Osiedle znajduje się zespół zakładów wapienniczych, stacja kolejowa oraz osiedla jedno - i wielorodzinnych domów robotniczych.

- **Grodzisko** - wieś powstała zapewne na terenie grodu. Jej genezą jest owalnica, której pozostałością jest wrzecionowate wygięcie drogi w części pñ. - wsch. oraz lokalizacja kościoła, szkoły i karczmy. Obecnie jest to wielodrożnica bez większych wartości zabytkowych. Nowa zabudowa wsi powstawała głównie na zach. i pld. od pierwotnego siedliska wsi.

- **Jędrynie** - niewielka wielodrożnica wieś bez typowych cech przestrzennych, wyodrębniona z gruntów Rozmierki.

Wsie w typie ulicówki:

- **Kalinów** - jest ulicówką z czytelnym układem pierwotnej wsi kmiecej - niewielkiej owalnicy, widocznej w pñ. części siedliska. Zachował się układ wrzecionowato wygiętych dróg oraz nawsie, na którym w późniejszych czasach usytuowano gotycki kościół otoczony murem. Pñ. część zabudowy siedliska została zniszczona przez budowę drogi relacji Strzelce - Gogolin. W poł. XIX w. po pld. stronie siedliska powstał dwór z parkiem, folwarkiem oraz zabudową dla robotników rolnych. Układ przestrzenny zespołu przetrwał w pierwotnym stanie.

- **Ligota Dolna** - genetyczna forma krótkiej ulicówki czytelna jest w środkowej części zabudowy wsi. Zabudowa skupiona wzdłuż ul. Wiejskiej, w pld. części - pozostałości zespołu folwarcznego. W zach. stronie wsi usytuowano hangar lotniczy. We wsi przewaga budownictwa kamiennego z wapiennych ciosów.

- **Ligota Górna** - dobrze zachowany typ układu ulicowego jednostronnego.

- **Niwki** - wieś o układzie krótkiej ulicówki. Zabudowa skupiona jest wzdłuż ul. Wiejskiej, do której przylegają wąskie, silnie wydłużone działki z ustawionymi szczytowo budynkami mieszkalnymi - w przedniej części, zabudową gospodarczą - w części tylnej i stodołą z przejazdem zamykającą zabudowę od strony pól i ogrodu.

- **Płużnica Wielka** - wieś kmieca o układzie ulicówki z folwarkiem i kościołem we wsch. części siedliska. Wieś usytuowana wzdłuż drogi wiejskiej biegnącej równoległe do niewielkiego ciek wodnego. Spowodowało to skrócenie parceli po pld. stronie drogi. We wsch. części znajduje się kościół otoczony murem z kamienia łamanego i cmentarzem oraz pałac i park usytuowane z pozostałościami zespołu folwarcznego. Zabudowa wsi silnie przekształcona.

- **Sucha** - wieś kmieca o rozbudowanym, nieregularnym układzie ulicówki, z dużym udziałem zabudowy z nietynkowanego kamienia. Pierwotne siedlisko kmiece usytuowane jest w pñ. części dzisiejszej wsi. Na przestrzeni wieków nowa zabudowa zajmowała tereny znajdujące się głównie w pld. i wsch. części genetycznego układu przestrzennego. W miejscowości znajduje się zespół dawnego młyna wodnego, liczne krzyże oraz kapliczki.

- **Szczepanek** - wieś o funkcji robotniczo - rolnej powstała w 1818 r., w typie ulicówki.

- **Osiek** - jedna z najstarszych miejscowości w gminie, z grodem istniejącym w okresie wczesnego średniowiecza, wzmiankowana w poł. XIII w. Jej genezą jest folwark, przy którym rozwinęła się wieś o układzie ulicówki, z zabytkową zabudową skupioną wzdłuż ul. Strzeleckiej. W 1824 r. w pobliżu wsi założono kolonię Carlsthal (Kasztal).

- **Brzezina - rzędówka kolonizacyjna** - osada o genetycznym kształcie niewielkiej, jednostronnie zabudowanej ulicówki z regularnym układem. Historycznym elementem zabudowy wsi są stodoły zamykające działki od strony pól. W pld. części wsi znajdują się zabudowania folwarczne skupione wokół prostokątnego podwórza rozdzielonego szosą wiejską. W obrębie wsi funkcjonowały dwa folwarki - założony w 1710 r. „Brzezina” i „Kaczorownia”. Pierwotny układ wsi zachowany, zabudowa nie posiada cech zabytkowych.

• ZABUDOWA I ORGANIZACJA WSI GMINY

Podstawę układu większości wsi gminy stanowi regularna zabudowa wydłużonych, prostokątnych działek, krótszym bokiem przylegających do drogi. Budynki ustawione są kalenicowo lub szczytowo do drogi, w dość luźnej zabudowie. Od przodu sytuowane są budynki mieszkalne, w tylnej części działki - gospodarcze. W Brzezynie na tyłach zabudowy mieszkalnej występuje ciąg stodoł, zaś od strony ulicy pojawia się pas zieleni. Nieodłącznym elementem posesji jest ogród warzywny lub sad lokalizowany najczęściej za stodołami.

Stosunkowo niewiele budynków mieszkalnych prezentuje walory zabytkowe. Wśród nich znajdują się jedno - i dwukondygnacyjne domy mieszkalne oraz częściej budynki łączące funkcje mieszkalne i inwentarskie. Część mieszkalna znajduje się bliżej ulicy, z tyłu - część inwentarska. Całość nakrywa wspólny dwuspadowy dach. Remonty elewacji domów w znacznym stopniu pozbawiły budynki dekoracji architektonicznej. Zachowany detal przybiera formę opasek okiennych i drzwiowych, gzymsów nad - i podokiennych. Ozdobną formę przybierają elementy użytkowe, tj. okiennice, ganki, stolarka okienna i drzwiowa, kratki wentylacyjne, dachy. Wśród zachowanych obiektów można zaobserwować zróżnicowanie zabudowy ze względu na materiał, z którego jest wykonana, i sposób wykończenia. Najpowszechniej występują budynki wykonane z cegły ceramicznej pokrytej warstwą tynku. Na obszarze występowania kamienia wapiennego jest on powszechnie wykorzystywany jako materiał budowlany - wsie: Ligota Dolna, Błotnica Strzelecka, Szymiszów czy Dziewkowiec.

Zieleń swobodna występuje sporadycznie i ogranicza się do zarośli w obniżeniu terenu, przy stawach, potokach. Obecnie jest częstym elementem układu pojawiającym się spontanicznie w formie samosiewów lub wprowadzana przez mieszkańców. Zazwyczaj nie jest elementem współgrającym z tradycyjnym, uporządkowanym układem. Natomiast zieleń komponowana (sady, ogródki warzywne i ozdobne, pasy przedogródków) podlega względom praktycznym. Dominują rośliny użytkowe.

• ZESPOŁY PARKOWO - PAŁACOWE I FOLWARCZNE ORAZ PARKI W OBREBIE UKŁADÓW: URBANISTYCZNYCH MIASTA STRZELCE OPOLSKIE I RURALISTYCZNYCH WSI GMINY

Zespół zabudowy dawnego zamku wraz z parkiem, Strzelce Opolskie

Zdjęcie nr 2, 3. Zespół zabudowy dawnego zamku wraz z parkiem, Strzelce Opolskie

Zamek wzniesiony w miejscu lokalizacji grodu wzmiankowanego w 1303 r. książąt opolskich w pocz. XIV w., wzmiankowany w latach 1324 - 1356: niezbyt rozległe założenie otoczone fosą z wieżą mieszkalną z wapienia. W czasie istnienia księstwa strzeleckiego zamek był rezydencją władcy, przebudowany w XV w. W kolejnych latach przekształcony w rezydencję, którą władowały kolejno rody Hohenzollernów (w latach 1562 - 1595 przebudowali warownię na renesansowy pałac), Redern, Collona, Promnitz. Ostatnia przebudowa - w poł. XIX w. przeprowadzona przez hr. Renarda - zlikwidowała pierwotne cechy stylowe budowli. Była to budowla trójskrzydłowa z dziedzińcem, murowana z kamienia i cegły, otynkowana. Pośrodku budowli znajdował się dziedziniec. Późnoklasykistyczna brama wjazdowa pochodzi z 2 poł. XIX w., park założony został w 1832 r. Podczas II wojny światowej zamek został zniszczony. Resztki pierwotnego XIV - wiecznego zamku znajdują się w obecnych ruinach budynku bramnego.

Istotnym elementem zespołu jest park - jeden z najpiękniejszych parków w regionie, o obszarze 65 ha podzielony drogą wojewódzką 426 (ul. Parkowa) na dwie części - Mały i Duży Park. Obszar w ogólnym

zarysie ukształtowany został przed 1880 r. Starszą częścią założenia (1 poł. XIX w.) jest Mały Park - w części płn., w którym prócz ruin zamku usytuowana jest tzw. masztalarnia (stajnia dla koni) oraz zarys fundamentów nieistniejącej świątyni - kaplicy św. Andrzeja. Wśród nasadzeń (lipa, klon, biały buk, dąb, topola, grab) znajduje się sporo drzew pochodzenia obcego: cisy w wieku ok. 350 - 400 lat, tulipanowiec, miłorząb, buk czerwony, lipa, platany, klon srebrzysty.

W drugiej części parku znajduje się domniemane wzgórze świątyni „Tempelberg”. Nie zachowały się budynki oranżerii, ananasarni i bażanciarni. Teren zagospodarowany jest biegnącym ze wsch. na zach. ciekami wodnymi rozlewającym się w malownicze stawy, otoczone roślinnością łągową (olsze, jesiony, topole). W pld. - zach. części parku znajduje się zespół budynków zgromadzonych wokół niewielkiego dziedzińca ogrodzonego kamiennym murem. Obok budynek z kominem. Zasadnicze wnętrze parku podzielone jest na szereg obszernych polan krajobrazowych, widokowo połączonych ze sobą, otoczonych zwartym drzewostanem. Zachował się pierwotny układ komunikacyjny parku. W Dużym Parku spotkać można: kasztany, białe buki, wierzyby, amerykańskie białe jodły i inne. Duży Park kończy się wąskim parkowym duktem prowadzącym na południe, gdzie na końcu znajdują się ruiny neogotyckiej wieży widokowej Ischl (1840 r.), z parku do wieży prowadzi około 2 km aleja kasztanowa.

Od 2008 r. prowadzone są prace rewaloryzacyjne parku.

W gminie Strzelce Opolskie architektura rezydencjonalna i towarzyszące jej założenia folwarczne i pałacowe stanowią dużą część zasobu zabytków. Większość majątków na Śląsku, zniszczonych podczas wojny siedmioletniej, od XVIII w. podnosiło się z upadku. W XVIII i XIX w. powstała większość założeń w gminie, część z nich została przebudowana na pocz. XX w. W większości miejscowości znajdowały się zabudowania folwarczne, usytuowane w wyeksponowanym miejscu i pełniące ważną funkcję w rozwoju wsi.

Forma architektoniczna pałaców i dworów oraz rozplanowanie zespołów jest różnorodna. Typowym układem jest grupowanie budynków na planie czworoboku, z dworem zajmującym jeden z boków i parkiem rozciągającym się na jego tyłach. Drugi układ to czworobok budynków zgrupowanych wokół dziedzińca gospodarczego i osobny, odsunięty zespół zabudowy rezydencjonalnej, otoczonej parkiem. Oprócz folwarków integralnie związanymi z dworem lub pałacem wyróżnić można też zespoły funkcjonujące jako folwarki pomocnicze i polne, w oderwaniu od rezydencji.

Większość parków w gminie to założenia pierwotnie towarzyszące pałacom. Z reguły mają charakter swobodnych kompozycji krajobrazowych, jedynie w bezpośrednim sąsiedztwie rezydencji znajdowały się niższe, geometrycznie ukształtowane powierzchnie zieleni. Częstym elementem urozmaicającym kompozycję była woda: stawy i strumienie. Oprócz Parku Miejskiego w Strzelcach Opolskich większość założeń znajduje się w niezadowolającym stanie. Do części z nich wprowadzono nowe elementy w postaci garaży, zabudowań gospodarczych, ogródków itp. Większość jest zachwaszczona, ze znacznymi ubytkami w starodrzewiu i licznymi samosiejkami zacierającymi pierwotny obraz parku. Na tym tle pozytywnie wyróżnia się park w Szymiszowie.

Zespół zabudowy pałacowo - folwarcznej z parkiem w Błotnicy Strzeleckiej

Zdjęcie nr 4. Pałac w zespole zabudowy pałacowo - folwarcznej z parkiem w Błotnicy Strzeleckiej

Pałac położony w centrum wsi, w obrębie obszernego parku otoczonego murem z kamienia wapiennego, w sąsiedztwie zespołu folwarcznego. Klasycystyczny budynek wzniesiony ok. poł. XIX w.: założony na rzucie prostokąta, z dwukondygnacyjnym, siedmioosiowym korpusem i parterowymi skrzydłami zwieńczonymi tarasami z tralkowymi balustradami. Namiotowy dach korpusu zakończony jest tarasem z okrągłą wieżyczką pośrodku. Główne wejście osłonięte czterofilarowym portykiem z tarasem w zwieńczeniu; podniebie zdobione sztukateriami. We wnętrzu zachował się układ wnętrz i część wyposażenia. Stan

techniczny obiektu średni, budynek wystawiony jest na sprzedaż. W czasie III Powstania Śląskiego znajdowała się tu siedziba sztabu powstańców.

Park krajobrazowy w typie angielskim (powierzchnia 6,67 ha), został znacznie zniszczony podczas huraganu w 2008 r. Zlokalizowany między ulicami Wiejską i Dworcową, na nieregularnym terenie wydłużonym na linii płn. - pld. Pośrodku parku pałac z owalnym podjazdem przed fasadą i drogą dojazdową od zach. W części płn. zlokalizowany nieregularny staw, ścieżki parkowe czytelne w części płn. - zach.

Budynki folwarczne z XIX i XX w. zgrupowane są w części pld. - zach. wokół dwóch podwórz. W części zach. znajdowały się: spichlerz, stodoła, obora, stajnia oraz budynek mieszkalny i gospodarczy; w części wsch.: gorzelnia, obora, bukaciarnia i jałownik. Pierwotny układ zespołu został znacznie zdekompletowany przez rozbiórki i zniszczenia ostatnich lat, w tym z powodu huraganu w 2008 r.

Zespół zabudowy pałacowo - folwarcznej z parkiem w Szymiszowie

Zdjęcie nr 5. Pałac w zespole zabudowy pałacowo - folwarcznej z parkiem w Szymiszowie

Wczesnobarokowy pałac został wzniesiony ok. poł. XVII w., częściowo przebudowany po zniszczeniach w 1921 r., 1945 r. i adaptacji na Dom Pomocy Społecznej. Budynek na rzucie prostokąta z kwadratowym dziedzińcem wewnętrznym, dwukondygnacyjny, nakryty dachami mansardowymi, w dolnej połaci rozczłonkowanymi gęsto rozmieszczonymi lukarnami. W 2 poł. XVIII w. zamurowano krużganki od strony dziedzińca. Wejście główne poprzedzone czterofilarowym portykiem z tarasem w zwieńczeniu. Wewnątrz przelotowa sień kryta sklepieniem krzyżowo - żebrowym. Elewacje o prostej dekoracji, wokół okien stiukowe opaski, narożniki budynku boniowane.

Park o powierzchni 5 ha, złożony jest z pierwotnego ogrodu użytkowego i ozdobnego z (XVII w.), parku typu swobodnego oraz parku leśnego z XIX/XX w. Usytuowany na pld. - wsch. od pałacu, otoczony jest ogrodzeniem z dwiema bramami. W centralnej części parku znajduje się staw zasilany wodami Rożniatkowskiego Potoku, poprowadzonymi sztucznym kanałem. W parku można spotkać wiele chronionych i rzadkich gatunków roślin oraz drobnych zwierząt. Staw jest miejscem rozrodu wielu gatunków płazów, m.in. ropuchy zielonej, rzekotki drzewnej oraz ginącej w całej Europie traszki grzebieniastej. Wśród drzew (buk, dąb) występują gatunki egzotyczne, m.in. najbardziej okazała na Śląsku Opolskim surmia zwyczajna. W runie rośnie m.in. konwalia majowa oraz objęty ścisłą ochroną storczyk listera jajowata.

Zabudowania gospodarcze usytuowane zostały wzdłuż ul. Wolności - w płn. - zach. części założenia. Obszerne prostokątne podwórze, nieco wysunięte na płn. poza obręb zespołu, zabudowane jest na pierzei zach. - ciąg dwukondygnacyjnych budynków mieszkalnych i gospodarczych, pierzei płn. - wsch. - tu zlokalizowany jest spichlerz z poł. XIX w. oraz na pierzei pld. - parterowa uszkodzona zabudowa. Zespół zachował pierwotny układ i sposób użytkowania, jego poszczególne elementy znajdują się w różnym stanie technicznym - od bardzo dobrego (pałac), przez nieco zaniedbane (spichlerz, obora), po będące w stanie ruiny (niektóre z zabudowań folwarcznych).

Zespół zabudowy dworsko - folwarcznej z parkiem w Płużnicy Wielkiej

Zdjęcie nr 6. Dwór w zespole zabudowy dworsko - folwarcznej z parkiem w Płużnicy Wielkiej

Dwór wzniesiony w 1 poł. XIX w., po II wojnie światowej użytkowany jako mieszkania pracowników PGR - u zlokalizowanego na terenie folwarku. Obecnie zabytek jest własnością prywatną. Budynek dworu wzniesiony jest na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny z trójkondygnacyjnymi ryzalitami - na osi elewacji dłuższych, z dwoma parterowymi skrzydłami. Korpus nakryty dachem dwuspadowym, skrzydła nakryte płasko. Budynek po remoncie częściowo zmieniającym układ otworów okiennych. Zachowane taśmowe opaski okienne.

Park (powierzchnia 3,68 ha) usytuowany jest na płn. od dworu, na niewielkim, prostokątnym obszarze. W płn. części znajduje się rozległy staw, wokół którego poprowadzono ścieżki. Dominuje drzewostan liściasty, nasadzany przeważnie pojedynczo lub wzdłuż alejek. Wzdłuż zach. granicy - aleja dębowa w wieku ok. 200 - 250 lat. Teren zaniedbany, z licznymi samosiejkami krzewów i drzew. Budynki dawnego folwarku (stajnia i stodoła) zachowały się na płd. - zach. i na wsch. od dworu. Mocno wydłużone, nakryte dwuspadowo, obecnie nie powiązane funkcjonalnie. Na terenie folwarku wprowadzono współczesną zabudowę zacierając układ pierwotny.

Zespół zabudowy dworsko - folwarcznej w Rozmierce

Zdjęcie nr 7. Dwór w zespole zabudowy dworsko - folwarcznej w Rozmierce

Klasykistyczny dworek wzniesiony ok. 1800 r. w płn. części wsi. Wzniesiony na rzucie prostokąta, nakryty wysokim dachem mansardowym z naczółkami. Fasada siedmioosiowa, z centralnie umieszczonym drewnianym, ob. otynkowanym portykiem kolumnowym, nad którym znajduje się trójkątny szczyt. Elewacje bez podziałów, boniowane w narożach. Układ wnętrz dwutraktowy z sienią nakrytą kolebką - na osi. W pozostałych pomieszczeniach - sufity, część z fasetą. W wejściu zachowane drzwi klasycystyczne z dekoracją rozetową. Obecnie dwór jest własnością prywatną, po remoncie.

Założenie folwarczne powstało w ciągu XIX w. przy dwóch dziedzińcach na wsch. od dworu. W bezpośrednim sąsiedztwie dworu znajdują się: obora, jałownik, gorzelnia (ob. budynek gospodarczy), wozownia - budynki połączone murem. Na płn. - wsch. od dworu stał browar, obecnie budynek mieszkalny. Po drugiej stronie drogi - wąskie, otoczone zabudową gospodarczą, podwórze z dobrze zachowanym spichlerzem z XVIII/XIX w. Większość budynków jest użytkowana, najczęściej niezgodnie z pierwotnym przeznaczeniem, i znajduje się w średnim stanie technicznym. Pierwotny układ założenia dobrze czytelny, teren zaniedbany poza bezpośrednim otoczeniem wyremontowanego dworu.

Zespół zabudowy dworsko - folwarcznej w Kadłubie, ul. Wodna 11

Zdjęcie nr 8. Dwór w zespole zabudowy dworsko - folwarcznej w Kadłubie, ul. Wodna 11

Wpis do rejestru zabytków dotyczy tzw. starego dworu (zameczku myśliwskiego wymienianego w 1845 r.), należącego do rodu von Strachwitz. W związku z budową nowego dworu (ul. Zamkowa 5, ob. Zespół Szkół Specjalnych przy DPS Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Misjonarek Maryi w Kadłubie) po drugiej stronie rzeki Jemielnica w 1930 r., budynek został przekazany nadleśnictwu, po wojnie pełniąc funkcje przedszkola. Obecnie pełni funkcje mieszkalne.

Dwór wzniesiony w 1 poł. XIX w., wysoko podpiwniczony, parterowy, nakryty mansardowym dachem z piętrem w mansardzie. Prostokątny, wewnątrz dwutraktowy z przelotową sienią. Frontowa elewacja pięciosiowa, z drewnianym gankiem i facjatką zwieńczoną trójkątnym naczółkiem. W elewacji ogrodowej płytki ryzalit poprzedzony tarasem i schodami. W piwnicach kolebki z lunetami i bez.

Wokół dworu nasadzenia drzew na prostokątnym terenie od płd. ograniczonym korytem rzeki Jemielnicy, od płn. - zach. - pierzeją budynków gospodarczych, od płn. dwoma parterowymi czworakami, między którymi zlokalizowany został wjazd na dawną posesję. Granica wsch. zespołu zatarta, układ folwarku zakłócony przez podział na odrębne posesje. Wjazd na dziedziniec prowadzi pomiędzy dwoma parterowymi czworakami na planie wydłużonych prostokątów krytych dachami dwuspadowymi z naczółkiem. Zachowane zabudowania folwarczne złożone są z kolejnych budynków postawionych wzdłuż linii prostej. Zespół zaniedbany, częściowo nieużytkowany.

Zespół zabudowy dworsko - folwarcznej z parkiem w Kalinowicach

Przylegający częścią południową do trasy przelotowej Strzelce Opolskie - Krapkowice rozległy park w Kalinowicach należy do parków wieloprzestrzennych o układzie złożonym. Styl parku oparty jest na naturalnych formach przyrodniczych. Przez jego teren przebiegały liczne alejki i ścieżki spacerowe, otaczające serpentynami najciekawsze zakątki. Drzewostan parku tworzą głównie gatunki liściaste, natomiast drzewa iglaste występują nielicznie i sporadycznie. Park, o powierzchni 1,15 ha, jest zaniedbany i nieogrodzony, wymaga przeprowadzenia wielu zabiegów pielęgnacyjnych. Pierwotnie na terenie parku znajdował się pałac, a przy jego wsch. granicy założenie folwarczne skupione wokół dwóch czworokątnych podwórz, zachowane do dziś w szczątkowej formie.

Zespół zabudowy dworsko - folwarcznej z parkiem w Kalinowie

Zespół w Kalinowie zajmował płd. - zach. część wsi. Wchodzący w jego skład pałac, położony pomiędzy parkiem a założeniem folwarcznym, został zniszczony podczas powstań śląskich. Kilkanaście folwarcznych budynków z poł. XIX w. zgrupowanych jest wokół prostokątnego podwórza znacznie wydłużonego na osi płn. - płd. Wśród budynków - spichlerz murowany z kamienia, tynkowany, dwukondygnacyjny, kryty dachem siodłowym z okapem podpartym profilowanymi rysiami.

Park znajdujący się w płn. części zespołu (powierzchnia 2,55 ha) założony na planie prostokąta, powstał w k. XVIII w. jako park typu swobodnego z nerkowatym stawem w części płd. - wsch., w miejscu ogrodów dworskich z poł. XVIII w. obsadzonych grabami. Na przełomie XIX/XX w. urozmaicono linię brzegową stawu i wprowadzono wiele nowych nasadzeń. Obecny stan parku jest bardzo zły, degradacji uległa zarówno jego kompozycja, jak i zabytkowy drzewostan.

W kilku wsiach zachowały się zespoły zabudowy folwarcznej: w Warmątowicach (z nieistniejącym dworem), Roźniątowie, Brzezynie, Ligocie Dolnej i przy ul. Mickiewicza w Suchych Łanach, w których oprócz częściowo zatartego historycznego układu chronione są poszczególne budynki gospodarcze.

Spośród zabudowań folwarcznych wyróżniał się spichlerz - zwykle duży budynek odsunięty od reszty zabudowy (zagrożenie pożarem). Od XVIII w. drewniane spichlerze zastępowane były murowanymi. Spośród nich wyróżnia się spichlerz w Rozmierce, o dwukondygnacyjnej bryle, krytej dachem mansardowym. W związku z rozwojem hodowli w folwarkach powstawały obory i stajnie. Z reguły są to okazałe, wewnątrz funkcjonalnie rozplanowane budynki o sklepieniach żaglastych podpartych żeliwnymi kolumnami lub skromniejsze - ze stropami Kleina. Mniej okazałe były owczarnie, bukaciarnie i jałowniki. W poł. XIX w. w strukturze folwarków zaznaczył się rozwój przemysłowy - przez wprowadzenie gorzelnicy czy młynów mechanicznych.

• OBIEKTY SAKRALNE GMINY

W gminie Strzelce Opolskie jest stosunkowo niewielka liczba zabytków sakralnych, reprezentowanych przez kościoły, klasztory czy kaplice. Większość kościołów na terenie gminy ma genezę średniowieczną (XV - XVI w.): Kalinów, Płużnica Wielka, Rozmierz, Sucha, Szymiszów. W późniejszych latach uległy przebudowie, najczęściej barokowej w XVIII w. lub bezstylowej na przełomie w XIX/XX w. Najczęściej stosowanym materiałem do budowy był łatwo dostępny w regionie kamień wapienny.

Kościół parafialny pw. św. Stanisława i Nawiedzenia NMP w Płużnicy Wielkiej

Zdjęcie nr 9. Kościół parafialny pw. św. Stanisława i Nawiedzenia NMP w Płużnicy Wielkiej

Najbardziej archaiczne cechy stylowe zachował późnogotycki kościół w Płużnicy Wielkiej. Zbudowany zapewne w XVI w., z wieżą XVIII/XIX w. Otoczony jest murem z kamienia łamanego, zapewne z czasów pierwszego kościoła (wzm. 1335 r.). Jednonawowy z węższym, prosto zamkniętym prezbiterium, oszarpowany w narożach, z późniejszą wieżą w fasadzie. Na dwuspadowym dachu nawy sygnaturka.

Kościół filialny pw. Narodzenia NMP w Kalinowie

Zdjęcie nr 10. Kościół filialny pw. Narodzenia NMP w Kalinowie

Zbudowany w XV w., przebudowany w XVIII w., odnawiany w 1935 r. Jednonawowy, z trójbocznie zamkniętym nie wyodrębnionym z bryły budynku oszarpowanym prezbiterium i kwadratową wieżą w fasadzie, z cylindrycznym aneksem klatki schodowej - od pld. Gotycka bryła zakłócona została przez znaczne poszerzenie nawy w kierunku płu., modernizację górnych kondygnacji wieży w duchu baroku oraz zmianę kształtu otworów.

W okresie baroku zintensyfikowało się budownictwo sakralne, związane z działalnością kontrreformacyjną. Najczęściej przebudowywano istniejące już obiekty. Cechy barokowe prezentuje również kościół pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich - jego barokowe cechy spotęgowała neobarokowa przebudowa na pocz. XX w.

Kościół parafialny pw. św. Szymona i Judy Tadeusza w Szymiszowie

Zdjęcie nr 11. Kościół parafialny pw. św. Szymona i Judy Tadeusza w Szymiszowie

Zbudowany w 1607 r. jako protestancki, powiększony w latach 1909 - 1911 r. o transept i prezbiterium z zakrystią. Jednonawowy, salowy, oszkarpowany korpus z trójbocznie zamkniętym prezbiterium nie wyodrębnionym z bryły budynku, nakryty jest dwuspadowym dachem. W fasadzie wieża zwieńczona cebulastym hełmem, z cylindryczną klatką schodową w narożu. Smukła, gotycka bryła, otwory okienne korpusu - ostrołuczne. Kamienny, arkadowy portal z szeroką opaską dekorowaną „kaboszonami”, zwieńczony rozbudowanym nadprożem z datą 1607 i tarczami herbowymi - renesansowy, podobnie jak stiukowa dekoracja sklepień nawy kaplicy i zakrystii. Elementy barokowe to ukształtowanie górnych kondygnacji wieży i sygnaturka.

Kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła w Rozmierzy

Zdjęcie nr 12. Kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła w Rozmierzy

Zbudowany w XV w., powiększony w XVIII w., rozbudowany w 1900 r. Kościół jednonawowy, z węższym i niższym prezbiterium, z wieżą w fasadzie zwieńczonej splotami wolutowymi oraz z aneksami zakrystii i kruchty pld. Z XV - wiecznego kościoła zachowane częściowo mury nawy i zakrystii oraz wieża od zach. Obecny wygląd kościół zawdzięcza barokowej przebudowie.

W najstarsze dzieje budownictwa sakralnego w gminie wpisują się kościoły drewniane: cmentarny pw. św. Barbary w Strzelcach Opolskich i kościół w Szczepanku. Jak większość na terenie województwa opolskiego powstały dzięki wiejskim cieślom w XVII i XVIII w., którzy pozyskiwali budulec z obfitych wówczas lasów.

Kościół cmentarny pw. św. Barbary w Strzelcach Opolskich

Zdjęcie nr 13. Kościół cmentarny pw. św. Barbary w Strzelcach Opolskich, źródło: Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich

Kościół wzmiankowany w 1505 r., odbudowany lub odnowiony w latach 1683 - 1690 przez cieślę Jana Brychcego z fundacji Floriana i Fryderyka Weisera; ponownie odnowiony w 1720 r. oraz w 1970 r. Drewniany, orientowany, o konstrukcji zrębowej.

Kościół filialny pw. Nawiedzenia NMP w Szczepanku

Zdjęcie nr 14. Kościół filialny pw. Nawiedzenia NMP w Szczepanku, źródło: Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich

Wzniesiony w 1668 r., przeniesiony z Polskiej Nowej Wsi pod Opolem w 1960 r. Orientowany, o konstrukcji zrębowej, wieża o konstrukcji słupowej dostawiona do nawy. Odbudowy dokonał majster ciesielski Antoni Piontek.

Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich

Zdjęcia nr 15, 16. Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich

Neobarokowy, monumentalny budynek dominujący w przestrzeni miejskiej. Pierwszy kościół w obrębie murów miejskich wzniesiony został przed 1290 r. Obok kościoła wznosiła się baszta przeznaczona do celów obronnych (XV w.), w XVII/XVIII w. przebudowana na dzwonnice kościelną. W latach 1731 - 1732 przeprowadzono restaurację budynku, kolejną - po pożarze w 1754 r. W latach 1904 - 1907 na miejscu świątyni wzniesiono nowy kościół wg planów Jerzego Güldenpfenniga.

Trójnawowy kościół z transeptem i półkoliście zamkniętym prezbiterium. Prostokątny masyw fasady, zwieńczony dwiema spłaszczonymi hełmami z latarnkami, rozczłonkowany czterokondygnacyjną wieżą - na osi, zwieńczoną wieloczłonowym hełmem. Ściany rozczłonkowane gęsto rozmieszczonymi pilastrami, przeprute otworami okien o zróżnicowanych kształtach.

Kościół parafialny pw. św. Bartłomieja w Suchej

Zdjęcie nr 17. Kościół parafialny pw. św. Bartłomieja w Suchej

Zbudowany w XVI w., odnowiony w 1682r., przebudowany 1820 r. przez arch. Ernesta Samuela Friebela. Rozbudowany 1959 r. Z dawnego kościoła zachowane częściowo ściany nawy, z dwiema półkolistymi, barokowymi kaplicami od półn. i połd. oraz kwadratowa wieża.

Kościół parafialny pw. św. Katarzyny w Grodzisku

Zdjęcie nr 18. Kościół parafialny pw. św. Katarzyny w Grodzisku

Zbudowany w latach 1812 - 1814, na miejscu drewnianego, w 1924 r. dobudowano kaplicę i nową zakrystię. Murowany z kamienia łamanego, otynkowany. Bezstyłowy, bryłą nawiązuje do form kościołów średniowiecznych. W kościele uwagę zwracają freski z lat 30 - tych XX w. W prezbiterium - adoracja Chrystusa Króla przez mieszkańców Kadłuba. W 1952 r. w ołtarzach bocznych umieszczono obrazy autorstwa znanego malarza śląskiego Łukasza Mrzygłóda (lata 1884 - 1952). Jego dziełem są też freski drogi krzyżowej, św. Cecylii i Chrystusa Dobrego Pasterza umieszczone na ambonie.

Kościół pw. Bożego Ciała w Strzelcach Opolskich

Zdjęcie nr 19. Kościół pw. Bożego Ciała w Strzelcach Opolskich, źródło: Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich

Wzniesiony jako kościół ewangelicki w latach 1825 - 1826 wg planów Ernesta Samuela Friebła. Wieża z ok. 1888 r. W 1982 r. przejęty przez katolików. Kapitałny remont kościoła prowadzono w latach 1982 - 1985.

W krajobrazie gminy istotna jest również architektura kościołów wzniesionych w XX w.:

Kościół pw. Chrystusa Króla w Kadłubie

Zdjęcie nr 20. Kościół pw. Chrystusa Króla w Kadłubie

Wzniesiony w 1934 r. wg projektu Kehlera. Budynek na rzucie prostokąta, jednonawowy z węższym, prosto zamkniętym prezbiterium i wieżą zwieńczoną pękatym hełmem, umieszczoną w pld. narożu fasady. Budynek murowany, tynkowany, w narożu wieży - kamienna szkarpa. Bryła prosta, bez dekoracji, z regularnie rozmieszczonymi otworami okien. Cennym zabytkiem są organy firmy SCHLAG & SÖHNE z 1903 r. sprowadzone ze Świdnicy.

Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Rozmierce

Zdjęcie nr 21. Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Rozmierce

Budynek wzniesiony w latach 1980 - 1982.

Kościół w gminie znajduje w dobrym stanie technicznym, w ostatnich latach przeprowadzono liczne remonty, głównie dachów (wymiana pokryć dachowych, remonty więźby), zakładano izolacje przeciwilgociowe i instalacje odprowadzające wodę opadową, co znacznie poprawiło techniczną kondycję budynków. Negatywną konsekwencją prowadzonych prac jest utrata substancji zabytkowej (stolarstwo okienne i drzwiowe, więźby dachowe, rzadziej - posadzki), wymienianej często nie ze względów technicznych, a estetycznych.

Synagoga w Strzelcach Opolskich, Plac Żeromskiego 5a

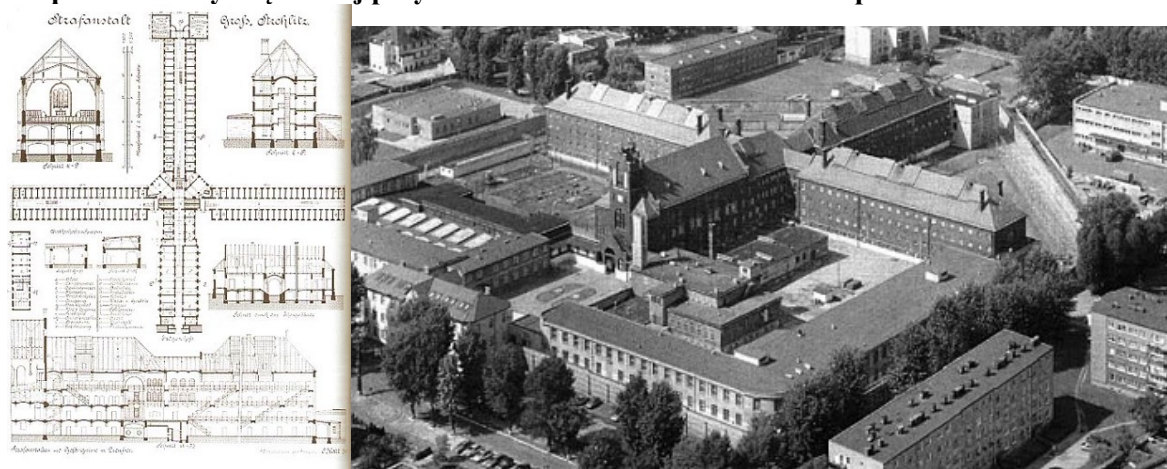
Zdjęcie nr 22, 23. Synagoga w Strzelcach Opolskich, Plac Żeromskiego 5a

Synagoga wzniesiona w 1850 r.: murowany budynek na rzucie prostokąta pierwotnie nakryty dwuspadowym dachem. Aneks ze schodami do babińca - w 1901 r. (mistrz murarski M. Hohmann). Wyposażenie zniszczono 1938 r., po wojnie urządzono w budynku magazyn rolno - spożywczy, w 1976 r. - salę sportową. Przebudowy całkowicie zatępiły dawny wygląd bożnicy. Budynek stracił walory zabytkowe. Społeczność żydowska w historii miasta odegrała istotną rolę w okresie od 1 poł. XVIII w. do 1920 r. Żydzi angażowali się w życie publiczne i towarzyskie miasta, byli wybierani do rady miejskiej. Oprócz synagogi w 2 poł. XIX w. istniała w mieście szkoła żydowska, działała biblioteka, działało w niej wiele stowarzyszeń.

• INNE ZESPOŁY ZABUDOWY

Najczęściej związane są z rozwojem przemysłu i budową linii kolejowej oraz zespoły budynków mieszkalnych i więzienia. Najcenniejszym architektonicznie jest zespół więzienia w Strzelcach Opolskich.

Zespół zabudowy więziennej przy ul. Karola Miarki w Strzelcach Opolskich

Zdjęcie nr 24, 25. Zespół zabudowy więziennej przy ul. Karola Miarki w Strzelcach Opolskich

Jednym z ciekawszych architektonicznie zespołów więziennych w województwie jest Zakład Karny nr 1 w Strzelcach Opolskich (lata 1885 - 1889), wzniesiony na planie krzyża równoramiennego wg projektu radcy budowlanego Endella. Po wojnie dobudowano budynki administracji i pomieszczeń gospodarczych.

Zakład Karny nr 2 ul. Klonowa 3

Zdjęcie nr 26. Zakład Karny nr 2 ul. Klonowa 3 w Strzelcach Opolskich

Zakład Karny nr 2 (lata 1893 - 1896) składa się z dwóch pawilonów więziennych i kuchni otoczonych murem więziennym oraz współczesnego budynku. Oba zespoły są w dobrym stanie technicznym.

Zakład powstał według jednorodnej koncepcji architektonicznej (dwa wielokondygnacyjne, kryte czterospadowymi, ceramicznymi dachami budynki na rzucie litery „T”, z charakterystycznymi ryzalitami - „pawilon I” i „pawilon II”; między nimi niższy dwukondygnacyjny budynek z dachem jednospadowym, także wolnostojący, pełniący funkcję kuchni dla obu pawilonów. Elewacje całego zespołu są wielosiowe - osie wyznaczone otworami okiennymi o zróżnicowanej wielkości, zamknięte łukiem odcinkowym i pełnym. Płaszczyzny ścian są tynkowane bez dekoracji architektonicznej. Całość zwieńczona jest wykonanym w cegle gzymsem z motywem ceglanych kroksztyńców.

Od 1944 r. łącznie w strzeleckich więzieniach przebywało ok. 2000 Belgów, internowanych z powodu buntu przeciwko władzom okupacyjnym. Mężczyźni zasiedlali wówczas obecne Zakład Karny nr 1, a kobiety umieszczono w dzisiejszym Zakładzie Karnym nr 2. Przy wejściu do budynku administracyjnego zamontowano tablicę pamiątkową.

• BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Budynki użyteczności publicznej reprezentowane są przez budynki szkoły, dworca, hoteli, banku, poczty, ratusza, sądu, karczmy itd. Zabytki przemysłowe stanowią niecałe 6% zabytków gminy, przy czym na terenie miasta ich liczebność jest większa niż na terenach wiejskich gminy. Z kolei zabytkowe budynki użyteczności publicznej stanowią 7% ogólnej liczby zabytków obszaru gminy.

Ratusz miejski w Strzelcach Opolskich

Zdjęcie nr 27. Ratusz miejski w Strzelcach Opolskich

Neogotycki budynek wzniesiony w latach 1844 - 1846 na fundamentach starszej budowli, spalonej w 1827 r. Z wcześniejszego budynku pochodzi wtopiona w tylną elewację wieża z XVI w. - w dolnej kondygnacji na planie kwadratu, wyżej o przekroju ośmiobocznym, zwieńczona fryzem i nakryta hełmem. Wzniesiony na rzucie prostokąta z prostokątnymi skrzydłami - w bocznych osiach elewacji. Między skrzydłami - neogotycki portyk zwieńczony tarasem. Elewacje rozczłonowane regularnie z gęsto rozmieszczonymi oknami i wyrazistymi podziałami gzymsowymi.

Budynek poczty, ul. Marka Prawego w Strzelcach Opolskich

Zdjęcie nr 28. Budynek poczty, ul. Marka Prawego w Strzelcach Opolskich

Jest to ceglany budynek. Dwukondygnacyjny, na rzucie prostokąta, z fasadą rozczłonkowaną dwoma płytkimi ryzalitami - w osiach skrajnych; jeden z ryzalitów zwieńczony wysoką facjatą o wklęsło - wypukłym wykroju szczytu. Ściany ceglane, cokół kamienny, detal - w tynku: boniowanie naroży, opaski okienne.

Szpital powiatowy, im. Prałata J. Głowatzkiego w Strzelcach Opolskich

Zdjęcia nr 29, 30. Szpital powiatowy, im. Prałata J. Głowatzkiego w Strzelcach Opolskich

Modernistyczny ceglany budynek wzniesiony w 1930 r. na planie łuku, czterokondygnacyjny, nakryty dwuspadowo, rozczłonkowany gęsto rozmieszczonymi oknami i zaoblonymi balkonami. Budynek po remoncie - w latach 2007 - 2013 przeprowadzono termomodernizację.

• BUDOWNICTWO OBRONNE

Zdjęcie nr 31, 32. Mury obronne w Strzelcach Opolskich (zdjęcie nr 31 źródło: Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich)

Reprezentowane jest przez pozostałości murów obronnych miasta Strzelce Opolskie, wzmiankowanych w 1327 r., zachowały się przy ul. Opolskiej, wzdłuż ul. Kościuszki, gdzie stanowią część kościelnego ogrodzenia, i parku. Wzniesione z kamienia wapiennego, miejscowo umocnione potężnymi szkarpami. Zachowała się także dawna baszta obronna w pobliżu kościoła parafialnego, wmurowana z kamienia w XV w., a na przełomie XVII/XVIII w. - przebudowana na dzwonnice, z górną kondygnacją ceglana. Ważnym elementem systemu obronnego miasta był zamek zintegrowany z pierścieniem murów obronnych. Relikty pierwotnego założenia odnaleźć można w dobrze zachowanym budynku bramnym. Rozpoczęte w 2010 r. prace nad odbudową zamku w Strzelcach Opolskich, prowadzone pod nadzorem konserwatora, są kontynuowane. Umocniono jedynie fundamenty i odrestaurowano wieżę.

• BUDYNKI MIESZKALNE MIEJSKIE

Zdjęcie nr 33, 34. Płn. - wsch. strona Rynku, między ul. Krakowską i Wojska Polskiego; Płd. - wsch. część Rynku, między ulicami Zamkową i Wojska Polskiego

Wśród zabytków nieruchomości najliczniejsze są budynki mieszkalne miejskie reprezentowane przez wille i kamienice. Część została wpisana do rejestru zabytków. Są to głównie budynki ulokowane w obrębie XIX - wiecznej zabudowy centrum miasta. Większość z nich powstała na przestrzeni XIX w. i prezentują walory typowe dla budownictwa małych miast tego okresu. Przeprowadzone remonty przywróciły im dawny blask.

Kamienica, ul. Parafialna 2 w Strzelcach Opolskich

Zdjęcie nr 35. Kamienica, ul. Parafialna 2 w Strzelcach Opolskich

Starszy budynek to kamienica narożna ul. Parafialna 2, dawna plebania, z k. XVIII w. Wolnostojący, z późniejszą przybudówką przy krótszym boku, na rzucie prostokąta, dwutraktowy z sienią ze schodami, sklepioną kolebkowo - na osi, dwukondygnacyjny, nakryty czterospadowym dachem.

Willa, ul. Zamkowa 4 w Strzelcach Opolskich

Zdjęcie nr 36. Willa, ul. Zamkowa 4 w Strzelcach Opolskich, źródło: Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich

Przy ul. Zamkowej 4 znajduje się willa z końca XIX w. Malownicza bryła z wieżyczką zwieńczona wysokim, namiotowym hełmem, parter murowany z kamiennym detalem, piętro w konstrukcji szkieletowej z dekoracyjnym układem belek w fasadzie.

Pozostałą historyczną zabytkową zabudowę miejską tworzą budynki z XIX w. i pocz. XX w. Prezentują walory stylów historycznych, zachowane w bryle i podziałach elewacyjnych, rzadziej w dekoracji. Strzelce Opolskie znacznie ucierpiały w okresie II wojny światowej, zniszczeniu uległo 80% zabytkowej substancji miasta. Dlatego należy wzmocnić działania ochronne wobec wszelkich budynków wzniesionych w mieście przed 1945 r. Wśród nich budynki mieszkalne związane z infrastrukturą kolejową.

Domy, ul. Matejki 12 i 14 w Strzelcach Opolskich

Zdjęcia nr 37, 38. Domy, ul. Matejki 12 i 14 w Strzelcach Opolskich

Mało przebudowane, z zachowanym oryginalnym detalem architektonicznym, są budynki wzniesione w stylistyce modernistycznej, powstałe w latach 20 - tych i 30 - tych XX w. - zabudowa przy ul. Matejki.

• ZABYTKI TECHNIKI

Ich postanie jest wynikiem gwałtownej industrializacji regionu w XIX w., opartej na bogatych złożach naturalnych. Zachowane w gminie obiekty związane są głównie z przemysłem wapienniczo - cementowym. Nieużytkowane, prezentują bardzo zły stan techniczny. Nie istnieje już żaden z kręgowych pieców do wypału wapna, których kilka działało w najbliższej okolicy Strzelc Opolskich.

Nieco lepiej prezentują się obiekty związane z przemysłem spożywczym w Strzelcach Opolskich: browar zaadaptowany do nowych funkcji, modernistyczny zespół rzeźni przy ul. K. Hybryki czy wieża ciśnieniowa z pocz. XX w. wykonana z monolitycznej konstrukcji żelbetowej z częściowym ceglany wypełnieniem (ul. Chrobrego) - aktualnie poddana remontowi.

We wsiach znajdowały się gorzelnie, przy ciekach wodnych lokalizowano młyny i tartaki wodne. Obiekty te w większości nie posiadają już zabytkowego wyposażenia. W gminie zachowała się również znaczna ilość zabytkowych obiektów inżynierskich - wiadukt, stacje trafo, jaz, dystrybutor paliwa, mostki - tych ostatnich wiele znajduje się w Kadłubie.

Browar w Strzelcach Opolskich

Zdjęcia nr 39, 40. Browar w Strzelcach Opolskich, źródło: Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich

Budynek biurowy rzeźni

Zdjęcie nr 41. Budynek biurowy rzeźni w Strzelcach Opolskich

Wieża ciśnień w Strzelcach Opolskich

Zdjęcia nr 42,43. Wieża ciśnień w Strzelcach Opolskich

• NAJCENNIJSZE ZABYTKI

Niewątpliwie najcenniejszym zabytkiem o charakterze ponadregionalnym jest Park Miejski wraz z jego zabudową, ukształtowany w romantycznej odmianie stylu angielskiego, towarzyszący ruinom zamku. Zajmuje znaczną część centrum miasta - jest największym parkiem na Opolszczyźnie. Największym jego walorem jest jego kompozycja, nie ograniczająca się do samego obszaru parku, lecz wybiegająca daleko poza jego granice i włączająca do całości kompozycji otaczający krajobraz.

Istotne znaczenie dla kształtowania krajobrazu, zwłaszcza w mniejszych miejscowościach, mają budynki monumentalne, stanowiące dominanty architektoniczne w przestrzeni. W Strzelcach Opolskich są to: sytuowana w Parku Miejskim Masztalarnia, kościół św. Wawrzyńca i tworzące ramy dla znacznej przestrzeni - ruiny zamku. Na terenie gminy do najbardziej wartościowych należy zaliczyć: zespół zabudowy pałacowo - folwarcznej z parkiem krajobrazowym w Szymiszowie, pałac w Błotnicy Strzeleckiej czy malowniczy dworek w Rozmierce.

• INNE ZESPOŁY ZABYTKOWEJ ZABUDOWY:

- zespół zabudowy dworca kolejowego wraz z osiedlem Kolejarzy przy ul. Dworcowej oraz ul. Żwirki i Wigury w Strzelcach Opolskich,
- osiedle mieszkaniowe Zydlunji w Strzelcach Opolskich,
- osiedle mieszkaniowe przy ul. Gogolińskiej - K. Wyszyńskiego, Brzozowa, Jarzębowa - Topolowej - Klonowej, dawnej ul. Gen. Świerczewskiego (zespół zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej) w Strzelcach Opolskich,
- osiedle mieszkaniowe w rejonie ul. Moniuszki i Kupieckiej (dawnej ul. Rozenbergów) w Strzelcach Opolskich,

- Szymiszów - zespół zabudowy robotniczej (mieszkalnej) przy dawnych zakładach wapienniczych wraz z pałacem fabrykanta w Szymiszowie. Zespół murowanych parterowych i dwukondygnacyjnych wielorodzinnych domów mieszkalnych oraz gospodarczych. Murowane, tynkowane ściany, gzymsy i opaski otworów - ceglane.

• ELEMENTY MAŁEJ ARCHITEKTURY

Są to najczęściej kapliczki i pomniki - stanowiące również wyraz kultury niematerialnej - kultywowanie pamięci. W Strzelcach Opolskich znajdują się trzy pomniki oraz jeden w Rozmierzy:

- Pomnik Myśliwca na Rynku w Strzelcach Opolskich (1929 r.) - związany z historyczną genezą miasta zamieszkiwanego przez myśliwych - strzelców książęcych,
- Pomnik ofiar wojen i przemocy, stojący na miejscu pomnika przyjaźni polsko - radzieckiej (decyzją rady miejskiej rozebrany w 1991 r.), nazywany również „Śląską Pietą” - w dniu 8 maja 2005 r. uroczyste odsłonięto pomnik. Fundatorem był strzelecki przedsiębiorca - Karol Cebula,
- Pomnik S. Żeromskiego (pocz. 60 - tych lat XX w.),
- Pomnik „Serce od Serca” w Rozmierzy (2011 r.) - pamiątka emigracji wielu strzeleckich rodzin do Teksasu.

Kapliczki i krzyże, także tzw. dzwonki umarłych, związane z wiarą i życiem duchowym są bardzo ważnym elementem przestrzeni miejskiej, a szczególnie wiejskiej. Najliczniejszą grupę w gminie stanowią: niewielkie kapliczki kubaturowe, kapliczki słupowe, murowane krzyże na cokołach i krzyże drewniane:

- krzyż na skrzyżowaniu ul. Agatowej i Bursztynowej (1990 r.) w Strzelcach Opolskich,
- krzyż przy drodze do Dolnej - pierwotny krzyż drewniany zniszczony w czasie II wojny światowej, ob. metalowy na betonowym cokole (lata 1940 - 1945), odnowiony w 2003 r.,
- krzyże murowane: ul. Ujazdowska - 1 poł. XX w.; obok Gimnazjum Publicznego nr 2 im. Czesława Niemena - 1904 r.; krzyż z białego marmuru przy ul. 1 Maja - 1906 r.; przy ul. Kozielskiej - 1 ćw. XX w.; przy skrzyżowaniu ulic: Nowowiejskiej i Polnej - 1 ćw. XX w.; marmurowy krzyż przy skrzyżowaniu ulic Ujazdowskiej z Brzezińską (Mokre Łany) - 1913 r.; przy drodze do Zalesia - 1995 r.; krzyż ok. 2 km za Suchymi Łanami przy drodze do Dolnej - pocz. XX w.,
- kapliczki niekubaturowe: przy drodze łączącej Mokre Łany z drogą nr 88 - 1 poł. XX w.,
- 7 kapliczek słupowych drewnianych,
- 7 krzyży drewnianych: obok Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego przy ul. Powstańców Śląskich, przy skrzyżowaniu ulic M. Prawego i Zakładowej, osłonięty daszkiem krzyż w parku (1935 r.), przy ul. Osieckiej (1991 r.), przy ul. Czereśniowej, dwa na terenie Farskiej Kolonii, z których jeden zastąpiony w 1980 r. krzyżem metalowym.

Kaplice kubaturowe:

- Strzelce Opolskie - neogotycka kapliczka kubaturowa ceglana pw. św. Barbary (1879 r.) i krzyż (1906 r.) - przy ul. Jemielnickiej na Podborzanach,
- Strzelce Opolskie - kaplica przy ul. Kościuszki, XIX/XX w.,
- Strzelce Opolskie - kaplica kubaturowa przy ul. Kozielskiej (Suche Łany) - 1887 r., murowana z sygnaturką,
- Strzelce Opolskie - kapliczka kubaturowa pw. św. Stanisława i Wojciecha przy skrzyżowaniu ulic: Nowowiejskiej i Kolejowej (Nowa Wieś) - 1910 r., zaprojektowana i wzniesiona przez braci: Franciszka, Walentego i Jana Bioły,
- Strzelce Opolskie - ludowa kapliczka kubaturowa obok skrzyżowania ulic Ujazdowskiej z W. Świerzego (Mokre Łany) - XVIII/XIX w., murowana i tynkowana, czterospadowy dach z latarnią i tzw. dzwonkiem śmierci kryty gontem,
- Brzezina - mała kapliczka kubaturowa, lata 20. XX w.,
- Błotnica Strzelecka - kapliczka kubaturowa, ok. poł. XIX w., murowana z sygnaturką,
- Dziewkowice - kapliczka kubaturowa św. Anny, 1907 r., poł. XIX w.,
- Kadłub - kapliczka kubaturowa w centrum, XIX w.,
- Ligota Dolna - kapliczka kubaturowa z sygnaturką, k. XIX w.,
- Niwki - kapliczka kubaturowa św. Jana Nepomucena, 1820 r.
- Osiek - kapliczka kubaturowa z sygnaturką, 1900 r.,
- Rozmierka - kaplica kubaturowa, pw. Matki Boskiej Częstochowskiej, k. XVIII w., pocz. XX w.,
- Rozmierz - kapliczka kubaturowa Matki Boskiej Nieustającej Pomocy, 1852 r., tynkowana z ceglany detalami,
- Roźniatów - kapliczka z 1925 r. murowana, wzniesiona w miejscu starszej z 1918 r., jako podziękowanie za przetrwanie w zdrowiu I wojny światowej,

- Sucha - kapliczka kubaturowa, ul. Kościelna, XVIII/XIX w., murowana z cegły, wewnątrz - ponad metrowej wysokości figury Matki Boskiej i św. Jana Nepomucena; kapliczka kubaturowa, koło kościoła, 1 poł. XIX w., murowana, nakryta daszkiem gontowym,
 - Szczepanek - kapliczka kubaturowa z sygnaturką - lata 20. - 30. XIX w.,
 - Szymiszów - kapliczka kubaturowa św. Jana Nepomucena,
 - Warmatówice - kapliczka kubaturowa z lat 1839 - 1840, murowana z sygnaturką,
- Pomniki współczesne w Strzelcach Opolskich:
- pomnik Czesława Niemena przy Gimnazjum nr 2, ul. Kozielska, 2008 r.,
 - replika pomnika Czesława Niemena ze Wzgórza Uniwersyteckiego w Opolu,
 - pomnik Ojca Świętego Jana Pawła II przy kościele pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, 2007 r.,
 - pomnik Ojca Pio przy kościele pw. Podwyższenia Krzyża Świętego,
 - symboliczny but Piusa Gabora, skwer przy ul. Opolskiej, w pobliżu kamienicy, gdzie w latach 1919 - 1945 mieściła się siedziba słynnego szewca - twórcy światowej firmy Gabor. Wykonany z mosiądzu but to artystyczna wizja kobiecej szpilki. Został on zamontowany na skwerze przy ul. Opolskiej (naprzeciwko pomnika Piety Śląskiej). Samo ustawienie buta to inicjatywa studentów instytutu kultury Uniwersytetu Opolskiego, którzy w porozumieniu z rodziną Gaborów zaprojektowali i wykonali rzeźbę,
 - grób lotników z kampanii wrześniowej 1939 na cmentarzu katolickim.

• CMENTARZE, MOGIŁY

Cmentarz komunalny w Strzelcach Opolskich

Cmentarz znajduje się na obszarze zamkniętym ulicami: Gogolińską, Strzelców Bytomskich i drogą krajową nr 94. Teren w całości ogrodzony, podzielony na kwatery, alejki wyłożone puzzlami. Wśród grobów - groby zasłużonych dla miasta: grób burmistrza Paula Gundruma (lata 1865 - 1938) i jego małżonki Hedwig. Jest też grób ks. Piotra Biolego (lata 1879 - 1942), który zginął w obozie koncentracyjnym Dachau, grób rodziny Faltina (fundatorzy kościoła św. Wawrzyńca), mogiła kierownika szkoły na Suchych Łanach, Maxa Mende (lata 1885 - 1943), grób Ks. Augustyna Bertzika. W środkowej części cmentarza znajduje się natomiast grób Tomasza Skowronka (lata 1884 - 1966), pierwszego powojennego burmistrza Strzelec Opolskich, i jego żony Marii, zagorzałej patriotki.

Obok kościółka św. Barbary umieszczona jest niewielka tablica upamiętniająca ofiary konfliktów zbrojnych XX w. Po zach. stronie kościółka, tuż obok ogrodzenia od strony ul. Gogolińskiej - mogiła żołnierzy rosyjskich z 1918 r., otoczona jest czterema marmurowymi płytami. Znajdują się na niej trzy żeliwne tablice z krzyżami.

Cmentarz żydowski w Strzelcach Opolskich

Kirkut znajduje się przy ul. Gogolińskiej. Powstał około 1830 - 1840. Ma powierzchnię 0,5 ha. W czasie II wojny światowej hitlerowcy zniszczyli obszar kirkutu. Do dnia dzisiejszego nie zachowały się żadne macewy. Obecnie znajduje się na jego miejscu skwer i parking przed budynkiem banku. Brak jakiegokolwiek tablicy informującej, że w miejscu tym znajdował się cmentarz żydowski.

Cmentarz ewangelicki w Strzelcach Opolskich

Cmentarz pochodzi z końca XVI w., po II wojnie zamknięty dla pochówku. Znajduje się przy ul. Marka Prawego. Jest to teren ogrodzony, z pozostałościami grobów, zadrzewiony. Najstarsza informacja o pochówkach dotyczy szwedzkich żołnierzy z czasów wojny trzydziestoletniej (lata 1618 - 1648). Na cmentarzu spoczął lekarz Johann Heinrich Bruns, k. XVIII w. oraz rodzice niemieckiego poety Gustava Freytaga.

5.4. Dziedzictwo niematerialne

Dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Jest to rodzaj dziedzictwa, które jest przekazywane z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Dziedzictwo niematerialne obejmuje: tradycje i przekazy ustne, w tym język jako narzędzie przekazu, spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, także umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

Obowiązkiem władz gminy jest podjęcie działań mających na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, wzmacnianie i przekazywanie, w szczególności przez edukację formalną i nieformalną, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa.

Oprócz obfitującej w wydarzenia historii miasta wpisującej się w historię regionu Śląska Opolskiego, świadectw kultury materialnej (rozwój urbanistyczny, architektura, budownictwo, przemysł), na krajobraz kulturowy składają się również wartości niematerialne stanowiące trwałe dziedzictwo kulturowe regionu, które powinno być kultywowane i zachowane dla następnych pokoleń.

Działalność w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz kształtowania współczesnego środowiska kulturowego na terenie gminy Strzelce Opolskie prowadzi: **Strzelecki Ośrodek Kultury (SOK)** - prowadzący liczne koła zainteresowań, m.in. muzyczne, plastyczne, taneczne, modelarskie oraz pracownię filmową. SOK dysponuje nowoczesną salą widowiskową na 200 miejsc wraz z profesjonalnym nagłośnieniem oraz oświetleniem. W ramach SOK działa wiele zespołów muzycznych: Zespół wokalny „Viva la Musica”, Zespół taneczny „Klik”, Zespół wokalny „SEN”. Poza strukturami SOK działa dziecięco - młodzieżowy zespół ludowy „Na Chwila” z Kadłuba oraz „Suskie Skowronki” - zespół śpiewaczy z siedzibą w Suchej. W ramach SOK działa Kawiarenka Artystyczna utworzona w ramach zadania pn.: „Remont i modernizacja Strzeleckiego Ośrodka Kultury wraz z zakupem wyposażenia” dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W Strzelcach Opolskich SOK jest głównym animatorem corocznych imprez takich jak:

- Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Gminny Przegląd Kolędniczy, „Walentynki” - imprezy muzyczno - poetyckie, „Kroszonki” - Otwarty Konkurs Zdobienia Jaj Wielkanocnych,
- Dni Ziemi Strzeleckiej - blok imprez kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych,
- Plenery: malarski dla młodzieży i Ogólnopolski Plener Malarsko - Rzeźbiarski z wystawą poplenerową,
- Strzeleckie Spotkania Amatorskich Teatrów Lalek - przegląd wojewódzki i Mikołajki - spektakle teatralne dla dzieci/grudzień,
- Cykl Audycji Umuzyczniających dla Szkół we współpracy z Filharmonią Opolska - cykl comiesięczny w roku szkolnym.

Na terenie gminy w ramach struktury SOK działa 18 świetlic w tym: w dzielnicy Mokre Łany, trzy z elementami profilaktyki w miejscowościach: Rozmierka, Kadłub Piec, Nowa Wieś, 14 świetlic wiejskich w miejscowościach: Warmątowice, Rożniatów, Szymiszów Wieś, Szymiszów Osiedle, Sucha, Rozmierz, Grodzisko, Osiek, Szczepanek, Dziewkowice, Błotnica Strzelecka, Kadłub Wieś, Kalinowice, Jędrynie. Prowadzona jest działalność rozrywkowa, oświatowa, prace z amatorskim ruchem artystycznym oraz najeźsiej - prace z dziećmi i młodzieżą.

Świetlice współpracują z radami sołeckimi, Mniejszością Niemiecką, parafiami, przedszkolami i szkołami. Przy świetlicach działają liczne kluby i kółka zainteresowań.

Rolę Lokalnych Centrów Rozwoju służących również sąsiednim miejscowościom pełnią świetlice w miejscowościach: Kadłub, Rozmierz, Szymiszów i Błotnica Strzelecka. System świetlic wiejskich, spełniających rolę centrów społecznych i kulturalnych w środowiskach wiejskich, jest unikatowy na skalę województwa.

Dodatkowo szerzeniem kultury na terenie gminy zajmuje się:

Biblioteka Publiczna im. Powstańców Śląskich - podlega jej sześć placówek: na Osiedlu Piastów Śląskich w Strzelcach Opolskich (1978 r.), w Błotnicy Strzeleckiej (1948 r.), w Suchej (2011 r.), w Szymiszowie (1949 r.), w Kadłubie (1956 r.) i w Dziewkowicach (1983 r.). Biblioteka organizuje wiele imprez i spotkań kulturalnych, są to m.in.: wycieczki do bibliotek, lekcje biblioteczne, konkursy czytelnicze i rysunkowe gry i zabawy stolikowe, quizy, wystawy, spotkania autorskie z okazji Dni Ziemi Strzeleckiej oraz konkursy rysunkowe dla dzieci.

Powiatowe Centrum Kultury w Strzelcach Opolskich - w ramach centrum funkcjonuje Powiatowa Biblioteka, Regionalna Izba Tradycji, Galeria III Filary oraz sala widowiskowa wyposażona w najnowocześniejszą aparaturę do projekcji filmów i organizowania wydarzeń artystycznych. Powiatowe Centrum Kultury organizuje także wernisaże wystaw malarskich i fotograficznych, koncerty, recitale, spotkania autorskie i wieczory poetyckie, spektakle teatralne oraz kabaretowe.

Muzeum Sztuki Sakralnej w Ligocie Dolnej - muzeum znajduje się w budynku przedwojennej karczmy. W muzeum można zobaczyć około 2000 eksponatów o tematyce sakralnej, czyli zabytkowych figur, rzeźb, krzyży, kapliczek oraz przedmiotów kultu religijnego i starych dewocjonaliów, najliczniejszą ekspozycję stanowią obrazy. W muzeum znajduje się największa w Polsce licząca ponad 700 egzemplarzy kolekcja oleodruków, druków, litografii o treści sakralnej. Są to oprawione w oryginalne ramy tzw. obrazy święte

z XIX w. i początku XX w. przedstawiające postaci świętych, sceny biblijne, wizerunki Matki Boskiej, Madonn Polskich, sceny pasyjne, miejsca pielgrzymkowe itp. Jedna z sal poświęcona jest wizerunkom Anioła Stróża ratującego dzieci. W obiekcie znajduje się również antykwariat, w którym można nabyć lub sprzedać oryginalne stare dewocjonaia, a w szczególności pamiątki z Góry Św. Anny (Annaberg).

W muzeum znajduje się także **Punkt Informacji Turystycznej**.

Izba Tradycji Lotniczych w Ligocie Dolnej - znajduje się w Ligocie Dolnej przy ul. Orlika. W jej wnętrzu znajdują się materiały związane ze szkołą szybowcową, która znajdowała się w Ligocie Dolnej przed i po II wojnie światowej. Znajdują się tam zdjęcia, książki, dokumenty oraz modele samolotów.

Izba Tradycji w Rozmierzy (ul. Kościelna 1) - jest to małe muzeum lokalne, które działa od 2010 r. Znajdują się tam prezentacje poświęcone pracy na roli, wyglądowni izb mieszkalnych, kuchni, tradycyjnemu rękodziełu oraz wystawa poświęcona znamienitym osobom pochodzącym z Rozmierzy oraz przedstawiono zbiór starych fotografii.

Izba Tradycji Pożarnictwa przy Ochotniczej Straży Pożarnej w Strzelcach Opolskich (ul. Zakładowa 1) - w izbie jest zgromadzonych ponad 800 eksponatów. Organizowane są także pokazy pożarnicze na dawnym sprężcie.

Regionalna Izba Tradycji Powiatowe Centrum Kultury w Strzelcach Opolskich (ul. Dworcowa 23) - działa od 2014 r. Izba Tradycji stanowi ogólnodostępne dobro kultury, której zadaniem jest kultywowanie i propagowanie dziejów Ziemi Strzeleckiej i okolicznych regionów. Cyklicznie zmieniane są w niej wystawy dotyczące terenów i ludzi z nimi związanych.

Izba Edukacji Leśnej w Strzelcach Opolskich (ul. Moniuszki 7) - w izbie organizowane są zajęcia edukacyjne, również poprzez spotkania w terenie (w lesie).

W Strzelcach Opolskich jest także możliwość zwiedzania ratusza miejskiego, wraz z wejściem na taras widokowy.

• ZNANI MIESZKAŃCY:

- Piotr Gaszowiec - (1425 - 1474) - astrolog, doktor medycyny, profesor Akademii Krakowskiej,
- Jan Goczoł - (1934 - 2018) - dziennikarz, polityk,
- Bernard Maseli (ur. 1965) - muzyk, kompozytor, pedagog,
- Erich Mende (1916 - 1998) - polityk liberalny w RFN,
- Gustav Meyer (1850 - 1900) - filolog niemiecki, bałkanista,
- Hubertus Mynarek (ur. 1929) - filozof, teolog, religioznawca,
- Mirosław Sekuła - polityk, działacz samorządowy,
- Leszek Żuliński - poeta, krytyk literacki, publicysta,
- Gerhard Bartodziej - naukowiec, polityk mniejszości niemieckiej,
- Mieczysław Bieniek - generał Wojska Polskiego,
- Pius Gabor (zm. 1945 r.) - założyciel znanego na całym świecie koncernu obuwniczego jeszcze przed II wojną światową,
- Arkadiusz Jakubik (ur. 1969 r.) - polski aktor, reżyser i scenarzysta teatralny.

Sportowcy:

- Euzebiusz Fert - (lata 1919 - 1992) lekkoatleta, maratończyk, mistrz Polski,
- Ronald Mehlich (ur. 1969 r.) - płotkarz,
- Krzysztof Mehlich (ur. 1974 r.) - olimpijczyk z Atlanty (1996 r.), lekkoatleta, płotkarz.

• TRADYCJE, OBRZĘDY, ZWYCZAJE I LEGENDY

Istotnym faktem wynikającym z położenia gminy Strzelce Opolskie jest to, że należy ona do gmin z znacznym odsetkiem rodowitych Ślązaków. Poczucie narodowe Ślązaków jest ich osobistym wyborem. Część z nich utożsamia się z narodowością niemiecką, część z polską, jeszcze inni uznają istnienie odrębnej narodowości śląskiej. Wieloletnie sąsiedztwo różnych narodowości określa tolerancyjną mentalność tutejszego społeczeństwa przy równoczesnym kultywowaniu odrębnych zwyczajów. Ponadto kultywowanie pamięci o dziedzictwie minionych wieków jest o tyle łatwiejsze, gdyż jest to własne dziedzictwo.

Charakterystyczna jest również religijność tutejszego społeczeństwa ujawniająca się w dbałości o wszelkie obiekty sakralne, również kapliczki przydrożne i krzyże, przy których odbywają się np. niektóre wiejskie nabożeństwa, opierają się lokalne wierzenia, które stanowią miejsca kultu. Ciekawy jest lokalny kult świętego Walentego w okolicy Grodziska, realizowany m.in. poprzez odpust św. Walentego, na który pielgrzymują mieszkańcy sąsiednich wsi. W dniu 14 lutego każdego roku uczestniczą w mszy i odpuszcie. Kult

praktykowany od XVII w., ożywiony w XIX w., gdy w okolicznych wioskach zapanowała epidemia cholery. Do czasu zbudowania kościoła mieszkańcy modlili się przy kaplicy pw. św. Walentego, zlokalizowanej w miejscu ob. kościoła. Kolejnym zdarzeniem istotnym dla religijności regionu są pielgrzymki na Górę Św. Anny.

Z obrzędowością roku liturgicznego związane są kolejne tradycje kultywowane szczególnie przez mieszkańców wsi: obrzędy wielkanocne - kroszonki, lany poniedziałek, obrzędy wielkopostne - roznoszenie krzyżyków z poświęconych palm, kolędowanie, chodzenie z kołatkami czy bożonarodzeniowe - „dzieciątko”, które przynosi prezenty. Wyrosły z tradycji jest również sposób obchodzenia Bożego Ciała, organizowany jest „żniwniak” - uroczysta msza, modlitwy dziękczynne i korowód z koroną żniwną, potem zabawa. Korona żniwna przez kilka tygodni wyplatana jest wspólnie przez kobiety. Korony żniwne prezentowane są na dożynkach gminnych.

Inne zwyczaje: dożynki, wodzenie niedźwiedzia, gwiazdka noworoczna, topienie Marzanny, Babski comber oraz zwyczaje weselne: roznoszenie kołaczy weselnych (z makiem, serem, posypką i owocami), tradycja polterabendu panny młodej (tłuczenie szkła przed domem panny młodej w przeddzień wesela), pożegnanie pana młodego w jego domu, tzw. wywodziny (przybycie do domu narzeczonej, wypraszenie i wykupywanie panny młodej), błogosławieństwo rodziców, powitanie nowożeńców w domu weselnym, uczta, zabawa, oczepiny, poprawiny.

W kilku miejscowościach dodatkowo pielęgnowane są inne tradycje. W Dziewkowicach - Barbórka i Dzień św. Marcina; w Rozmierce - Barbórka, adwentowe spotkanie pokoleń, Babski comber i MaiBaum - stawianie drzewka majowego; w Brzezynie - wielkanocne krzyże z poświęconych gałązek. W wielu miejscowościach codziennym językiem jest gwara śląska, popularne są lokalne potrawy, jak np. polywka z maślunki, ślepy szałolt, rogaliki z kartofli (Rozmierka).

Wśród mieszkańców znane są legendy i przekazy. Dotyczą najczęściej legendarnej genezy ich miejscowości, zdarzeń z okresu wojny trzydziestoletniej czy wojen napoleońskich. Część legend dotyczy czasów przedchrześcijańskich. Np. legenda dotycząca Źródła Roźniątowskiego - uznawanego za święte źródło. Podobnie rzeka Rozmierz, której wody zwane „wodami głodowymi” uznawane są za miernik płodności gleby.

W wielu miejscowościach zachowały się zwyczajowe nazwy dotyczące części obszaru wsi, np. Bażancia Góra, Niwki, Babiowy, Las, Gruszki - w Brzezynie; Dołki, Bregule, Kozi Rynek, Ściegna, Witki - w Grodzisku; Rudzinki, Pioski, Pasternik, Szymońskie, Kozi rynek - w Rozmierce; Banatki Duże, Banatki Małe, Barwinek, Piec - w Kadłubie, Kasztal - w Osieku czy Prangel, Bukowiec, Kosice - w Szymiszowie.

W wielu miejscowościach mieszkańcy używają śląskiej gwary, pielęgnują śląskie potrawy, zaś Koła Mniejszości Niemieckiej znajdujące się w większości wsi gminy - kultywują narodowe tradycje związane z pieśnią i strojem ludowym. Ponadto każda z wsi organizuje cały szereg lokalnych wydarzeń mających na celu integrację społeczną: Dzień Dziecka, Dzień Seniora, Dzień Matki, zawody wędkarskie (Dziewkowice), festyny sportowe i inne.

Ciekawostką pejzażu kulturowego są „Serca” na polach - serca z krzyżami będące powstałe w wyniku symbolicznego zasiewu w kształcie serca (Jędrynie, Rozmierz). Zwyczaj przekazywany jest z pokolenia na pokolenie. Według tradycji chrześcijańskiej ma to chronić zbiory przed zniszczeniem oraz sprawić by były obfite.

O charakterze gminy decydują wsie. W ramach Programu Odnowy Wsi, w którego realizację wsie gminy Strzelce Opolskie włączają się od 2003 r., podjęto szereg działań mających na celu aktywizację lokalnych społeczności w procesie odnowy wsi i zmianę najbliższego otoczenia w kierunku estetycznym, przyjaznym do pracy i zamieszkania. Objęte programem wsie wyróżniają się ładem przestrzennym, estetyką i urodą wiejskich wnętrz i obejść oraz wysokim standardem przestrzeni publicznej. Na terenie gminy w programie uczestniczą wsie: Rozmierz (od 2003 r.), Kadłub (od 2003 r.), Osiek (od 2004 r.), Dziewkowice (od 2005 r.), Sucha (od 2007 r.), Grodzisko (od 2007 r.), Rozmierka (od 2011 r.), Błotnica Strzelecka (od 2011 r.), Warmatówice (od 2011 r.), Brzezina i sołectwo miejskie Mokre Łany (od 2011 r.).

Działania w ramach programu prowadzą grupy odnowy wsi na czele z liderami, w trzech sołectwach powstały stowarzyszenia: Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Kadłub, Stowarzyszenie Odnowy Wsi i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego Rozmierz, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Grodzisko, które dzięki posiadanej osobowości prawnej dają możliwość aplikowania o środki unijne. Od 2006 r. do 2013 r. w gminie Strzelce Opolskie funkcjonował konkurs grantowy „Kształtujemy naszą wieś”, dzięki któremu sołectwom udało się zrealizować wiele projektów. Po wprowadzeniu funduszu sołectkiego wsie realizują swoje zadania i projekty w ramach tego funduszu.

Gmina należy do Lokalnej Grupy Działania „Kraina św. Anny”, które jest stowarzyszeniem obejmującym swoim zasięgiem gminy Gogolin, Izbicko, Jemielnica, Krapkowice, Leśnica, Walce, Strzelce Opolskie, Tarnów Opolski, Ujazd, Zdzeszowice. Powołano ją do życia w celu przystąpienia do opracowania

i realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013 oraz w latach 2014 - 2020, dostosowując się do nowych wymogów.

5.5. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze gminy Strzelce Opolskie funkcjonują dwie z ww. form, jest to wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

5.5.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Na terenie gminy Strzelce Opolskie znajduje się 74 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Tabela nr 1), w tym 16 stanowisk archeologicznych (Tabela nr 2). Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy. Obiekty te objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim - rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie działania podejmowane przy tego typu obiektach wymagają pisemnego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Tabela nr 1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie gminy Strzelce Opolskie

LP.	MIJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT	NR I DATA REJESTRU ZABYTEKÓW
1	Strzelce Opolskie			Układ urbanistyczny „Stare miasto”	39/49 z 10.06.1949 r.
2	Strzelce Opolskie	Gogolińska		Mogiła lotników polskich poległych w Kampanii Wrześniowej 1939 r.	241/90 z dn. 14.03.1990 r.
3	Strzelce Opolskie	Klonowa (dawna ul. Świerczewskiego)	3	Więzienie	2379/98 z dn. 30.03.1998 r.
4	Strzelce Opolskie	Kołątaja	6	Kościół Parafialny pw. Św. Wawrzyńca	51/2007 z dn. 29.03.2007 r.
5	Strzelce Opolskie	Kościuszki	4	Dawny browar	2267/91 z dn. 20.05.1991 r.
6	Strzelce Opolskie	Lange	3	Dom	1385/66 z dn. 2.05.1996r.
7	Strzelce Opolskie	Lange	5	Dom	1386/66 z dn. 2.05.1966 r.
8	Strzelce Opolskie	Miarki	1	Budynek administracyjny w zespole więzienia	Ks.A.t.III-2360/96 z dn. 29.07.1996 r.
9	Strzelce Opolskie	Miarki	1	Budynek penitencjarny w zespole więzienia	nr: Ks.A.t.III-2360/96, z dn. 29.07.1996 r.
10	Strzelce Opolskie	Miarki	1	Mur zewnętrzny w zespole więzienia	Ks.A.t.III-2360/96,

					znak PSOZ-I-5340/59/96 z dn. 29.07.1996 r.
11	Strzelce Opolskie	Opolska		Kościół Cmentarny pw. Św. Barbary	97/54 z 8.05.1954 r.
12	Strzelce Opolskie	Opolska	4	Kościół ewangelicki, obecnie katolicki pw. Bożego Ciała	1138/66 z dn. 12.02.1966 r.
13	Strzelce Opolskie	Parafialna		Dawna baszta, obecnie dzwonnica przy kościele parafialnym pw. Św. Wawrzyńca	882/64 z dn. 15.05.1964 r.
14	Strzelce Opolskie	Parafialna	1	Kamienica	A-41/2005 z dn. 19.05.2005 r.
15	Strzelce Opolskie	Parafialna	2	Dom siostr zakonnych	1387/66 z dn. 2.05.1966 r.
16	Strzelce Opolskie	Park Miejski		Park w zespole zamkowym	22/48 z dn. 28.01.1949 r. oraz 104/84 z dn. 6.02.1984 r.
17	Strzelce Opolskie	Plac Myśliwca	1	Ratusz	1381/66 z dn. 2.05.1966 r.
18	Strzelce Opolskie	Powstańców Śląskich	8	Dom zakonny zgromadzenia siostr św. Elżbiety	67/2008 z dn. 14.07.2008 r.
19	Strzelce Opolskie	Rychła	14	Budynek mieszkalny przy bażanciarni w parku zamkowym	2065/81 z dn. 27.04.1981 r.
20	Strzelce Opolskie	Rychła	14	Budynek gospodarczy w zespole bażanciarni w parku zamkowym	2065/81 z dn. 27.04.1981 r.
21	Strzelce Opolskie	Rychła	14	Budynek mieszkalno- gospodarczy w zespole bażanciarni	2065/81 z dn. 27.04.1981 r.
22	Strzelce Opolskie	Rynek	15	Kamienica mieszczańska	1388/66 z dn. 2.05.1966 r.
23	Strzelce Opolskie	Rynek	16	Kamienica mieszkalna	1389/66 z dn. 2.05.1966 r.
24	Strzelce Opolskie	Rynek	17	Kamienica mieszczańska	1390/66 z dn. 2.05.1966 r.
25	Strzelce Opolskie	Rynek	17	Kamienica mieszczańska	1390/66 z dn. 2.05.1966 r.
26	Strzelce Opolskie	Rynek	18	Kamienica mieszczańska	1391/66 z dn. 2.05.1966 r.
27	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	27	Kapliczka	2239/90 z dn. 31.10.1990 r.
28	Strzelce Opolskie	Zamkowa		Brama do zespołu zamkowego	973/65 z dn. 28.01.1965 r.
29	Strzelce Opolskie	Zamkowa	3	Ruina zamku	973/65 z dn. 28.01.1965 r.
30	Strzelce Opolskie	Zamkowa	4	Oficyna w zespole zamkowym	2240/90 z dn. 31.10.1990 r.
31	Strzelce Opolskie	Zamkowa	9	Masztalernia w zespole zamkowym	2044/80 z dn. 28.01.1980 r.
32	Błotnica Strzelecka	Dworcowa	7	Pałac	2037/78 z dn. 31.07.1978 r.
33	Błotnica Strzelecka	Dworcowa	7	Park w zespole pałacowo- folwarcznym	136/86 z dn. 6.06.1986 r.

34	Błotnica Strzelecka	Dworcowa	7, 9	Mur ogrodzenia pałacowo-folwarcznego	136/86 z dn. 6.06.1986 r.
35	Dziewkowice	Plac Klasztorny	3-4	Spichlerz w zespole dworskim	1775/66 z dn. 7.10.1966 r.
36	Grodzisko	Główna	28a	Kościół parafialny pw. św. Katarzyny	1132/66 z dn. 9.02.1966 r.
37	Kadłub	Wodna	9	Czworak w zespole dworsko-folwarcznym	1045/65 z dn. 2.06.1965 r.
38	Kadłub	Wodna	11	Rządcówka w zespole dworsko-folwarcznym	1045/65 z dn. 2.06.1965 r.
39	Kadłub	Wodna	15	Czworak w zespole dworsko-folwarcznym	1045/65 z dn. 2.06.1965 r.
40	Kalinowice	Wiejska/Parkowa /Przeskok		Park krajobrazowy w zespole dworsko-folwarcznym	138/86 z dn. 11.06.1986 r.
41	Kalinów	Cmentarz rzymsko-katolicki		Mogiła zbiorowa Powstańców Śląskich na cmentarzu	198/88 z dn. 6.10.1988 r.
42	Kalinów	Wiejska	14	Park w zespole dworsko-folwarcznym	186/88 z dn. 7.11.1988 r.
43	Kalinów	Wiejska	14	Spichlerz w zespole dworsko-folwarcznym	1783/66 z dn. 8.10.1966 r.
44	Kalinów	Wiejska		Kościół filialny pw. Narodzenia NMP	944/65 z dn. 9.01.1965 r.
45	Płużnica Wielka	Strzelecka	2	Park krajobrazowy w zespole dworsko-folwarcznym	137/86 z dn. 13.06.1986 r.
46	Płużnica Wielka	Strzelecka	2e	Dwór	2124/86 z dn. 23.06.1986 r.
47	Płużnica Wielka	Strzelecka	4	Kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP	1137/66 z dn. 10.02.1966 r.
48	Rozmierka	Strzelecka	51	Spichlerz w zespole dworsko-folwarcznym	881/64 z dn. 15.05.1964 r.
49	Rozmierka	Strzelecka	51	Dwór	1046/65 z dn. 2.06.1965 r.
50	Rozmierz	Kościelna		Zbiorowa mogiła Powstańców Śląskich	195/88 z dn. 5.10.1988 r.
51	Rozmierz	Kościelna	1a	Kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła	130/54 z dn. 13.09.1954 r.
52	Sucha	Kościelna		Kościół parafialny pw. św. Bartłomieja	1139/66 z dn. 12.12.1966 r.
53	Szczepanek	Strzelecka		Kościół filialny pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny	883/64 z dn. 19.05.1964 r.
54	Szymiszów	Cmentarz rzymsko-katolicki przy ul. Kościelnej		Mogiła powstańca śląskiego Franciszka Waloszka	248/90 z dn. 2.05.1990 r.
55	Szymiszów	Kościelna	7	Kościół parafialny pw. św. Szymona i Judy Tadeusza	131/54 z dn. 13.09.1954 r.
56	Szymiszów	Strzelecka	2	Pałac (dom pomocy społecznej)	1047/65 z dn. 25.06.1965 r.
57	Szymiszów	Strzelecka	2	Park Krajobrazowy w zespole pałacowo-folwarcznym	185/88 z dn. 7.11.1988 r.
58	Szymiszów	Strzelecka	2	Spichlerz w zespole pałacowo-folwarcznym	1047/65 z dn. 25.06.1965 r.

Tabela nr 2. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w gminie Strzelce Opolskie

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA	TYP STANOWISKA	CHRONOLOGIA	NR REJESTRU ZABYTKÓW
1	Strzelce Opolskie	22	cmentarzysko kurhanowe	okres wpływów rzymskich ?	A - 813/88
2	Strzelce Opolskie	5	osada	kultura łużycka, wczesne średniowiecze (młodsza faza)	A - 839/89
3	Strzelce Opolskie	60	osada produkcyjna	kultura przeworska (faza C)	A - 874/90
4	Błotnica Strzelecka	1	cmentarzysko, osada	kultura łużycka (halsztat), wczesne średniowiecze	A - 209/70
5	Brzezina	1	grodzisko stożkowate	średniowiecze	A - 795/88
6	Grodzisko	3	osada	wczesne średniowiecze (XI - XII w.)	A - 1085/98
7	Grodzisko	7	osada produkcyjna	późny okres wpływów rzymskich	A - 1082/98
8	Niwki	7	osada	kultura przeworska (późny okres wpływów rzymskich)	A - 698/86
9	Osiek	1	osada	wczesne średniowiecze - X - 1 poł. XI w.	A - 1079/98
10	Pluźnica Wielka	4	grodzisko	średniowiecze (XIV - XV w.)	A - 343/72
11	Rozmierka	1	osada	kultura łużycka (późny okres epoki brązu/halsztat)	A - 856/89
12	Rozmierka	22	osada	kultura łużycka (epoka brązu / halsztat C)	A - 851/89
13	Rozmierka - Podborzany	7	cmentarzysko birytualne	kultura łużycka (halsztat)	A - 342/72
14	Rozmierz	1	grodzisko	średniowiecze (XIII - XIV w.)	A - 143/68
15	Roźniątów	14	osada	kultura łużycka (V okres epoki brązu/halsztat), wczesne średniowiecze, średniowiecze (XIII - XIV w.)	A - 792/88
16	Roźniątów	16	osada	kultura przeworska (okres wpływów rzymskich), średniowiecze	A - 794/88

5.5.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z art. 3 pkt 1 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytek ruchomy to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością, stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej.

Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków podlegają ochronie konserwatorskiej wynikającej z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Właściciel lub posiadacz zabytku ruchomego zobowiązany jest między innymi do:

- zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremniania niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałania kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę.
- kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględnienia zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Najcenniejsze zabytki ruchome z terenu gminy Strzelce Opolskie wpisane są do rejestru zabytków ruchomych. Stanowią one głównie wyposażenie i wystrój obiektów sakralnych. Ze względów bezpieczeństwa nie publikuje się szczegółowych danych dotyczących tych obiektów (Tabela nr 3).

Tabela nr 3. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków w gminie Strzelce Opolskie

LP.	ADRES	OBIEKT/ ZESPÓŁ OBIEKTÓW	NR I DATA WPISU DO REJESTRU ZABYTEKÓW
1	Strzelce Opolskie, ul. Kołłątaja 6	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Wawrzyńca	Ks.B.t.III-587/1-6/72
2	Strzelce Opolskie, ul. Kołłątaja 6	Prospekt organowy z kościoła parafialnego pw. św. Wawrzyńca	Ks.B.t.III-262/12
3	Strzelce Opolskie, skrzyżowanie ul. Opolskiej i ul. Gogolińskiej	Wyposażenie kościoła cmentarnego pw. św. Barbary	Ks.B.t.IV-661/1-14/77
4	Strzelce Opolskie, ul. Zamkowej (park miejski)	Wyposażenie zamku	Ks.B.t.IV-664/76
5	Błotnica Strzelecka, ul. Dworcowa 7 (park w zespole pałacowo- folwarcznym)	Dystrybutor paliwa do pojazdów mechanicznych z silnikiem spalinowym	Ks.B.t.IV-298/14
6	Kadłub, ul. Powstańców Śląskich 3	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Chrystusa Króla	Ks.B.t.III-234/1-6/11
7	Kadłub, ul. Powstańców Śląskich 3	Prospekt organowy z kościoła parafialnego pw. Chrystusa Króla	Ks.B.t.III-218/10
8	Rozmierz, ul. Kościelna 1a	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Michała Archanioła	Ks.B.t.III-600/1-6/72
9	Sucha, ul. Kościelna	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Bartłomieja	Ks.B.t.V-760/1-13/89
10	Sucha, ul. Kościelna 10	Rzeźba św. Jana Nepomucena wewnątrz kapliczki	Ks.B.t.V-850/90
11	Szczepanek, ul. Strzelecka	Wyposażenie kościoła filialnego pw. Nawiedzenia NMP	Ks.B.t.V-726/1-13/81

5.6. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Gminy mają dbać między innymi o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru,
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Szczegółowe wytyczne na temat opracowania i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., Nr 113, poz. 661). Konsekwencją ujęcia obiektów lub obszarów niewpisanych do rejestru zabytków w gminnej ewidencji zabytków jest obowiązek uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków planowanych przy nich działań za pośrednictwem właściwego organu gminy lub organu administracji architektoniczno - budowlanej. Uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do ww. ustawy obiektów prowadzone są

na etapie wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 53. ust. 4 pkt 2, art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r.) oraz na etapie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego (art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane). Ponadto właściciele lub posiadacze zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków mają obowiązek zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o wszelkich zagrożeniach, niekorzystnych zmianach oraz o zmianie stanu prawnego zabytku. Mają też obowiązek uczestniczenia w kosztach badań archeologicznych prowadzonych na swoim terenie.

Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. 2010 r. Nr 75, poz. 474) istotnie wzmacnia rangę gminnej ewidencji zabytków, poprzez między innymi obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów decyzji o ustaleniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu (WZIZT) oraz projektów budowlanych dotyczących obiektów ujętych między innymi w gminnej ewidencji zabytków.

Gminna ewidencja zabytków jest dokumentem otwartym. Powinna być stale weryfikowana i aktualizowana.

Gminna Ewidencja Zabytków nieruchomości gminy Strzelce Opolskie została opracowana w 2006 r. i przyjęta Uchwałą Nr XIX/120/2012 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich dnia 31 stycznia 2012 r. w ramach Gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2012 - 2015, jako załącznik do tego programu. Ewidencja została zaktualizowana i przyjęta Zarządzeniem Nr 145/2019 Burmistrza Strzelec Opolskich z dnia 29 lipca 2019 r. w sprawie prowadzenia Gminnej Ewidencji Zabytków dla Gminy Strzelce Opolskie. Gminna Ewidencja Zabytków jest systematycznie aktualizowana, w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Wykreślane są obiekty, które zostały wyburzone, lub dodawane nowe. Spis obiektów ujętych w GEZ przedstawia tabela poniżej. GEZ zawiera 753 obiekty, w tym 58 obiektów wpisanych jest do rejestru zabytków.

Tabela nr 4. Obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków z terenu gminy Strzelce Opolskie

LP.	MIJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT	DATA POWSTANIA	UWAGI
1	Strzelce Opolskie			Układ urbanistyczny „Stare miasto”		Wpis do rejestru zabytków
2	Strzelce Opolskie	Budowlanych	4	Dom	l. 20 XX w.	
3	Strzelce Opolskie	Chopina	1, 1a	Kamienica	ok. 1905 r.	
4	Strzelce Opolskie	Chopina	3	Dom	pocz. XX w.	
5	Strzelce Opolskie	Chopina	4	Kamienica	k. XIX w., XX w.	
6	Strzelce Opolskie	Chrobrego	3	Kamienica	k. XIX w., ok. 1930 r.	
7	Strzelce Opolskie	Chrobrego	3a	Dom	k. XIX w.	
8	Strzelce Opolskie	Chrobrego	4	Wieża ciśnień	ok. 1915 r.	
9	Strzelce Opolskie	Chrobrego	5	Kamienica	ok. 1910 r.	
10	Strzelce Opolskie	Chrobrego	5a	Oficyna	ok. 1910 r.	
11	Strzelce Opolskie	Dąbrowskiego	2	Kamienica mieszczańska	ok. 1830 r., pocz. XX w.	
12	Strzelce Opolskie	Dąbrowskiego	4	Dom	ok. 1850 r.	
13	Strzelce Opolskie	Dąbrowskiego	14	Kamienica	ok. 1900 r.	
14	Strzelce Opolskie	Dąbrowskiego	20	Dom	k. XIX w.	
15	Strzelce Opolskie	Dworcowa		Nastawnia kolejowa	l. 20 XX w.	
16	Strzelce Opolskie	Dworcowa		Nastawnia kolejowa	ok. 1930 r.	
17	Strzelce Opolskie	Dworcowa	1-15	Zespół 4 domów z komórkami	pocz. XX w.	
18	Strzelce Opolskie	Dworcowa	2	Dom	l. 20 XX w.	
19	Strzelce Opolskie	Dworcowa	4	Dom	l. 20 XX w.	
20	Strzelce Opolskie	Dworcowa	6	Budynek dworca	l. 20 XX w.	
21	Strzelce Opolskie	Dworcowa	8	Budynek mieszkalno-gospodarczy w zespole dworca	pocz. XX w.	

22	Strzelce Opolskie	Dworcowa	14	Dawny dworzec towarowy	pocz. XX w.	
23	Strzelce Opolskie	Dworcowa	17, 17a	Dom	pocz. XX w.	
24	Strzelce Opolskie	Dworcowa	23	Budynek kasyna	l. 30 XX w.	
25	Strzelce Opolskie	Fabryczna	1	Dom	ok. 1920 r.	
26	Strzelce Opolskie	Floriana	2	Budynek mieszkalno-gospodarczy	4 ćw. XIX w.	Pozwolenie na rozbiórkę, znak UA. 6741.21.2017.DM z dn. 2.08.2017r. – budynek istnieje
27	Strzelce Opolskie	Floriana	3	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. 1900 r.	Pozwolenie na rozbiórkę, znak UA. 6741.27.2014.DM z dn. 4.08.2014r. – budynek istnieje
28	Strzelce Opolskie	Floriana	6	Budynek mieszkalno-gospodarczy	k. XIX, l. 90 XX w.	
29	Strzelce Opolskie	Floriana	7	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	
30	Strzelce Opolskie	Floriana	9	Dom	pocz. XX w.	
31	Strzelce Opolskie	Gogolińska		Cmentarz	2 poł. XVII – pocz. XXI w.	
32	Strzelce Opolskie	Gogolińska		Mogiła lotników polskich poległych w Kampanii Wrześniowej 1939 r.	1939 r.- ok. 1975 r.	Wpis do rejestru zabytków
33	Strzelce Opolskie	Gogolińska		Kapliczka słupowa na cmentarzu	Pocz. XIX w.	
34	Strzelce Opolskie	Grunwaldzka	3	Kamienica	4 ćw. XIX, l. 20 XX w.	
35	Strzelce Opolskie	Grunwaldzka	5	Kamienica	pocz. XX w.	
36	Strzelce Opolskie	Habryki		Wiadukt kolejowy	pocz. XX w.	
37	Strzelce Opolskie	Habryki	17	Rzeźnia	ok. 1925 r.	
38	Strzelce Opolskie	Jordanowska	2	Budynek biurowy		
39	Strzelce Opolskie	Jordanowska	3/5	Willa	ok. 1920 r.	
40	Strzelce Opolskie	Jordanowska	4/6	Dom wielorodzinny	ok. 1920 r.	
41	Strzelce Opolskie	Jordanowska	8	Dom wielorodzinny	ok. 1920 r.	
42	Strzelce Opolskie	Klonowa (dawna ul. Świerczewskiego)	3	Więżenie	ok. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków
43	Strzelce Opolskie	Klonowa (dawna ul. Świerczewskiego)	10/12	Dom wielorodzinny	pocz. XX w.	
44	Strzelce Opolskie	Klonowa (dawna ul. Świerczewskiego)	14/16	Dom wielorodzinny	pocz. XX w.	
45	Strzelce Opolskie	Klonowa (dawna ul. Świerczewskiego)	18/20	Dom wielorodzinny	pocz. XX w.	
46	Strzelce Opolskie	Kołątaja		Pomnik ze sceną ukrzyżowania	pocz. XX w.	
47	Strzelce Opolskie	Kołątaja	1	Kamienica mieszczańska	k. XIX w.	
48	Strzelce Opolskie	Kołątaja	3	Dom	XIX/XX	
49	Strzelce Opolskie	Kołątaja	5	Dom	k. XIX/XX	
50	Strzelce Opolskie	Kołątaja	6	Kościół Parafialny p.w. Św. Wawrzyńca	1904 – 1907 r.	Wpis do rejestru zabytków
51	Strzelce Opolskie	Kołątaja	9	Plebania	ok. 1920 r.	
52	Strzelce Opolskie	Kościuszki		Kapliczka	k. XIX w. / pocz. XX w.	
53	Strzelce Opolskie	Kościuszki	1	Kamienica mieszkalna	ok. 1925 –	

					1930 r.	
54	Strzelce Opolskie	Kościuszki	2	Dom	4 ćw. XIX w.	
55	Strzelce Opolskie	Kościuszki	4	Budynek gospodarczy w zespole dawnego browaru	ok. 1880 r.	
56	Strzelce Opolskie	Kościuszki	4	Dawny browar	ok. 1880 r.	Wpis do rejestru zabytków
57	Strzelce Opolskie	Kościuszki	8	Szkoła	ok. 1930 r.	
58	Strzelce Opolskie	Kozielska		Krzyż	1904 r.	
59	Strzelce Opolskie	Kozielska	4	Dom	1870 r., pocz. XX w.	
60	Strzelce Opolskie	Kozielska	5	Pomnik krzyża	k. XIX w.	
61	Strzelce Opolskie	Kozielska	7	Budynek mieszkalno- gospodarczy	4 ćw. XIX w.	
62	Strzelce Opolskie	Kozielska	10	Zagroda	4 ćw. XIX w.	
63	Strzelce Opolskie	Kozielska	15	Dom	ok. 1925 r.	
64	Strzelce Opolskie	Kozielska	15a	Dom	1 ćw. XIX w.	
65	Strzelce Opolskie	Kozielska	17	Budynek mieszkalno- gospodarczy	k. XIX, l. 70 – XX w.	Pozwolenie na rozbiórkę, znak UA.7351-S-450/08 z dn. 5.11.2008 r.- budynek istnieje
66	Strzelce Opolskie	Kozielska	18	Pomnik żołnierzy ofiar wojen światowych	l. 20 XX w.	
67	Strzelce Opolskie	Kozielska	21	Dom	k. XIX w.	
68	Strzelce Opolskie	Kozielska	24	Stodoła	4 ćw. XIX, pocz. XX w.	
69	Strzelce Opolskie	Kozielska	25	Budynek mieszkalno- gospodarczy	ok. 1900 r.	
70	Strzelce Opolskie	Kozielska	26	Stodoła	4 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
71	Strzelce Opolskie	Kozielska	30	Dom	1873 r.	
72	Strzelce Opolskie	Kozielska	30	Stodoła	3 ćw. XIX, pocz. XX w.	
73	Strzelce Opolskie	Kozielska	32	Dom	4 ćw. XIX w., ok. 1920 r.	
74	Strzelce Opolskie	Kozielska	35	Budynek mieszkalno- usługowy	4 ćw. XIX, pocz. XX w.	
75	Strzelce Opolskie	Kozielska	36	Dom	pocz. XIX, l. 20 XX w.	
76	Strzelce Opolskie	Kozielska	44	Dom	ok. 1880	
77	Strzelce Opolskie	Kozielska	47	Dom	ok. 1920 r.	
78	Strzelce Opolskie	Kozielska	49	Dom	ok. 1900 r.	
79	Strzelce Opolskie	Kozielska	52	Dom	pocz. XX w.	
80	Strzelce Opolskie	Kozielska	55	Kapliczka	pocz. XX w.	
81	Strzelce Opolskie	Kozielska	55	Kuźnia	pocz. XX w.	
82	Strzelce Opolskie	Kozielska	61	Dom	pocz. XX w.	
83	Strzelce Opolskie	Kozielska	67	Dom	pocz. XX w.	
84	Strzelce Opolskie	Kozielska	68	Dom	ok. 1900 r.	
85	Strzelce Opolskie	Krakowska	1	Kamienica mieszczańska	2 ćw. XIX, pocz. XX w., ok. 2000 r.	
86	Strzelce Opolskie	Krakowska	3	Dom	ok. 1915 r.	
87	Strzelce Opolskie	Krakowska	4	Dom	3 ćw. XIX w., ok. 1925 r.	
88	Strzelce Opolskie	Krakowska	5	Dom	ok. 1915 r.	
89	Strzelce Opolskie	Krakowska	7, 9,	Dom	ok. 1915 r.	

			11			
90	Strzelce Opolskie	Krakowska	13, 13a	Kamienica	ok. 1930 r.	
91	Strzelce Opolskie	Krakowska	15	Kamienica	XIX/XX w.	
92	Strzelce Opolskie	Krakowska	16	Budynek administracyjno- biurowy	ok. 1930 r.	
93	Strzelce Opolskie	Krakowska	17	Kamienica	k. XIX w.	
94	Strzelce Opolskie	Krakowska	24	Kamienica	4 ćw. XIX w., ok. 1920 r.	
95	Strzelce Opolskie	Krakowska	25	Kamienica	ok. 1890 r.	
96	Strzelce Opolskie	Krakowska	26	Kamienica	pocz. XX w.	
97	Strzelce Opolskie	Krakowska	27	Kamienica	ok. 1890 r.	
98	Strzelce Opolskie	Krakowska	28	Kamienica	ok. 1880 r.	
99	Strzelce Opolskie	Krakowska	30	Kamienica, obecnie budynek administracyjno- usługowy	ok. XIX w., ok. XX w.	
100	Strzelce Opolskie	Krakowska	31	Bar, restauracja	ok. 1930 r.	
101	Strzelce Opolskie	Krakowska	38	Szkoła	ok. 1880 r.	
102	Strzelce Opolskie	Krakowska	39	Kamienica	pocz. XX w.	
103	Strzelce Opolskie	Krakowska	40a	Wozownia	pocz. XX w.	
104	Strzelce Opolskie	Krakowska	46	Dom	lata 30 XX w.	
105	Strzelce Opolskie	Krakowska	53	Kamienica z oficyną	4 ćw. XIX, l. 20 XX w.	
106	Strzelce Opolskie	Krakowska	57	Dom	ok. 1915 r., l. 60 XX w.	
107	Strzelce Opolskie	Kupiecka (dawna ul. Rosenbergów)	1	Dom	1930 r.	
108	Strzelce Opolskie	Kupiecka (dawna ul. Rosenbergów)	3	Willa	ok. 1930 r.	
109	Strzelce Opolskie	Kupiecka (dawna ul. Rosenbergów)	4	Dom	ok. 1930 r.	
110	Strzelce Opolskie	Kupiecka (dawna ul. Rosenbergów)	5	Willa	ok. 1930 r.	
111	Strzelce Opolskie	Kupiecka (dawna ul. Rosenbergów)	8	Willa	ok. 1930 r.	
112	Strzelce Opolskie	Kupiecka (dawna ul. Rosenbergów)	10	Willa	ok. 1935 r.	
113	Strzelce Opolskie	Kupiecka (dawna ul. Rosenbergów)	11	Willa	ok. 1930 r.	
114	Strzelce Opolskie	Kupiecka (dawna ul. Rosenbergów)	12	Willa	ok. 1930 r.	
115	Strzelce Opolskie	Kupiecka (dawna ul. Rosenbergów)	16	Willa	ok. 1930 r.	
116	Strzelce Opolskie	Lange	1	Kamienica	ok. 1820 r.	
117	Strzelce Opolskie	Lange	3	Dom	1 poł. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków
118	Strzelce Opolskie	Lange	5	Dom	poł. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków
119	Strzelce Opolskie	Leśna	1	Dom	XIX/XX w.	
120	Strzelce Opolskie	Leśna	3	Dom	k. XIX w.	
121	Strzelce Opolskie	Leśna	5	Budynek warsztatowy	pocz. XX w.	
122	Strzelce Opolskie	Leśna	8	Dom	k. XIX w.	
123	Strzelce Opolskie	Ligonia	4	Willa	ok. 1920 r.	
124	Strzelce Opolskie	1 Maja		Pomnik krzyża	1908 r.	
125	Strzelce Opolskie	1 Maja	1	Dom	4 ćw. XIX w.	
126	Strzelce Opolskie	1 Maja	6	Dom	4 ćw. XIX w.	
127	Strzelce Opolskie	1 Maja	7	Dom	ok. 1890 r.	
128	Strzelce Opolskie	1 Maja	8	Dom	4 ćw. XIX w.	

129	Strzelce Opolskie	1 Maja	9	Dom	pocz. XX w., ok. 2000 r.	
130	Strzelce Opolskie	1 Maja	10	Dom	ok. 1890 r.	
131	Strzelce Opolskie	1 Maja	11	Dom	ok. 1915 r.	
132	Strzelce Opolskie	1 Maja	12	Dom	ok. 1900 r.	
133	Strzelce Opolskie	1 Maja	14	Dom	ok. 1900 r.	
134	Strzelce Opolskie	1 Maja	14	Budynek gospodarczy	ok. 1900 r.	
135	Strzelce Opolskie	1 Maja	17	Dom	4 ćw. XIX w.	
136	Strzelce Opolskie	1 Maja	20	Dom	pocz. XX w.	
137	Strzelce Opolskie	1 Maja	22	Dom	4 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
138	Strzelce Opolskie	1 Maja	24	Dom	pocz. XX w.	
139	Strzelce Opolskie	1 Maja	26	Szkoła	ok. XIX w., l. 20 XX w.	
140	Strzelce Opolskie	1 Maja	27	Dom	2 poł. XIX, pocz. XX w.	
141	Strzelce Opolskie	1 Maja	33	Dom	ok. 1900 - 1930 r.	
142	Strzelce Opolskie	Marka Prawego		Cmentarz ewangelicki	pocz. XIX – 1 poł. XX w.	
143	Strzelce Opolskie	Marka Prawego		Trafostacja w zespole dawnych zakładów wapienniczych	ok. 1925 r.	
144	Strzelce Opolskie	Marka Prawego		Wozownia (II) w zespole folwarcznym	pocz. XX w.	
145	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	9	Kamienica	pocz. XX w.	
146	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	11	Kamienica	k. XIX w.	
147	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	13	Kamienica	k. XIX w.	
148	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	18	Poczta	k. XIX w.	
149	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	20	Kamienica	k. XIX w.	
150	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	21	Szkoła	k. XIX w.	
151	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	22	Kamienica	pocz. XX w.	
152	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	24	Zespół zabudowań młyna	pocz. XX w.	Budynki objęte decyzją nr 39/13, UA.6741.38. 2013.DM z dn. 24.09.2013 – pozwolenie na rozbiórkę (nr ewid. budynków: 1819, 1820, 1824, 1823, 1822, 1828, 1827, 1826), budynek objęty decyzją nr 9/19, UA.6741.41.2018.D M z dn. 01.02.2019 – pozwolenie na rozbiórkę (nr. ewid. budynku:1831)
153	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	26	Dom	ok. 1900 r.	
154	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	28-30	Kamienica	k. XIX w., l. 60 XX w.	
155	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	31	Dom	4 ćw. XIX w., k. XX w.	
156	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	32	Budynek gospodarczy w zespole folwarcznym	pocz. XX w.	
157	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	32	Obora w zespole folwarcznym	3 ćw. XIX w.	
158	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	32	Stajnia w zespole folwarcznym	3 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
159	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	32	Wozownia (I) w zespole folwarcznym	4 ćw. XIX w., pocz. XX w.	

160	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	32b	Dom w zespole folwarcznym	1 ćw. XIX w., 2000 r.	
161	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	33	Stodoła	4 ćw. XIX w.	
162	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	50	Hala produkcyjna w zespole dawnych zakładów wapienniczych	pocz. XX w.	
163	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	50a	Dom w zespole dawnych zakładów wapienniczych	pocz. XX w.	
164	Strzelce Opolskie	Marka Prawego	52	Dom w zespole dawnych zakładów wapienniczych	pocz. XX w.	
165	Strzelce Opolskie	Matejki	2	Dom w zespole dawnych zakładów wapienniczych	pocz. XX w.	
166	Strzelce Opolskie	Matejki	6	Dom	ok. 1920 r.	
167	Strzelce Opolskie	Matejki	9	Dom	pocz. XX w.	
168	Strzelce Opolskie	Matejki	12	Dom	ok. 1900 r.	
169	Strzelce Opolskie	Matejki	13	Bramy ze stróżówką do zespołu dawnych zakładów wapienniczych	pocz. XX w.	
170	Strzelce Opolskie	Matejki	13	Zespół dawnych zakładów wapienniczych	pocz. XX w.	
171	Strzelce Opolskie	Matejki	14	Dom w zespole dawnych zakładów wapienniczych	ok. 1900 r.	
172	Strzelce Opolskie	Matejki	19	Dom	l. 20 XX w.	
173	Strzelce Opolskie	Matejki (dawna Leśna Boczna 2, osiedle robotnicze)	25	Dom wielorodzinny	XIX / XX w.	
174	Strzelce Opolskie	Matejki (dawna Leśna Boczna 3, osiedle robotnicze)	26	Dom wielorodzinny	XIX / XX w.	
175	Strzelce Opolskie	Matejki	27	Dom	ok. 1915 r.	
176	Strzelce Opolskie	Matejki	28	Dom	ok. 1915 r.	
177	Strzelce Opolskie	Matejki	29	Dom	ok. 1915 r.	
178	Strzelce Opolskie	Miarki	1	Budynek administracyjny w zespole więzienia	l. 22 XX w.	Wpis do rejestru zabytków
179	Strzelce Opolskie	Miarki	1	Budynek penitencjarny w zespole więzienia	k. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków
180	Strzelce Opolskie	Miarki	1	Mur zewnętrzny w zespole więzienia	pocz. XX w.	Wpis do rejestru zabytków
181	Strzelce Opolskie	Miarki	2/4	Dom	ok. 1900 r.	
182	Strzelce Opolskie	Mickiewicza		Trafostacja	ok. 1925 r.	
183	Strzelce Opolskie	Mickiewicza	3	Dom	pocz. XX w.	
184	Strzelce Opolskie	Mickiewicza	11	Dom	pocz. XX w.	
185	Strzelce Opolskie	Mickiewicza	13	Dom	ok. 1905 r.	
186	Strzelce Opolskie	Mickiewicza	17	Dom w zespole młyna	ok. 1910 r.	
187	Strzelce Opolskie	Mickiewicza	18a	Rządówka w zespole folwarcznym	2 ćw. XIX w., k. XIX w.	
188	Strzelce Opolskie	Mickiewicza	18b	Czworak w zespole folwarcznym	4 ćw. XIX, l. 70 XX w.	
189	Strzelce Opolskie	Mickiewicza	18c	Czworak w zespole folwarcznym	3 ćw. XIX w.	
190	Strzelce Opolskie	Mickiewicza	18g	Obora w zespole folwarcznym	pocz. XX w.	
191	Strzelce Opolskie	Mickiewicza	19	Młyn	pocz. XX w., l. 70 XX w.	
192	Strzelce Opolskie	Mickiewicza	21	Budynek	ok. 1920 r.	
193	Strzelce Opolskie	Moniuszki	2	Dom wielorodzinny	ok. 1920 r.	
194	Strzelce Opolskie	Moniuszki	8	Dom wielorodzinny z ogrodzeniem	pocz. XX w.	
195	Strzelce Opolskie	Moniuszki	10	Willa	ok. 1920 r.	

196	Strzelce Opolskie	Mostowa	5a	Dom	4 ćw. XIX w.	
197	Strzelce Opolskie	Mostowa	9	Dom	3 ćw. XIX w., ok. 1920 r., ok. 2000 r.	
198	Strzelce Opolskie	Mostowa	9	Obora	ok. 1920 r.	
199	Strzelce Opolskie	Mostowa	19	Dom	pocz. XX w.	
200	Strzelce Opolskie	Nowowiejska		Kapliczka	pocz. XIX w., ok. 1900 r.	
201	Strzelce Opolskie	Nowowiejska	33	Dom	ok. XIX w.	
202	Strzelce Opolskie	Nowowiejska	37	Budynek mieszkalno- gospodarczy	3 ćw. XIX, pocz. XX w.	
203	Strzelce Opolskie	Opolska, Parafialna, Zamkowa		Pozostałości muru obronnego	pocz. XIX - XV w.	
204	Strzelce Opolskie	Opolska		Kościół Cmentarny p.w. Św. Barbary	1683– 1690 r.	Wpis do rejestru zabytków
205	Strzelce Opolskie	Opolska	4	Kościół ewangelicki, obecnie katolicki p.w. Bożego Ciała	1825/6 r., ok. 1880 r.	Wpis do rejestru zabytków
206	Strzelce Opolskie	Opolska	11	Budynek sądu	ok. 1925 r.	
207	Strzelce Opolskie	Opolska	36	Szpital	1929 – 1931 r.	
208	Strzelce Opolskie	Opolska	46	Zespół kąpieliska miejskiego	1935 – 1936 r.	
209	Strzelce Opolskie	Opolska	46	Kąpielisko miejskie – budynek bramny	1935 – 1936 r.	
210	Strzelce Opolskie	Opolska	46	Kąpielisko miejskie – drewniany pawilon	1935 – 1936 r.	
211	Strzelce Opolskie	Parafialna		Kaplica grobowa	4 ćw. XIX w.	
212	Strzelce Opolskie	Parafialna		Dawna baszta, obecnie dzwonnica przy kościele parafialnym pw. Św. Wawrzyńca	pocz. XIV w., XVII/XVII w.	Wpis do rejestru zabytków
213	Strzelce Opolskie	Parafialna	1	Kamienica	1875 r.	Wpis do rejestru zabytków
214	Strzelce Opolskie	Parafialna	2	Dom sióstr zakonnych	2 poł. XVIII, XX w.	Wpis do rejestru zabytków
215	Strzelce Opolskie	Park Miejski		Park w zespole zamkowym	2 ćw. XIX – XX w.	Wpis do rejestru zabytków
216	Strzelce Opolskie	Parkowa		Mostek drogowy w parku miejskim	Ok. 1770 - 1966 r.	
217	Strzelce Opolskie	Piłsudskiego	20	Dom	Ok. 1930 r.	
218	Strzelce Opolskie	Piłsudskiego	22	Dom	l. 30 XX w.	
219	Strzelce Opolskie	Piłsudskiego	24	Dom	l. 30 XX w.	
220	Strzelce Opolskie	Piłsudskiego	26	Willa	ok. 1925 r.	
221	Strzelce Opolskie	Plac M. Kopernika	1	Budynek produkcyjny	pocz. XX w.	
222	Strzelce Opolskie	Plac M. Kopernika	1	Magazyn	ok. 1900 r.	
223	Strzelce Opolskie	Plac Myśliwca		Pomnik Myśliwca	ok. 1930 r.	
224	Strzelce Opolskie	Plac Myśliwca	1	Ratusz	XVI w., 1844 – 1846 r.	Wpis do rejestru zabytków
225	Strzelce Opolskie	Plac Targowy		Tartak w zespole folwarcznym	pocz. XX w.	
226	Strzelce Opolskie	Plac Targowy		Trafostacja	ok. 1925 r.	
227	Strzelce Opolskie	Plac Targowy	5	Dom	pocz. XX w.	
228	Strzelce Opolskie	Plac Targowy	7	Dom	pocz. XX w.	
229	Strzelce Opolskie	Plac Targowy	9	Dom	pocz. XX w.	
230	Strzelce Opolskie	Plac S. Żeromskiego	1	Kamienica z oficyną boczną	4 ćw. XIX w., l. 70 XX w.	
231	Strzelce Opolskie	Plac S. Żeromskiego	2/3	Dom wielorodziny	1920 – 1930 r.	
232	Strzelce Opolskie	Plac S. Żeromskiego	4	Kamienica	3 ćw. XIX w.	

233	Strzelce Opolskie	Plac S. Żeromskiego	6	Kamienica	4 ćw. XIX w.	
234	Strzelce Opolskie	Plac S. Żeromskiego	8	Kamienica	ok. 1900 r.	
235	Strzelce Opolskie	Plac S. Żeromskiego	9	Kamienica	pocz. XX w.	
236	Strzelce Opolskie	Plac S. Żeromskiego	10	Bank	pocz. XX w.	
237	Strzelce Opolskie	Powstańców Śląskich		Trafostacja	l. 20 XX w.	
238	Strzelce Opolskie	Powstańców Śląskich	2	Kamienica	ok. 1910 r.	
239	Strzelce Opolskie	Powstańców Śląskich	4	Kamienica	ok. 1900 r.	
240	Strzelce Opolskie	Powstańców Śląskich	8	Dom zakonny zgromadzenia siostr św. Elżbiety	ok. 1900 r.	Wpis do rejestru zabytków
241	Strzelce Opolskie	Powstańców Śląskich	16	Dom	pocz. XX w.	
242	Strzelce Opolskie	Powstańców Śląskich	20	Kamienica	ok. 1915 r.	
243	Strzelce Opolskie	Powstańców Śląskich	24	Dom	ok. 1915 r.	
244	Strzelce Opolskie	Prusa	3, 3a	Dom	pocz. XX w., l. 90 XX w.	
245	Strzelce Opolskie	Prusa	5, 5a	Dom	pocz. XX w.	
246	Strzelce Opolskie	Prusa	7, 7a	Dom	lata 20-te XX w.	
247	Strzelce Opolskie	Rychla	14	Budynek mieszkalny przy bażaniarni w parku zamkowym	ok. 1925 r.	Wpis do rejestru zabytków
248	Strzelce Opolskie	Rychla	14	Budynek gospodarczy w zespole bażaniarni w parku zamkowym	ok. 1870 r.	Wpis do rejestru zabytków
249	Strzelce Opolskie	Rychla	14	Budynek mieszkalno-gospodarczy w zespole bażaniarni	ok. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków
250	Strzelce Opolskie	Rynek	15	Kamienica mieszczańska	pocz. XIX w., pocz. XX w.	Wpis do rejestru zabytków
251	Strzelce Opolskie	Rynek	16	Kamienica mieszkalna	2 ćw. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków
252	Strzelce Opolskie	Rynek	17	Kamienica mieszczańska	ok. 1830 r.	Wpis do rejestru zabytków
253	Strzelce Opolskie	Rynek	17	Kamienica mieszczańska	ok. 1830 r., ok. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków
254	Strzelce Opolskie	Rynek	18	Kamienica mieszczańska	ok. poł. XIX w., pocz. XX w.	Wpis do rejestru zabytków
255	Strzelce Opolskie	Rynek (dawny Plac Przyjaźni 6-6a)	19/20	Dom	ok. 1850 - 1960 r.	Decyzja Starosty Strzeleckiego nr. UA.6740.1.227.2014.DM- pozwolenie na przebudowę i zmianę konstrukcji dachu
256	Strzelce Opolskie	Rynek (dawny Plac Przyjaźni 7)	21	Kamienica	2 poł. XIX w., 1960 r.	
257	Strzelce Opolskie	Rynek	22	Kamienica mieszczańska	2 ćw. XIX, pocz. XX	
258	Strzelce Opolskie	Rynek (dawny Plac Przyjaźni 9)	23	Kamienica	2 poł. XIX w., 1960 r.	
259	Strzelce Opolskie	Rynek	24	Kamienica	ok. 4 ćw. XIX w., pocz. XX, pocz. XXI	
260	Strzelce Opolskie	Rynek	25	Kamienica	ok. 1905 r.	
261	Strzelce Opolskie	Rynek (dawny Plac Przyjaźni 12-13)	26/27	Kamienica	pocz. XX w.	

262	Strzelce Opolskie	Sosnowa	1, 4, 5, 6, 7	Zespół domów wielorodzinnych	l. 30 XX w.	Decyzja Starosty Strzeleckiego nr. UA.6740.1.331.201 8.DM z dn. 18.10.2018 r.- pozwolenie na dobudowę balkonów
263	Strzelce Opolskie	Strzelców Bytomskich		Trafostacja	pocz. XX w.	
264	Strzelce Opolskie	Strzelców Bytomskich	3	Hotel - restauracja	ok. 1920 r.	
265	Strzelce Opolskie	Świerzego	13	Dom	ok. 1920 r.	
266	Strzelce Opolskie	Świerzego	13	Budynek gospodarczy	pocz. XX w.	
267	Strzelce Opolskie	Świerzego	15	Dom	pocz. XX w.	Decyzja Starosty Strzeleckiego nr. UA.6740.1.70.2017 .DM z dn. 26.05.2017 r.- pozwolenie na przebudowę garażu z częściową rozbiórką
268	Strzelce Opolskie	Świerzego	16	Kamienica	1910 r.	
269	Strzelce Opolskie	Świerzego	42	Dawna szkoła	ok. 1915 r.	
270	Strzelce Opolskie	Świerzego	50	Dom	l. 30 XX w.	
271	Strzelce Opolskie	Świerzego	73	Budynek mieszkalno- gospodarczy	pocz. XX w.	
272	Strzelce Opolskie	Ujazdowska		Pomnik krzyża	pocz. XX w.	
273	Strzelce Opolskie	Ujazdowska		Trafostacja	ok. 1925 r.	
274	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	2	Dom	pocz. XX w.	
275	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	4	Dom	ok. 1900 r.	
276	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	7	Dom	ok. XIX w.	
277	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	8	Dom	pocz. XX w.	
278	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	10	Dom	pocz. XX, l. 20 XX w.	
279	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	14	Dom	pocz. XX w.	
280	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	16	Dom	pocz. XX w.	
281	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	18	Budynek mieszkalno- usługowy	pocz. XX w.	
282	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	19	Dom	ok. 1915 r.	
283	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	26	Budynek mieszkalno- gospodarczy	ok. 1900 r.	
284	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	27	Kapliczka	I poł. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków
285	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	30	Dom	pocz. XX w.	
286	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	31	Budynek mieszkalno- gospodarczy	ok. 1920 r.	
287	Strzelce Opolskie	Ujazdowska (dawna Budowlanych 33)	33	Dom z częścią gospodarczą	XIX/XX w.	
288	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	37	Budynek mieszkalno- gospodarczy	ok. XIX w., l. 20 XX w.	
289	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	46	Budynek gospodarczy	1900 r.	
290	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	50	Dom	ok. 1920, l. 80 XX w.	
291	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	62	Budynek mieszkalno- gospodarczy	pocz. XX w., ok. 2000 r.	
292	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	64	Dom	ok. XIX w.	

293	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	66	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. 1870 r.	
294	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	68	Budynek mieszkalno-gospodarczy	4 ćw. XIX w.	
295	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	72	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	
296	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	74	Obora	ok. XIX w.	
297	Strzelce Opolskie	Ujazdowska	74	Spichlerz	4 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
298	Strzelce Opolskie	Wajdy	1	Dom	k. XIX w.	
299	Strzelce Opolskie	Wałowa	1	Dom	ok. 1925 r.	
300	Strzelce Opolskie	Wałowa	2	Dom	ok. XIX w.	
301	Strzelce Opolskie	Wałowa	3	Dom	ok. 1880 r., przeb.1930 r.	
302	Strzelce Opolskie	Wałowa	7	Kamienica	ok. XIX w.	
303	Strzelce Opolskie	Wojska Polskiego	2	Kamienica mieszczańska	ok. 1830 r., pocz. XX w.	
304	Strzelce Opolskie	Wojska Polskiego	6	Kamienica mieszczańska	2 ćw. XIX w., pocz. XX w., l. 90 XX w.	
305	Strzelce Opolskie	Zamkowa		Brama do zespołu zamkowego	I poł. XVIII, I poł. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków
306	Strzelce Opolskie	Zamkowa	1	Bank	1925 r.	
307	Strzelce Opolskie	Zamkowa	2	Oficyna w zespole zamkowym	II poł. XVI	
308	Strzelce Opolskie	Zamkowa	3	Ruina zamku	ok. XIII, XV, 1563 – 1598 r., pocz. XVII w.	Wpis do rejestru zabytków
309	Strzelce Opolskie	Zamkowa	4	Oficyna w zespole zamkowym	pocz. XX w.	Wpis do rejestru zabytków
310	Strzelce Opolskie	Zamkowa	9	Masztalernia w zespole zamkowym	ok. 1870 r.	Wpis do rejestru zabytków
311	Strzelce Opolskie	Żwirki i Wigury	3	Dom	ok. 1905 r.	
312	Strzelce Opolskie	Żwirki i Wigury	4	Dom	ok. 1905 r.	
313	Strzelce Opolskie	Żwirki i Wigury	5	Dom	ok. 1905 r.	
314	Łętowa Strzelecka	Centawska	2	Poczta	pocz. XX w.	
315	Łętowa Strzelecka	Dworcowa		Grobowiec rodu von Posadowsky na terenie parku w zespole pałacowo-folwarcznym	1844 r.	
316	Łętowa Strzelecka	Dworcowa		Nastawnia Kolejowa		
317	Łętowa Strzelecka	Dworcowa	1	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w., ok. 1930 r.	
318	Łętowa Strzelecka	Dworcowa	7	Pałac	ok. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków
319	Łętowa Strzelecka	Dworcowa	7	Park w zespole pałacowo-folwarcznym	I poł. XIX w. – 1945 r.	Wpis do rejestru zabytków
320	Łętowa Strzelecka	Dworcowa	7, 9	Mur ogrodzenia pałacowo-folwarcznego	I poł. XIX – ok. 1925 r.	Wpis do rejestru zabytków
321	Łętowa Strzelecka	Dworcowa	11-13	Czworak w zespole pałacowo-folwarcznym	I ćw. XIX, pocz. XX w.	
322	Łętowa Strzelecka	Dworcowa	15	Stajnia w zespole pałacowo-folwarcznym	pocz. XX w.	
323	Łętowa Strzelecka	Dworcowa	20	Dom w zespole dworca kolejowego	ok. XIX, l. 20 XX w.	
324	Łętowa Strzelecka	Dworcowa	22	Dom w zespole dworca	k. XIX w.	

				kolejowego	
325	Błotnica Strzelecka	Leśna	2	Dom	pocz. XX w.
326	Błotnica Strzelecka	Parkowa	3	Kuźnia	ok. XIX w.
327	Błotnica Strzelecka	Powstańców Śląskich	1	Stodoła	ok. 1920 r.
328	Błotnica Strzelecka	Toszecka		Kapliczka p.w. św. Jana Nepomucena	ok. 1850 r., ok. 1900 r.
329	Błotnica Strzelecka	Toszecka	5	Stodoła	pocz. XX w.
330	Błotnica Strzelecka	Toszecka	14	Dom	pocz. XX w.
331	Błotnica Strzelecka	Toszecka	15	Czworak	ok. poł. XIX, l. 20 XX w.
332	Błotnica Strzelecka	Toszecka	19	Budynek w zespole szkoły	ok. 1930 r.
333	Błotnica Strzelecka	Wiejska		Trafostacja	ok. 1925 r.
334	Błotnica Strzelecka	Wiejska	2	Budynek mieszkalno- gospodarczy	pocz. XX, l. 30 XX w.
335	Błotnica Strzelecka	Wiejska	3	Dom	4 ćw. XIX, pocz. XX, l. 70 XX w.
336	Błotnica Strzelecka	Wiejska	6	Budynek mieszkalno- gospodarczy	pocz. XX w.
337	Błotnica Strzelecka	Wiejska	6	Stodoła i spichlerz	pocz. XX w.
338	Błotnica Strzelecka	Wiejska	11	Budynek mieszkalno- gospodarczy	pocz. XX w.
339	Błotnica Strzelecka	Wiejska	15	Budynek mieszkalno- gospodarczy	ok. 1925 r.
340	Błotnica Strzelecka	Wiejska	19	Budynek mieszkalno- gospodarczy	4 ćw. XIX w.
341	Brzezina	Park Miejski	dz. nr 561	Wieża „Ischl” w parku zamkowym	1841 – 1842 r.
342	Brzezina	na płd. od zespołu folwarcznego		Kapliczka	1 ćw. XIX w.
343	Brzezina	Lipowa		Obora w zespole folwarcznym	pocz. XX w.
344	Brzezina	Lipowa		Obora w zespole folwarcznym	4 ćw. XIX, pocz. XX w.
345	Brzezina	Lipowa		Wozownia w zespole folwarcznym	pocz. XX w.
346	Brzezina	Lipowa		Stodoła w zespole folwarcznym	pocz. XX w.
347	Brzezina	Lipowa		Stodoła w zespole folwarcznym	ok. 1920 r.
348	Dziewkowice	Korfantego	2	Kapliczka	ok. XIX w.
349	Dziewkowice	Korfantego	8	Stodoła	ok. XIX w.
350	Dziewkowice	Kościelna		Trafostacja	ok. 1925 r.
351	Dziewkowice	Kościelna	5	Kuźnia	4 ćw. XIX w.
352	Dziewkowice	Kościelna	5	Stodoła	pocz. XX w.
353	Dziewkowice	Lompy	17	Budynek mieszkalno- gospodarczy	pocz. XX, l. 70 XX w.
354	Dziewkowice	Lompy		Pomnik krzyża	ok. 1900 r.
355	Dziewkowice	Miarki	1	Dom dróżnika	ok. XIX, l. 20 XX w. ok. 2000 r.
356	Dziewkowice	Miarki	8	Budynek mieszkalno- gospodarczy oraz lamus	ok. XIX w.
357	Dziewkowice	Ogrodowa	8	Spichlerz	pocz. XX w.
358	Dziewkowice	Ogrodowa	11	Dom	4 ćw. XIX w., ok. 2000 r.
359	Dziewkowice	Ogrodowa	12	Budynek mieszkalno-	ok. XIX, l. 70

				gospodarczy	XX w.	
360	Dziewkowice	Plac Klasztorny	3-4	Spichlerz w zespole dworskim	4 ćw. XVIII, pocz. XX w.	Wpis do rejestru zabytków
361	Dziewkowice	Plac Klasztorny	7-8	Czworak w zespole folwarcznym	1 ćw. XIX, pocz. XX w.	
362	Dziewkowice	Poprzeczna		Stodoła	3 ćw. XIX w.	
363	Dziewkowice	Poprzeczna	4	Stodoła	ok. 1920 r.	
364	Dziewkowice	Poprzeczna	5	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. 1920 - 1958 r.	
365	Dziewkowice	Poprzeczna	6	Stodoła	3 ćw. XIX, l. 20 XX w.	
366	Dziewkowice	Poprzeczna	11	Stodoła	4 ćw. XIX, . 20 XX w.	
367	Dziewkowice	Sportowa	1	Dom	ok. 1920 r. l. 70 XX w.	
368	Dziewkowice	Strzelecka	1	Budynek w zespole szkoły	ok. 1930 r.	
369	Dziewkowice	Strzelecka	3	Szkoła	ok. 1930 r.	
370	Dziewkowice	Strzelecka	5	Dom w zespole szkoły	ok. 1930 r.	
371	Dziewkowice	Szkolna	2	Dom	ok. 1920 r., l. 70 XX w.	
372	Dziewkowice	Szkolna	13	Dom	ok. 1900 r., l. 20 XX w.	
373	Dziewkowice	Szkolna	17	Dom z piekarnią	ok. 1900 r., 2006 r.	
374	Grodzisko	Główna		Pomnik krzyża	ok. XIX w.	
375	Grodzisko	Główna		Pomnik krzyża	1886 r.	
376	Grodzisko	Główna		Trafostacja	ok. 1925 r.	
377	Grodzisko	Główna	20	Obora	1 ćw. XIX, pocz. XX w.	
378	Grodzisko	Główna	22	Stodoła	4 ćw. XIX, l. 20 XX w.	
379	Grodzisko	Główna	25	Budynek mieszkalno-gospodarczy	4 ćw. XIX w.	
380	Grodzisko	Główna	28a	Kościół parafialny p.w. św. Katarzyny	1812-1924 r.	Wpis do rejestru zabytków
381	Grodzisko	Główna	28a	Pomnik krzyża przy kościele	1885 r.	
382	Grodzisko	Główna	28a	Ogrodzenie kościoła parafialnego	pocz. XIX, l. 20 XX w., ok. 1950 r.	
383	Grodzisko	Główna	28a	Dom parafialny	pocz. XX w.	
384	Grodzisko	Główna	35	Szkoła	pocz. XX w.	
385	Grodzisko	Główna	42	Dom	ok. 1920 r.	
386	Grodzisko	Główna	44	Sala taneczno-widowiskowa przy karczmie	ok. XIX w.	
387	Grodzisko	Główna	46	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. 1920 r.	
388	Grodzisko	Wolności		Kapliczka słupowa oraz pomnik krzyża	2 ćw. XIX w., 1906 r.	
389	Jędrynie	Krótką	8	Stodoła	4 ćw. XIX w.	
390	Jędrynie	Polna/Dębowa		Pomnik krzyża	1902 r.	
391	Kadłub	Barwinek	7	Tartak wodny	pocz. XX w.	
392	Kadłub	Barwinek	7	Dom w zespole tartaku wodnego	ok. XIX w., l. 70 XX w.	
393	Kadłub	Dworcowa	45	Pomnik krzyża	ok. 1915 r.	

394	Kadłub	Dworcowa	57	Dom	pocz. XX w.	
395	Kadłub	Dworcowa	61	Dworzec kolejowy	pocz. XX w.	
396	Kadłub	Dworcowa	76	Dawna poczta	XIX/XX w.	
397	Kadłub	Kolejowa	2	Dawna szkoła	1804 r., l. 20 XX w., 2002 r.	
398	Kadłub	Krótką	8	Dom	1913 - 1914 r., 1928 r.	
399	Kadłub	Krótką	8	Obora ze stodołą	pocz. XX w.	
400	Kadłub	Leśna	8	Obora	4 ćw. XIX w.	
401	Kadłub	Młyńska	1	Stodoła	4 ćw. XIX w.	
402	Kadłub	Młyńska	2	Młyn wodny	pocz. XX w., XX/XXI w.	
403	Kadłub	Piaskowa	4	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. 1925 r.	
404	Kadłub	Piaskowa	6	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	
405	Kadłub	Piaskowa	9	Karczma	pocz. XX w., 2006 r.	
406	Kadłub	Piaskowa	24	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	
407	Kadłub	Piaskowa	26	Dom	ok. 1925 r.	
408	Kadłub	Piaskowa	28	Dom	ok. 1920 r.	
409	Kadłub	Polna	1	Obora ze stodołą i wozownią	pocz. XX w.	
410	Kadłub	Powstańców Śląskich		Kaplica	1 ćw. XIX w.	
411	Kadłub	Powstańców Śląskich		Przepust wodny na rzece Jemielnicy	pocz. XX w., l. 80 XX w.	
412	Kadłub	Powstańców Śląskich		Kościół parafialny p.w. Chrystusa Króla	1934 – 1935 r.	
413	Kadłub	Powstańców Śląskich	5	Spichlerz	pocz. XX w.	
414	Kadłub	Powstańców Śląskich	5	Stodoła	1896 r., l. 20 XX w.	
415	Kadłub	Powstańców Śląskich	12	Karczma	1911 r. – 1928 r.	
416	Kadłub	Powstańców Śląskich	30	Dom ze stodołą	pocz. XX w.	
417	Kadłub	Wodna		Most nad odnogą rzeczki Jemielnicy	2 ćw. XIX, l. 30 XX w.	
418	Kadłub	Wodna	9	Czworak w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XIX, l. 70 XX w.	Wpis do rejestru zabytków
419	Kadłub	Wodna	11	Rządówka w zespole dworsko-folwarcznym	2 ćw. XIX w., l. 20 XX w.	Wpis do rejestru zabytków
420	Kadłub	Wodna	15	Czworak w zespole dworsko-folwarcznym	2 ćw. XIX w., pocz. XX w., l. 80 XX w.	Wpis do rejestru zabytków
421	Kadłub	Wodna	15	Dom z oborą w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XIX w., pocz. XX w.	
422	Kadłub	Wolności	5	Dom mieszkalny z częścią gospodarczą	ok. XIX w.	
423	Kadłub	Wolności	7	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w., l. 20 XX w.	
424	Kadłub	Wolności	7	Dom z częścią gospodarczą	XIX/XX w.	
425	Kadłub	Wolności	7	Obora	pocz. XX w.	
426	Kadłub	Wolności	23	Dom	1 ćw. XX w.	
427	Kadłub	Wolności	25	Dom	1 ćw. XX w.	
428	Kadłub	Zamkowa		Cmentarz rzymsko-katolicki	poł. XX w.	
429	Kadłub	Zamkowa	5	Dwór	l. 30 XX w.	

430	Kalinowice	Wiejska/Parkowa /Przeskok		Park krajobrazowy w zespole dworsko-folwarcznym		Wpis do rejestru zabytków
431	Kalinowice	Gogolińska	1	Stodoła w zespole folwarcznym	pocz. XX w.	
432	Kalinowice	Parkowa	4	Ruina stodoły w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XX w.	
433	Kalinowice	Parkowa	14	Obora w zespole folwarcznym	pocz. XX w.	
434	Kalinowice	Przeskok		Chlewnia w zespole dworsko-folwarcznym	4 ćw. XIX, pocz. XX w.	
435	Kalinowice	Przeskok		Obora w zespole dworsko-folwarcznym	4 ćw. XIX w.	
436	Kalinowice	Przeskok	1, 2	Dwa czworaki w zespole folwarcznym	pocz. XX w.	
437	Kalinowice	Przeskok	5	Lamus w zespole dworsko-folwarcznym	2 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
438	Kalinowice	Przeskok	7	Obora w zespole dworsko-folwarcznym	4 ćw. XIX w.	
439	Kalinowice	Przeskok	73/3	Wozownia w zespole dworsko-folwarcznym	2 ćw. XIX, pocz. XX w.	
440	Kalinowice	Wiejska		Aleja lipowa	pocz. XX w.	
441	Kalinowice	Wiejska		Trafostacja	ok. 1925 r.	
442	Kalinowice	Wiejska	11	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. XIX w.	Decyzja Starosty Strzeleckiego, znak UA.6741.32.201 2.ZZ, z dn. 06.08.2012 r., pozwolenie na częściową rozbiórkę stodoły
443	Kalinowice	Wiejska	13	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	
444	Kalinowice	Wiejska	15	Dom	pocz. XX w.	
445	Kalinowice	Wiejska	17	Dom	pocz. XX w.	
446	Kalinowice	Wiejska	20	Dom	3 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
447	Kalinowice	Wiejska	22	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. XIX w.	
448	Kalinowice	Wiejska	22	Kuźnia	ok. XIX w.	
449	Kalinowice	Wiejska	22	Stodoła z wozownią	pocz. XX w.	
450	Kalinów	Cmentarz rzymsko-katolicki		Mogiła zbiorowa Powstańców Śląskich na cmentarzu	1921 r.	Wpis do rejestru zabytków
451	Kalinów	w pld. części wsi		Kapliczka słupowa	4 ćw. XIX w.	
452	Kalinów	Gogolińska		Kapliczka słupowa	2 ćw. XIX w., l. 70 XX w.	
453	Kalinów	Gogolińska		Kapliczka słupowa	2 ćw. XIX w.	
454	Kalinów	Gogolińska	2	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. 1925 r.	
455	Kalinów	Gogolińska	2	Stodoła	4 ćw. XIX w., l. 20 XX w.	
456	Kalinów	Parkowa		Trafostacja	ok. 1925 r.	
457	Kalinów	Parkowa	1	Dom	pocz. XX w.	

458	Kalinów	Wiejska		Kościół filialny p.w. Narodzenia NMP	XV w., XVIII w., pocz. XX w., l. 80 XX w.	Wpis do rejestru zabytków
459	Kalinów	Wiejska		Pomnik krzyża	pocz. XX w.	
460	Kalinów	Wiejska	1	Stodoła	pocz. XX w.	
461	Kalinów	Wiejska	7	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	
462	Kalinów	Wiejska	14A, 14B	Obora z dwoma domami w zespole dworsko-folwarcznym	ok. XIX w.	
463	Kalinów	Wiejska	14	Park w zespole dworsko-folwarcznym	2 poł. XVIII w. – 1945 r.	Wpis do rejestru zabytków
464	Kalinów	Wiejska	14	Spichlerz w zespole dworsko-folwarcznym	ok. XVII w., pocz. XX w.	Wpis do rejestru zabytków
465	Kalinów	Wiejska	14	Obora w zespole dworsko-folwarcznym	1911 r.	
466	Kalinów	Wiejska	14	Stajnia w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XX w.	
467	Kalinów	Wiejska	14	Stodoła w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XX w.	
468	Kalinów	Wiejska	14	Warsztat kołodziejski w zespole dworsko-folwarcznym	1916 r.	
469	Kalinów	Wiejska	14	Wozownia w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XX w.	
470	Kalinów	Wiejska	14	Kuźnia w zespole dworsko-folwarcznym	2 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
471	Kalinów	Wiejska	15	Budynek mieszkalno-gospodarczy	4 ćw. XIX w.	
472	Kalinów	Wiejska	20-22	Czworak w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XX w.	
473	Kalinów	Wiejska	23	Dom	pocz. XX w.	
474	Kalinów	Wiejska	24	Czworak w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XX w.	
475	Kalinów	Wiejska	26-28	Czworak w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XX w.	
476	Kalinów	Wiejska	33	Czworak w zespole dworsko-folwarcznym	ok. 1930 r.	
477	Kalinów	Wiejska	33	Obora w zespole dworsko-folwarcznym	ok. 1910 r.	
478	Kalinów	Wiejska	33	Stodoła w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XX w.	
479	Kalinów	Wiejska	14 33	Ogrodzenie zespołu dworsko-folwarcznego	2 poł. XVIII – pocz. XX w.	
480	Ligota Dolna	Wiejska		Kapliczka	l. 30 XX w.	
481	Ligota Dolna	Wiejska		Piec wapiennicy	4 ćw. XIX w., l. 30 XX w.	
482	Ligota Dolna	Wiejska	1	Chlew	pocz. XX w.	
483	Ligota Dolna	Wiejska	1	Dom	pocz. XX w.	
484	Ligota Dolna	Wiejska	1	Dom z oborą i stodołą	4 ćw. XIX w.	
485	Ligota Dolna	Wiejska	1	Stodoła	4 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
486	Ligota Dolna	Wiejska	4	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	
487	Ligota Dolna	Wiejska	6	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. XIX w.	
488	Ligota Dolna	Wiejska	6	Stodoła	4 ćw. XIX w.	
489	Ligota Dolna	Wiejska	16	Stodoła	pocz. XX w.	
490	Ligota Dolna	Wiejska	20	Hala warsztatu lotniczego	l. 30 XX w.	

				przy dawnym zespole folwarcznym		
491	Ligota Dolna	Wiejska	22	Hangar lotniczy przy dawnym zespole folwarcznym	l. 30 XX w.	
492	Ligota Dolna	Wiejska	22	Obora w dawnym zespole folwarcznym	pocz. XX w., l. 30 XX w.	
493	Ligota Dolna	Wiejska	27	Kuźnia	pocz. XX w.	
494	Ligota Dolna	Wiejska	27	Stodoła	pocz. XX w.	
495	Ligota Górna	Wiejska	2	Dom	1894 r.	
496	Ligota Górna	Wiejska	2	Stodoła	ok. poł. XIX w.	
497	Ligota Górna	Wiejska	15	Stodoła	4 ćw. XIX w.	
498	Ligota Górna	Wiejska	18a	Dom z oborą	ok. 1850 r., pocz. XX w.	
499	Ligota Górna	Wiejska	18a	Stodoła	2 ćw. XIX w.	
500	Ligota Górna	Wiejska	20	Dom z oborą	ok. 1850 r., pocz. XX w., 1933 r.	
501	Ligota Górna	Wysocka	2	Dom	4 ćw. XIX w., l. 70 XX w.	
502	Ligota Górna	Wysocka	3	Dom	pocz. XX w.	
503	Ligota Górna	Wysocka	3	Stodoła	3 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
504	Ligota Górna	Wysocka	4a	Trafostacja	ok. 1925 r.	
505	Niwki	Strzelecka		Trafostacja	ok. 1925 r.	
506	Niwki	Strzelecka	1	Wozownia	ok. XIX w.	
507	Niwki	Strzelecka	3	Obora	pocz. XX w.	
508	Niwki	Strzelecka	3	Spichlerz-wozownia	pocz. XX w.	
509	Niwki	Strzelecka	4	Dom	l. 20 XX w., l. 70 XX w.	
510	Niwki	Wiejska		Kapliczka	2 ćw. XIX w., 1870 r.	
511	Niwki	Wiejska	3	Obora	pocz. XX w.	
512	Niwki	Wiejska	3	Stodoła	4 ćw. XIX w., l. 20 XX w.	
513	Niwki	Wiejska	4	Obora	pocz. XX w.	
514	Niwki	Wiejska	8	Dom tzw. „wycug”	pocz. XX w.	
515	Niwki	Wiejska	8	Obora	4 ćw. XIX w.	
516	Niwki	Wiejska	8	Kapliczka	1889 r.	
517	Niwki	Wiejska	10	Obora	pocz. XX w.	
518	Niwki	Wiejska	10	Stodoła	ok. 1850 r.	
519	Niwki	Wiejska	11	Dom	3 ćw. XIX w.	
520	Niwki	Wiejska	15	Dom	pocz. XX w.	
521	Niwki	Wiejska	17	Stodoła	pocz. XX w.	
522	Niwki	Wiejska	20	Dom z oborą i stajnia	pocz. XX w.	
523	Niwki	Wiejska	22	Budynek gospodarczy	pocz. XX w.	
524	Niwki	Wiejska	26	Dom	4 ćw. XIX w.	
525	Niwki	Wiejska	26	Kapliczka słupowa	1 ćw. XIX w.	
526	Osiek			Układ ruralistyczny wsi	1235 r.	
527	Osiek	Strzelecka		Kapliczka	ok. 1900 r.	
528	Osiek	Strzelecka		Pomnik krzyża	pocz. XX w.	
529	Osiek	Strzelecka	12b	Kościół p.w. Matki Bożej Piekarskiej	1922 r., 1979 r.	
530	Osiek	Strzelecka	14	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	
531	Osiek	Strzelecka	19	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Decyzja Starosty Strzeleckiego nr 28/16, z dn.

						19.07.2016 r., pozwolenie na rozbiórkę - budynek istnieje
532	Osiek	Strzelecka	27	Budynek mieszkalno- gospodarczy	4 ćw. XIX w., 1925 r.	
533	Osiek	Strzelecka	37	Budynek mieszkalno- gospodarczy	ok. 1925 r.	
534	Osiek	Strzelecka	44	Obora	pocz. XX w.	
535	Osiek	Strzelecka	49	Dom	ok. 1900 r.	
536	Osiek	Strzelecka	52	Budynek mieszkalno- gospodarczy	pocz. XX w.	
537	Osiek	Strzelecka	58	Budynek mieszkalno- gospodarczy	pocz. XX w.	
538	Osiek	Strzelecka	58	Stodoła z oborą	pocz. XX w., ok. 1930 r.	
539	Płużnica Wielka	Przy drodze w kierunku Strzelec Opolskich		Pomnik krzyża	1877 r.	
540	Płużnica Wielka	Strzelecka		Pomnik krzyża	pocz. XX w.	
541	Płużnica Wielka	Strzelecka	2	Spichlerz w zespole dworsko-folwarcznym	ok. 1850 r., pocz. XX w.	
542	Płużnica Wielka	Strzelecka	2	Stodoła w zespole dworsko-folwarcznym	3 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
543	Płużnica Wielka	Strzelecka	2	Budynek gospodarczy w zespole dworsko- folwarcznym	3 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
544	Płużnica Wielka	Strzelecka	2	Bramka w ogrodzeniu zespołu dworsko- folwarcznego	4 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
545	Płużnica Wielka	Strzelecka	2	Park krajobrazowy w zespole dworsko- folwarcznym	2 poł. XIX w. – 1945 r.	Wpis do rejestru zabytków
546	Płużnica Wielka	Strzelecka	2d	Obora w zespole dworsko- folwarcznym	4 ćw. XIX w., 1923 r.	
547	Płużnica Wielka	Strzelecka	2e	Dwór	pocz. XX w.	Wpis do rejestru zabytków
548	Płużnica Wielka	Strzelecka	4	Kościół parafialny p.w. Nawiedzenia NMP	pocz. XVI w., XVIII/XIX w., ok. 1930 r.	Wpis do rejestru zabytków
549	Płużnica Wielka	Strzelecka	4	Mur wokół kościoła	pocz. XVI w., XVIII/XIX w., ok. 1930 r.	
550	Płużnica Wielka	Strzelecka	4	Pomnik krzyża	1889 r.	
551	Płużnica Wielka	Strzelecka	6	Dom	4 ćw. XIX w., ok. 1920 r.	
552	Płużnica Wielka	Strzelecka	13	Dom	3 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
553	Płużnica Wielka	Strzelecka	23	Dom	ok. 1930 r.	
554	Płużnica Wielka	Strzelecka	27	Dom	1933 r.	
555	Płużnica Wielka	Strzelecka	34	Dom	4 ćw. XIX w.	
556	Płużnica Wielka	Strzelecka	36	Dom	pocz. XX w., ok. 2000 r.	
557	Płużnica Wielka	Wiejska		Trafostacja	ok. 1925 r.	
558	Rozmierka			Układ ruralistyczny		
559	Rozmierka	między wsiami Jędrynie i Rozmierka		Most kolejowy	ok. 1930 r.	
560	Rozmierka	Dworcowa	10	Budynek stacji kolejowej	ok. 1920 r.	

561	Rozmierka	Dworcowa	10	Budynek gospodarczy w zespole stacji kolejowej	ok. 1920 r.	
562	Rozmierka	Jemielnicka	4	Dom	ok. 1930 r.	
563	Rozmierka	Jemielnicka	32	Budynek mieszkalno-gospodarczy	3 ćw. XIX w., 4 ćw. XIX w.	
564	Rozmierka	Jemielnicka	32	Stodoła	3 ćw. XIX w., l. 20 XX w.	
565	Rozmierka	Jemielnicka	32	Mur z bramką	3 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
566	Rozmierka	Jemielnicka	36	Kapliczka	pocz. XX w.	
567	Rozmierka	Jemielnicka	36	Budynek mieszkalno-gospodarczy	1914 r.	
568	Rozmierka	Jemielnicka	36	Budynek mieszkalno-gospodarczy	4 ćw. XIX w.	
569	Rozmierka	Jemielnicka	36	Stajnia z wozownią	4 ćw. XIX w.	
570	Rozmierka	Jemielnicka	36	Stodoła	pocz. XX w., l. 30 XX w.	
571	Rozmierka	Jemielnicka	36	Mur z bramką	4 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
572	Rozmierka	Jemielnicka	43	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	
573	Rozmierka	Jemielnicka	43	Stodoła	4 ćw. XIX w.	
574	Rozmierka	Jemielnicka		Pomnik krzyża	1906 r.	
575	Rozmierka	Leśna	8	Obora	3 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
576	Rozmierka	Strzelecka		Pomnik krzyża	pocz. XX w.	
577	Rozmierka	Strzelecka	11	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	
578	Rozmierka	Strzelecka	17	Dom	ok. 1900 r., 2006 r.	
579	Rozmierka	Strzelecka	37	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. XIX w.	
580	Rozmierka	Strzelecka	41	Dawna kuźnia	l. 20 XX w.	
581	Rozmierka	Strzelecka	48	Kapliczka z dzwonnica	ok. XVIII w.	
582	Rozmierka	Strzelecka	48	Kurnik	pocz. XIX w.	
583	Rozmierka	Strzelecka	48	Dom	ok. XIX w., l. 70 XX w.	
584	Rozmierka	Strzelecka	48	Stodoła	ok. poł. XIX w., l. 70 XX w.	
585	Rozmierka	Strzelecka	49	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. 1925 r.	
586	Rozmierka	Strzelecka	50	Dawna karczma (obecnie restauracja)	1907 r., ok. 1920 r.	
587	Rozmierka	Strzelecka	50	Zabudowania gospodarcze	ok. XIX w., pocz. XX w.	
588	Rozmierka	Strzelecka	51	Spichlerz w zespole dworsko-folwarcznym	2 poł. XVIII w.	Wpis do rejestru zabytków
589	Rozmierka	Strzelecka	51	Dwór	2 poł. XVIII w., pocz. XIX w., pocz. XX w.	Wpis do rejestru zabytków
590	Rozmierka	Strzelecka	51	Kapliczka słupowa w zespole dworsko-folwarcznym	2 ćw. XIX w.	
591	Rozmierka	Strzelecka	51	Obora w zespole dworsko-folwarcznym	ok. XIX w.	
592	Rozmierka	Strzelecka	51a i	Oficina w zespole	pocz. XX w.,	

			51b	dworsko-folwarcznym	l. 70 XX w.	
593	Rozmierka	Strzelecka	51c	Czworak w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XX w., l. 80 XX w.	
594	Rozmierka	Strzelecka	52	Obora	4 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
595	Rozmierka	Strzelecka	52	Dom	pocz. XX w.	
596	Rozmierka	Szkołna	3	Szkoła	ok. 1930 r.	
597	Rozmierz			Układ ruralistyczny		
598	Rozmierz	Jemielnicka		Kapliczka	pocz. XX w.	
599	Rozmierz	Kościelna		Zbiorowa mogiła Powstańców Śląskich	1921 r.	Wpis do rejestru zabytków
600	Rozmierz	Kościelna	1	Plebania	2 ćw. XIX w., pocz. XX w., pocz. XXI w.	
601	Rozmierz	Kościelna	1a	Kościół parafialny p.w. św. Michała Archanioła	XV w., XVII w., pocz. XX w.	Wpis do rejestru zabytków
602	Rozmierz	Kościelna	1a	Pomnik krzyża	1885 r.	
603	Rozmierz	Kościelna	10-12	Szkoła	4 ćw. XIX w., ok. 1930 r.	
604	Rozmierz	Kościelna		Cmentarz	4 ćw. XIX w.- XXI w.	
605	Rozmierz	Krzyżowa	3	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. 1920 r.	
606	Rozmierz	Powstańców Śląskich		Pomnik krzyża	1908 r.	
607	Rozmierz	Powstańców Śląskich	3	Dom	ok. 1930 r.	
608	Rozmierz	Powstańców Śląskich	4	Dom	4 ćw. XIX w., ok. 1925 r.	
609	Rozmierz	Powstańców Śląskich	12	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w., l. 70 XX w.	
610	Rozmierz	Powstańców Śląskich	19	Dom	pocz. XX w.	
611	Rozmierz	Powstańców Śląskich	22	Dom, obok poczty	pocz. XX w.	
612	Rozmierz	Powstańców Śląskich	24	Obora	pocz. XX w.	
613	Rozmierz	Powstańców Śląskich	27	Dom	ok. 1900 r., l. 70 XX w.	
614	Rozmierz	Powstańców Śląskich	29	Trafostacja	ok. 1925 r.	
615	Rozmierz	Strzelecka	1	Stodoła	pocz. XX w.	
616	Rozmierz	Wyzwolenia	2	Obora ze stodołą	1886 r.	
617	Rozmierz	Wyzwolenia	17	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. 1920 r., l. 80 XX w.	
618	Rozmierz	Wyzwolenia	22	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. 1920 r., l. 90 XX w.	
619	Rozmierz	Wyzwolenia	26	Dawna szkoła	ok. XIX w., ok. 1930 r.	
620	Rozmierz	Wyzwolenia	27	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. 1920 r.	
621	Rozmierz	Wyzwolenia	30	Dom	ok. 1920 r.	
622	Rozmierz	Wyzwolenia	42a	Stodoła	ok. 1850 r., 4 ćw. XIX w., ok. 1920 r., XX w.	dawny nr 44
623	Rozmierz	Wyzwolenia	46	Dom	4 ćw. XIX w.	
624	Roźniątów	na wschód od wsi Roźniątów		Ruina kaplicy p.w. św. Floriana	ok. 1838 r.	
625	Roźniątów	Gogolińska		Pomnik krzyża	1888 r.	
626	Roźniątów	Szymiszowska	8	Dom	ok. 1930 r.	
627	Roźniątów	Wolności		Trafostacja	ok. 1925 r.	

628	Rożniątów	Wolności		Pomnik krzyża	pocz. XX w.	
629	Rożniątów	Wolności		Kaplica	1925 r.	
630	Rożniątów	Wolności	1	Młyn wodny	ok. poł. XIX w., 4 pocz. XX w., l. 80 XX w.	
631	Rożniątów	Wolności	1	Stajnia z wozownią w zespole młyna wodnego	pocz. XX w.	
632	Rożniątów	Wolności	1	Stodoła w zespole młyna wodnego	pocz. XX w.	
633	Rożniątów	Wolności	2	Zagroda	4 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
634	Rożniątów	Wolności	4	Dom	1928 r.	
635	Rożniątów	Wolności	4	Stodoła	pocz. XX w.	
636	Rożniątów	Wolności	19	Dom	ok. 1800 r., ok. 1875 r., ok. 1975 r.	Decyzja Starosty Strzeleckiego nr 30/15 z dn. 09.07.2009 r., pozwolenie na rozbiórkę – budynek istnieje
637	Rożniątów	Wolności	19	Obara	pocz. XX w.	Decyzja Starosty Strzeleckiego nr 244/15 z dn. 17.08.2015 r., pozwolenie na przebudowę
638	Rożniątów	Wolności	20	Zabudowania gospodarcze	ok. XIX w., ok. 1930 r.	
639	Rożniątów	Wolności	21	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w., ok. 1930 r., ok. 1975 r.	
640	Rożniątów	Wolności	28	Szkoła	pocz. XX w.	
641	Rożniątów	Wolności	31	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w., pocz. XXI w.	
642	Rożniątów	Wolności	33	Budynek mieszkalno-gospodarczy	l. 20 XX w.	
643	Rożniątów	Wolności	34	Dom	pocz. XX w.	
644	Rożniątów	Wolności	43b	Rządówka w zespole folwarcznym	pocz. XX w.	
645	Rożniątów	Wolności	43b	Obara w zespole folwarcznym	pocz. XX w.	
646	Sucha	Kapliczka		Przy drodze między Suchą a Rozmierzą	1914 r.	
647	Sucha	Kościelna		Kościół parafialny p.w. św. Bartłomieja	2 poł. XVI w., XVIII w., 1820 r.	Wpis do rejestru zabytków
648	Sucha	Kościelna		Grota z wieżą-dzwonnica	l. 30 XX w.	
649	Sucha	Kościelna		Kapliczka	ok. XVIII w.	
650	Sucha	Kościelna		Kapliczka	pocz. XX w.	
651	Sucha	Kościelna		Kapliczka słupowa	1 poł. XIX w.	
652	Sucha	Kościelna		Pomnik krzyża	pocz. XX w.	
653	Sucha	Kościelna		Pomnik krzyża	ok. 1900 r.	
654	Sucha	Kościelna	11	Dom	4 ćw. XIX w., l. 70 XX w.	
655	Sucha	Kościelna	14	Dom	ok. XIX w.	
656	Sucha	Powstańców Śląskich		Pomnik krzyża	1917 r.	
657	Sucha	Powstańców Śląskich	32	Dawny młyn wodny	4 ćw. XIX w., l. 70 XX w.	

658	Sucha	Powstańców Śląskich	32	Stodoła w zespole młyńskim	4 ćw. XIX w., ok. 1925 r.	
659	Sucha	Świętej Anny 6	6	Budynek mieszkalno-gospodarczy, tzw. „wycug”	pocz. XX w.	
660	Sucha	Świętej Anny 6	6	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	
661	Szczepanek	Strzelecka		Kościół filialny p.w. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny	2 poł. XVII w., 1962 r.	Wpis do rejestru zabytków
662	Szczepanek	Strzelecka	13	Budynek mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	
663	Szczepanek	Strzelecka	26	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	
664	Szczepanek	Strzelecka	36	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. XIX w., ok. 2000 r.	
665	Szczepanek	Strzelecka	38	Trafostacja	ok. 1925 r.	
666	Szczepanek	Strzelecka	48	Dom	4 ćw. XIX w., pocz. XX w., ok. 2000 r.	
667	Szczepanek	Strzelecka	57	Karczma	ok. 1910 r.	
668	Szczepanek	Strzelecka	57-59	Stodoła z wozownią	3 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
669	Szczepanek	Strzelecka	74	Kapliczka	ok. 1890 r., ok. 1920 r.	
670	Szczepanek	Strzelecka	77	Dom	pocz. XX w., l. 70 XX w.	
671	Szczepanek	Strzelecka	91	Kuźnia	ok. XIX w.	
672	Szczepanek	Strzelecka	91	Stodoła	ok. XIX w., l. 20 XX w.	
673	Szczepanek	Strzelecka	99	Szkoła	ok. 1900 r.	
674	Szymiszów	Dworcowa		Nastawnia kolejowa	pocz. XX w.	
675	Szymiszów	Dworcowa		Nastawnia kolejowa w zespole dworca PKP	pocz. XX w.	
676	Szymiszów	Dworcowa	20	Dom	ok. 1925 r.	
677	Szymiszów	Dworcowa	22	Dom w zespole dworca PKP	pocz. XX w.	
678	Szymiszów	Dworcowa	24-26	Dworzec kolejowy	pocz. XX w.	
679	Szymiszów	Dworcowa	28	Dom dróżnika w zespole dworca PKP	pocz. XX w.	
680	Szymiszów	Dworcowa	33	Dom w zespole dworca PKP	ok. 1903 r.	
681	Szymiszów	Fabryczna-Dworcowa		Pozostałość mostu transportowego w zespole dawnych zakładów wapienniczych	pocz. XX w.	
682	Szymiszów	Fabryczna		Budynek warsztatów w zespole dawnych zakładów wapienniczych	pocz. XX w.	
683	Szymiszów	Fabryczna	1,2,3,4	Grupa czterech domów robotniczych w zespole dawnych zakładów wapienniczych	pocz. XX w.	
684	Szymiszów	Fabryczna	7, 9	Grupa dwóch domów robotniczych w zespole dawnych zakładów wapienniczych	pocz. XX w.	

685	Szymiszów	Fabryczna	11	Dom w zespole dawnych zakładów wapienniczych	pocz. XX w.	
686	Szymiszów	Fabryczna	12-13	Dom robotniczy w zespole dawnych zakładów wapienniczych	ok. 1920 r.	
687	Szymiszów	Fabryczna	14-18	Dom robotniczy w zespole dawnych zakładów wapienniczych	pocz. XX w.	
688	Szymiszów	Fabryczna	21-24	Dom robotniczy w zespole dawnych zakładów wapienniczych	pocz. XX w.	
689	Szymiszów	Fabryczna	25	Dom w zespole dawnych zakładów wapienniczych	ok. 1925 r.	
690	Szymiszów	Fabryczna	26	Budynek mieszkalno-gospodarczy (wozownia) w zespole dawnych zakładów wapienniczych	ok. 1925 r.	
691	Szymiszów	Fabryczna	27-28	Pałac fabrykanta w zespole dawnych zakładów wapienniczych	pocz. XX w.	
692	Szymiszów	ul. Kościelna		Mogiła powstańca śląskiego Franciszka Waloszka na cmentarzu rzymsko-katolickim	1921 r.	Wpis do rejestru zabytków
693	Szymiszów	Kościelna	7	Kościół parafialny p.w. św. Szymona i Judy Tadeusza	1607 r., 1909-1911 r.	Wpis do rejestru zabytków
694	Szymiszów	Kościelna	7	Pomnik krzyża	1883 r.	
695	Szymiszów	Myśliwca	14	Dom	pocz. XX w.	
696	Szymiszów	Strzelecka	2	Pałac (dom pomocy społecznej)	ok. poł. XVII w. – pocz. XX w.	Wpis do rejestru zabytków
697	Szymiszów	Strzelecka	2	Park Krajobrazowy w zespole pałacowo-folwarcznym	2 ćw. XIX w. – 1945 r.	Wpis do rejestru zabytków
698	Szymiszów	Strzelecka	2	Spichlerz w zespole pałacowo-folwarcznym	pocz. XVII w., pocz. XX w.	Wpis do rejestru zabytków
699	Szymiszów	Strzelecka	4	Rządówka w zespole pałacowo-folwarcznym	pocz. XX w.	
700	Szymiszów	Strzelecka	5	Stodoła w zagrodzie plebanii	ok. XIX w.	
701	Szymiszów	Strzelecka	7	Zabudowania młyna wodnego	1924 r.	
702	Szymiszów	Waloszka	26	Dom w zespole folwarcznym Kosice	pocz. XX w.	
703	Szymiszów	Waloszka	26	Chlew w zespole folwarcznym Kosice	pocz. XX w.	
704	Szymiszów	Waloszka	26	Obora w zespole folwarcznym Kosice	pocz. XX w.	
705	Szymiszów	Waloszka	26	Stodoła w zespole folwarcznym Kosice	pocz. XX w.	
706	Szymiszów	Wolności		Pomnik krzyża	1889 r.	
707	Szymiszów	Wolności		Pomnik krzyża	ok. 1920 r.	
708	Szymiszów	Wolności		Trafostacja	ok. 1925 r.	
709	Szymiszów	Wolności	1	Szkoła	ok. 1930 r.	
710	Szymiszów	Wolności	4	Dom	1911 r.	

711	Szymiszów	Wolności	8	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. XIX w., ok. 1930 r.	
712	Szymiszów	Wolności	15	Dom	ok. 1925 r.	
713	Szymiszów	Wolności	16	Kapliczka	ok. XIX w.	
714	Szymiszów	Wolności	20	Dom	ok. 1930 r.	
715	Szymiszów	Wolności	22-24	Dawny zajazd	ok. 1920 r.	
716	Szymiszów	Wolności	25	Dom	ok. 1920 r.	
717	Szymiszów	Wolności	27	Poczta	ok. 1920 r.	
718	Szymiszów	Wolności	29	Zespół dwóch domów w zagrodzie	pocz. XX w.	Decyzja Starosty Strzeleckiego nr 17/15 z dn. 08.04.2015 r., pozwolenie na rozbiórkę – budynek istnieje
719	Szymiszów	Wolności	34	Dom	ok. 1910 r.	
720	Szymiszów	Wolności	36	Dom	pocz. XX w.	
721	Szymiszów	Wolności	41	Obora w zespole pałacowo-folwarcznym	pocz. XX w.	
722	Szymiszów	Wolności	41	Budynek gospodarczy tzw. „dom kozła” w zespole pałacowo-folwarcznym	pocz. XX w.	
723	Szymiszów	Wolności	41	Kuźnia i stelmacharnia w zespole pałacowo-folwarcznym	pocz. XX w.	
724	Szymiszów	Wolności	41	Stajnia w zespole pałacowo-folwarcznym	pocz. XX w.	
725	Szymiszów	Wolności	43	Dom w zespole pałacowo-folwarcznym	pocz. XX w.	
726	Szymiszów	Wolności	46	Karczma	2 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
727	Szymiszów	Wolności	47	Stajnia-dom w zespole pałacowo-folwarcznym	pocz. XX w.	
728	Szymiszów	Wolności	47	Wozownia w zespole pałacowo-folwarcznym	pocz. XX w.	
729	Szymiszów	Wolności	48	Spichlerz	l. 30 XX w.	
730	Szymiszów	Wolności	49	Dom w zespole pałacowo-folwarcznym	pocz. XX w.	
731	Szymiszów	Wolności	64, 66	Czworaki w zespole pałacowo-folwarcznym	pocz. XIX w.	
732	Warmątowice	Centawska		Pomnik krzyża	1909 r.	
733	Warmątowice	Centawska	2	Szkoła	pocz. XX w.	
734	Warmątowice	Olszowska	4 i 6	Grupa dwóch domów pracowników folwarcznych, z komórkami	ok. 1925 r., l. 70 XX w.	
735	Warmątowice	Olszowska	15	Dom (dawny czworak) w zespole folwarcznym „Leopold”	ok. poł. XIX w., pocz. XX w.	
736	Warmątowice	Olszowska	15	Obora w zespole folwarcznym „Leopold”	pocz. XX w.	
737	Warmątowice	Olszowska	15	Obora w zespole folwarcznym „Leopold”	pocz. XX w.	
738	Warmątowice	Stawowa	7	Stodoła	ok. poł. XIX w.	
739	Warmątowice	Stawowa	7	Budynek mieszkalno-gospodarczy	1937 r.	
740	Warmątowice	Strzelecka	2	Sala taneczno-	ok. 1910 r.	

				widowiskowa zajazdu		
741	Warmątowice	Wiejska	6	Budynek mieszkalno-gospodarczy	ok. 1875 r.	
742	Warmątowice	Wiejska	15	Dom	ok. 1900 r., ok. 2000 r.	
743	Warmątowice	Wiejska	20	Kapliczka	1 ćw. XIX w., pocz. XX w.	
744	Warmątowice	Wiejska	22	Obora w zespole dworsko-folwarcznym	ok. 1930 r.	
745	Warmątowice	Wiejska	22	Chlewnia	pocz. XX w.	
746	Warmątowice	Wiejska	22	Wozownia z kuźnią w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XX w.	
747	Warmątowice	Wiejska	22	Stajnia w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XX w., l. 70 XX w.	
748	Warmątowice	Wiejska	22	Spichlerz w zespole dworsko-folwarcznym	ok. 1930 r.	
749	Warmątowice	Wiejska	22a, b, c, d	Grupa 4 jednakowych domów pracowników folwarcznych z komórkami	ok. 1925 r.	
750	Warmątowice	Wiejska	22 h	Dom w zespole folwarcznym	pocz. XX w.	
751	Warmątowice	Wiejska	22 J	Dwór	ok. poł. XIX w., pocz. XX w.	
752	Warmątowice	Wiejska	24	Trafostacja przy zespole dworsko-folwarcznym	ok. 1925 r.	
753	Warmątowice	Wiejska	28	Bramka ogrodzenia zagrody	pocz. XIX w.	

* obiekty oznaczone kolorem niebieskim wpisane są do rejestru zabytków

5.7. Zabytki archeologiczne

Zgodnie z art. 3 pkt. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy będący tym wytworem.

Przedmiotem ochrony są zatem nie tylko poszczególne wytwory człowieka, ale i ich kulturowy kontekst - razem tworzą integralną całość, w terminologii naukowej zwaną stanowiskiem archeologicznym. Wydzielony wytwór określa się natomiast mianem artefaktu. Stanowiskiem archeologicznym jest obszar występowania archeologicznych zabytków nieruchomych i ruchomych jako spójnej całości, zaś artefaktem jest wydzielony, indywidualny zabytek ruchomy, np. pozyskany w trakcie badań archeologicznych. Wzajemne powiązanie przestrzenne poszczególnych nieruchomych i ruchomych części stanowiska archeologicznego stanowi właściwą, oryginalną i niepowtarzalną substancję zabytku archeologicznego.

Cały obszar gminy Strzelce Opolskie został rozpoznany stosowaną obecnie metodą powszechnej inwentaryzacji zabytków archeologicznych Polski pod nazwą Archeologiczne Zdjęcie Polski. Największą liczbę zabytków archeologicznych udokumentowano na terenie miasta Strzelce Opolskie. Na terenie gminy Strzelce Opolskie znajduje się 273 zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych (Tabela nr 5) ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych, w tym 16 stanowisk wpisanych jest do rejestru zabytków.

Tabela nr 5. Stanowiska archeologiczne na terenie gminy Strzelce Opolskie

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA	FUNKCJA STANOWISKA	KULTURA	CHRONOLOGIA
1	Strzelce Opolskie	1	cmentarzysko	łużycka	epoka brązu - okres halsztacki
2	Strzelce Opolskie	2	punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
3	Strzelce Opolskie	3	śląd osadnictwa	ceramiki wstęgowej	neolit
4	Strzelce Opolskie	4	punkt osadniczy	-	średniowiecze
5	Strzelce Opolskie	5	punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
			osada	łużycka	?
6	Strzelce Opolskie	7	śląd osadnictwa	-	wczesne średniowiecze
			śląd osadnictwa	-	późny okres wpływów rzymskich
			śląd osadnictwa	-	epoka kamienia
7	Strzelce Opolskie	8	osada	-	średniowiecze
8	Strzelce Opolskie	9	punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
9	Strzelce Opolskie	10	punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
			punkt osadniczy	-	III-IV w.n.e.
10	Strzelce Opolskie	11	punkt osadniczy	-	XIII-XV w.
			punkt osadniczy	łużycka	okres halsztacki
11	Strzelce Opolskie	12	punkt osadniczy	-	pradzieje
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
12	Strzelce Opolskie	13	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia
13	Strzelce Opolskie	14	punkt osadniczy	-	średniowiecze
14	Strzelce Opolskie	15	śląd osadnictwa	-	IV w. n.e.
15	Strzelce Opolskie	16	cmentarzysko ciałopalne	łużycka	V okres epoki brązu
16	Strzelce Opolskie	17	punkt osadniczy	-	średniowiecze
17	Strzelce Opolskie	18	cmentarzysko	-	średniowiecze
18	Strzelce Opolskie	19	punkt osadniczy	-	średniowiecze
19	Strzelce Opolskie	20	punkt osadniczy	-	średniowiecze
20	Strzelce Opolskie	21	punkt osadniczy	-	średniowiecze
21	Strzelce Opolskie	22	cmentarzysko kurhanowe	?	okres wpływów rzymskich
22	Strzelce Opolskie	23	cmentarzysko ciałopalne	przeworska	faza B2-C1
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
			-	-	pradzieje
23	Strzelce Opolskie	24	punkt osadniczy	-	V lub VI okres epoki brązu
24	Strzelce Opolskie	25	punkt osadniczy	-	średniowiecze
25	Strzelce Opolskie	26	śląd osadnictwa	-	neolit
26	Strzelce Opolskie	27	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
27	Strzelce Opolskie	28	punkt osadniczy	-	pradzieje
			punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
28	Strzelce Opolskie	29	punkt osadniczy	-	średniowiecze
29	Strzelce Opolskie	30	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
30	Strzelce Opolskie	31	śląd osadnictwa	-	wczesne średniowiecze
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
31	Strzelce Opolskie	32	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
			śląd osadnictwa	-	wczesne średniowiecze

32	Strzelce Opolskie	33	śląd osadnictwa	-	neolit
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
33	Strzelce Opolskie	34	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
34	Strzelce Opolskie	35	śląd osadnictwa	-	okres wpływów rzymskich
35	Strzelce Opolskie	36	śląd osadnictwa	-	okres wpływów rzymskich
36	Strzelce Opolskie	37	skarb monet	-	I w. i XIV w.
37	Strzelce Opolskie	38	śląd osadnictwa	-	neolit
38	Strzelce Opolskie	39	śląd osadnictwa	-	neolit
39	Strzelce Opolskie	40	śląd osadnictwa	-	okres wpływów rzymskich
40	Strzelce Opolskie	41	śląd osadnictwa	-	?
41	Strzelce Opolskie	42	śląd osadnictwa	-	?
42	Strzelce Opolskie	43	śląd osadnictwa	-	okres wpływów rzymskich
43	Strzelce Opolskie	44	punkt osadniczy	-	średniowiecze
44	Strzelce Opolskie	45	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
45	Strzelce Opolskie	46	punkt osadniczy	-	średniowiecze
46	Strzelce Opolskie	47	punkt osadniczy	-	średniowiecze
47	Strzelce Opolskie	48	śląd osadnictwa	-	XI- XII w.
48	Strzelce Opolskie	49	śląd osadnictwa	-	okres wpływów rzymskich
49	Strzelce Opolskie	50	punkt osadniczy	-	średniowiecze
50	Strzelce Opolskie	51	punkt osadniczy	-	średniowiecze
			śląd osadnictwa	-	epoka kamienia
51	Strzelce Opolskie	52	punkt osadniczy	-	okres wpływów rzymskich
52	Strzelce Opolskie	53	punkt osadniczy	-	średniowiecze
53	Strzelce Opolskie	54	punkt osadniczy	-	średniowiecze
54	Strzelce Opolskie	55	punkt osadniczy	-	średniowiecze
55	Strzelce Opolskie	56	śląd osadnictwa	-	?
56	Strzelce Opolskie	57	śląd osadnictwa	-	okres wpływów rzymskich
57	Strzelce Opolskie	58	punkt osadniczy	-	średniowiecze
58	Strzelce Opolskie	59	cmentarzysko	-	średniowiecze
59	Strzelce Opolskie	60	osada produkcyjna	przeworska	faza C
60	Strzelce Opolskie	61	śląd osadnictwa	-	średniowiecze
61	Strzelce Opolskie	62	punkt osadniczy	-	epoka brązu
62	Strzelce Opolskie	63	śląd osadnictwa	-	średniowiecze
63	Strzelce Opolskie	64	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
			punkt osadniczy	-	V - VI okres epoki brązu
64	Strzelce Opolskie	65	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
65	Strzelce Opolskie	66	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
			punkt osadniczy	-	pradzieje
66	Strzelce Opolskie	67	punkt osadniczy	-	średniowiecze
67	Strzelce Opolskie	68	śląd osadnictwa	-	neolit
68	Strzelce Opolskie	69	śląd osadnictwa	-	XIII w.
69	Strzelce Opolskie	70	punkt osadniczy	-	pradzieje
70	Strzelce Opolskie	71	skarb monet	-	XVI-XVII w.
			cmentarzysko kurhanowe ?	-	II-III okres epoki brązu
			punkt osadniczy	łużycka	okres halsztacki
71	Strzelce Opolskie	72	cmentarzysko	łużycka	V okres epoki brązu

72	Błotnica	1	osada	przeworska ?	okres wpływów rzymskich
			ślad osadnictwa	-	neolit
			osada	-	XIV-XV w.
			cmentarzysko	łużycka	V okres epoki brązu
73	Błotnica	2	skarb	-	okres wpływów rzymskich
74	Błotnica	3	skarb	-	średniowiecze
75	Błotnica	4	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
76	Błotnica	5	cmentarzysko ?	-	?
77	Błotnica	6	punkt osadniczy	łużycka	?
			osada produkcyjna	przeworska	okres wpływów rzymskich
78	Błotnica	7	punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
			punkt osadniczy	-	pradzieje
79	Błotnica	8	osada	-	XIV-XV w.
80	Błotnica	9	punkt osadniczy	-	pradzieje
			punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
81	Błotnica	10	ślad osadnictwa	-	epoka kamienia
			ślad osadnictwa	-	pradzieje
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
82	Brzezina	1	grodzisko stożkowate	-	średniowiecze
83	Brzezina	2	osada	-	XI-XII w.
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
84	Brzezina	3	grodzisko	-	średniowiecze
85	Brzezina	4	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
86	Brzezina	5	punkt osadniczy	-	średniowiecze
87	Brzezina	6	punkt osadniczy	łużycka	V okres epoki brązu
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
88	Brzezina	7	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
89	Dziewkowice	1	cmentarzysko	łużycka	epoka brązu
90	Dziewkowice	2	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
91	Grodzisko	1	punkt osadniczy	ceramiki wstęgowej rytej	neolit
			punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
92	Grodzisko	2	ślad osadnictwa	-	neolit
93	Grodzisko	3	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
			osada	-	XI-XII w.
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
94	Grodzisko	4	punkt osadniczy	-	neolit
95	Grodzisko	5	punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
96	Grodzisko	6	punkt osadniczy	-	pradzieje
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
97	Grodzisko	7	osada	przeworska	późny okres wpływów rzymskich
			punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
98	Grodzisko	8	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.

99	Grodzisko	9	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia
100	Grodzisko	10	punkt osadniczy	-	średniowiecze
			punkt osadniczy	-	pradzieje
101	Grodzisko	11	punkt osadniczy	-	średniowiecze
102	Grodzisko	12	punkt osadniczy	-	średniowiecze
103	Grodzisko	13	punkt osadniczy	-	średniowiecze
104	Grodzisko	14	punkt osadniczy	-	średniowiecze
105	Grodzisko	15	punkt osadniczy	-	średniowiecze
106	Grodzisko	16	punkt osadniczy	-	średniowiecze
107	Grodzisko	17	punkt osadniczy	-	średniowiecze
108	Grodzisko	18	punkt osadniczy	-	średniowiecze
109	Grodzisko	19	punkt osadniczy	-	średniowiecze
110	Grodzisko	20	punkt osadniczy	-	średniowiecze
111	Grodzisko	21	punkt osadniczy	-	średniowiecze
112	Grodzisko	22	śląd osadnictwa	-	neolit
113	Grodzisko	23	wały tzw. szwedzkie szańce	-	neolit
114	Grodzisko	24	grodzisko domniemane	-	średniowiecze
115	Grodzisko	25	śląd osadnictwa	-	?
116	Grodzisko	26	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
117	Grodzisko	27	śląd osadnictwa	-	wczesne średniowiecze
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
118	Grodzisko	28	punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
119	Grodzisko	29	punkt osadniczy	-	średniowiecze
120	Grodzisko	30	punkt osadniczy	-	średniowiecze
121	Grodzisko	31	punkt osadniczy	-	średniowiecze
122	Grodzisko	32	punkt osadniczy	-	nieokreślona
123	Grodzisko	33	punkt osadniczy	-	nieokreślona
124	Grodzisko	34	punkt osadniczy	-	średniowiecze
			punkt osadniczy	-	pradzieje
			punkt osadniczy	-	późny neolit
125	Jędrynie	1	cmentarzysko ?	-	-
126	Jędrynie	2	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
127	Kadłub	1	punkt osadniczy	-	neolit
128	Kadłub	2	śląd osadnictwa	-	neolit
129	Kadłub	3	punkt osadniczy	-	pradzieje
			punkt osadniczy	-	późne średniowiecze
130	Kadłub	4	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
131	Kadłub	5	punkt osadniczy	-	mezolit
132	Kadłub	6	osada produkcyjna	-	XIV-XV w.
133	Kalinowice	1	cmentarzysko	przeworska	okres wpływów rzymskich
134	Kalinowice	3	śląd osadnictwa	-	okres wpływów rzymskich
135	Kalinowice	4	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
136	Kalinowice	5	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
			osada	łużycka	epoka brązu i okres halsztacki
			punkt osadniczy	-	późny okres wpływów rzymskich
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
137	Kalinowice	6	punkt osadniczy	-	pradzieje

138	Kalinowice	7	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
139	Kalinowice	8	punkt osadniczy	-	średniowiecze
140	Kalinowice	9	osada	-	okres wpływów rzymskich
141	Kalinowice	10	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia
142	Kalinowice	11	punkt osadniczy	-	V okres epoki brązu
143	Kalinowice	12	śląd osadnictwa	-	okres wpływów rzymskich
144	Kalinowice	13	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
145	Kalinowice	14	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
146	Kalinowice	15	punkt osadniczy	-	średniowiecze
			punkt osadniczy	łużycka	epoka brązu
			punkt osadniczy	-	epoka kamienia
147	Kalinów	1	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
			cmentarzysko	przeworska	II-III w.n.e
			cmentarzysko	łużycka	okres halsztacki
148	Kalinów	2	cmentarzysko	-	epoka brązu - halsztat C
149	Kalinów	3	punkt osadniczy	-	?
150	Kalinów	4	cmentarzysko	łużycka	okres halsztacki
151	Kalinów	5	punkt osadniczy	-	VI okres epoki brązu ?
152	Kalinów	6	punkt osadniczy	łużycka	?
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
			punkt osadniczy	-	okres wpływów rzymskich
			punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
153	Kalinów	7	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
			punkt osadniczy	przeworska	okres wpływów rzymskich
154	Kalinów	8	punkt osadniczy	-	neolit ?
			punkt osadniczy	przeworska	okres wpływów rzymskich
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
155	Ligota Dolna	1	punkt osadniczy	-	neolit
			punkt osadniczy	łużycka	V okres epoki brązu i okres
			punkt osadniczy	środkowy przemysł oryński	paleolit
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
156	Ligota Dolna	2	grodzisko ?	-	średniowiecze
157	Ligota Dolna	3	punkt osadniczy	-	neolit
			-	-	pradzieje
158	Ligota Dolna	4	punkt osadniczy	-	neolit
159	Ligota Dolna	5	cmentarzysko	łużycka	okres halsztacki
160	Ligota Dolna	6	śląd osadnictwa	-	późne średniowiecze
161	Ligota Dolna	7	śląd osadnictwa	-	paleolit górny (?)
162	Ligota Górna	1	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia
			śląd osadnictwa	-	średniowiecze
			śląd osadnictwa	-	nieokreślona
163	Ligota Górna		punkt osadniczy	-	pradzieje
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
164	Ligota Górna	3	śląd osadnictwa	-	średniowiecze
165	Ligota Górna	4	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia
166	Ligota Górna	5	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
167	Ligota Górna	6	osada	-	późne średniowiecze
168	Niwki	1	punkt osadniczy	-	średniowiecze

			punkt osadniczy	-	epoka kamienia ?
169	Niwki	2	punkt osadniczy	-	późny okres wpływów rzymskich
170	Niwki	3	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia
171	Niwki	4	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
172	Niwki	5	osada	-	późny okres wpływów rzymskich
173	Niwki	6	śląd osadnictwa	przeworska	okres wpływów rzymskich
174	Niwki	7	punkt osadniczy	-	pradzieje
			osada	przeworska	faza C1-C2
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
175	Niwki	8	punkt osadniczy	-	pradzieje
			osada	przeworska	okres wpływów rzymskich
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
176	Niwki	9	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
177	Niwki	10	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
178	Niwki	11	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
179	Niwki	12	punkt osadniczy	-	średniowiecze
			punkt osadniczy	-	IV w.n.e.
180	Niwki	13	punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
			punkt osadniczy	-	późne średniowiecze
			punkt osadniczy	-	pradzieje
181	Osiek	4	cmentarzysko	-	?
182	Osiek	5	punkt osadniczo - hutniczy	-	XIV-XV w.
183	Osiek	6	punkt osadniczy	-	późne średniowiecze
			punkt osadniczy	przeworska	faza D
			śląd osadnictwa	-	epoka kamienia
			-	-	pradzieje
184	Osiek	7	punkt osadniczy	-	XI- XII w.
			punkt osadniczy	-	XIV w.
185	Osiek	1	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
			punkt osadniczy	-	pradzieje
			osada	-	X - 1 poł. XI w.
186	Osiek	2	punkt osadniczo - hutniczy	-	XIV-XV w.
187	Osiek	3	punkt osadniczo - hutniczy	-	XIV-XV w.
188	Płużnica Wielka	3	wał	-	?
189	Płużnica Wielka	2	śląd osadnictwa	-	XIV-XV w.
			śląd osadnictwa	-	pradzieje
190	Płużnica Wielka	1	cmentarzysko ciałopalne	łużycka	?
191	Płużnica Wielka	4	grodzisko	-	XIV-XV w.
192	Rozmierka	1	punkt osadniczy	łużycka	V okres epoki brązu
			punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
			punkt osadniczy	tardenuaska	-
193	Rozmierka	2	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
			osada	łużycka	okres halsztacki
194	Rozmierka	3	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
			punkt osadniczy	tardenuaska	mezolit
			punkt osadniczy	-	pradzieje

195	Rozmierka	4	punkt osadniczy	-	XIV w.
196	Rozmierka	5	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
			punkt osadniczy	łużycka	V okres epoki brązu
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
197	Rozmierka	6	punkt osadniczy	tardenuaska	mezolit
			punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
198	Rozmierka	7	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
			cmentarzysko	łużycka	V okres epoki brązu
			punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
			cmentarzysko ?	-	średniowiecze
199	Rozmierka	8	punkt osadniczy	łużycka	?
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
200	Rozmierka	9	osada	łużycka	?
201	Rozmierka	10	osada	-	wczesne średniowiecze
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
202	Rozmierka	11	ślad osadnictwa	-	XIII- XIV w.
203	Rozmierka	12	ślad osadnictwa	-	-
204	Rozmierka	13	ślad osadnictwa	-	epoka kamienia
205	Rozmierka	14	ślad osadnictwa	-	epoka kamienia
206	Rozmierka	15	cmentarzysko ?	-	?
207	Rozmierka	16	ślad osadnictwa	-	neolit
208	Rozmierka	17	ślad osadnictwa	-	epoka kamienia
209	Rozmierka	18	obozowisko	-	mezolit
210	Rozmierka	19	punkt osadniczy	-	średniowiecze
			punkt osadniczy	-	pradzieje
211	Rozmierka	20	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
			punkt osadniczy	-	XI- XII w.
212	Rozmierka	21	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
			osada	-	wczesne średniowiecze
213	Rozmierka	22	osada	łużycka	epoka brązu - halsztat C
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
214	Rozmierka	23	osada	łużycka	?
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
215	Rozmierka	24	punkt osadniczy	-	pradzieje
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
216	Rozmierka	25	punkt osadniczy	-	XIV w.
217	Rozmierka	26	punkt osadniczy	-	nowożytność
			punkt osadniczy	-	pradzieje
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
218	Rozmierka	27	osada	łużycka	?
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
219	Rozmierka	28	osada	przeworska	okres wpływów rzymskich
220	Rozmierka	29	punkt osadniczy	-	pradzieje
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
			punkt osadniczy	-	XI- XII w.
221	Rozmierz	1	-	-	pradzieje
			osada	łużycka	?
			osada	przeworska	późny okres wpływów rzymskich
			grodzisko	-	XIV-XV w.

			grodzisko stożkowate	-	XIII- XIV w.
222	Rozmierz	2	punkt osadniczy	przeworska	późny okres wpływów rzymskich
			osada	-	XIII- XIV w.
			osada	-	XIV-XV w.
			-	-	pradzieje
223	Rozmierz	3	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
224	Rozmierz	4	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
225	Rozmierz	5	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
226	Rozmierz	6	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
227	Rozmierz	7	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
228	Rożniątów	1	cmentarzysko	-	pradzieje
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
229	Rożniątów	2	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia
230	Rożniątów	3	punkt osadniczy	-	późne średniowiecze
231	Rożniątów	4	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia
232	Rożniątów	5	punkt osadniczy	-	okres wpływów rzymskich
			punkt osadniczy	-	średniowiecze
			-	-	pradzieje
233	Rożniątów	6	punkt osadniczy	-	średniowiecze
234	Rożniątów	7	punkt osadniczy	-	V i VI okres epoki brązu
235	Rożniątów	8	skarb	-	XIV-XVI w.
236	Rożniątów	9	śląd osadnictwa	-	epoka brązu
237	Rożniątów	10	punkt osadniczy	-	pradzieje
238	Rożniątów	11	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
239	Rożniątów	12	punkt osadniczy	-	pradzieje
			punkt osadniczy	-	XIV w.
240	Rożniątów	13	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
241	Rożniątów	14	osada	łużycka	schyłek epoki brązu
			punkt osadniczy	-	2 poł. XIII w. - pocz. XIV w.
			punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
242	Rożniątów	15	punkt osadniczy	przeworska	faza C
243	Rożniątów	16	osada	przeworska	faza D
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
244	Sucha	1	grodzisko domniemane	-	średniowiecze ?
245	Sucha	2	punkt osadniczy	-	średniowiecze
			punkt osadniczy	-	wczesne średniowiecze
			punkt osadniczy	-	pradzieje
246	Sucha	3	skarb monet	-	okres wpływów rzymskich
247	Sucha	4	punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
248	Sucha	5	punkt osadniczy	-	pradzieje
			punkt osadniczy	-	XIV-XV w.
249	Szczepanek	1	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
			punkt osadniczy	-	?
250	Szczepanek	2	śląd osadnictwa	-	mezolit
251	Szczepanek	3	punkt osadniczy	-	średniowiecze
252	Szymiszów	1	punkt osadniczy	przeworska	późny okres wpływów rzymskich
253	Szymiszów	2	osada	-	okres wpływów rzymskich
			?	-	wczesne średniowiecze
254	Szymiszów	3	skarb	-	okres wpływów rzymskich

255	Szymiszów	4	osada	-	wczesne średniowiecze
256	Szymiszów	5	osada ?	wczesne średniowiecze	
257	Szymiszów	6	cmentarzysko	przeworska	III-IV w.n.e.
258	Szymiszów	7	cmentarzysko birytualne	łużycka	schyłek epoki brązu
259	Szymiszów	8	osada	-	późny okres wpływów rzymskich
260	Szymiszów	9	punkt osadniczy	-	?
261	Szymiszów	10	śląd osadnictwa	-	XIV w.
262	Szymiszów	11	punkt osadniczy	-	średniowiecze
263	Szymiszów	12	śląd osadnictwa	-	okres wpływów rzymskich
264	Szymiszów	13	skarb	-	okres wpływów rzymskich
265	Szymiszów	14	skarb	-	okres wpływów rzymskich
266	Szymiszów	15	punkt osadniczy	-	okres wpływów rzymskich
267	Szymiszów	16	śląd osadnictwa	-	epoka kamienia
268	Szymiszów	17	śląd osadnictwa	-	neolit
269	Szymiszów	1	punkt osadniczy	-	epoka kamienia
			punkt osadniczy	-	?
270	Szymiszów	2	śląd osadnictwa	-	mezolit
271	Szymiszów	3	punkt osadniczy	-	średniowiecze
272	Warmątowice	1	śląd osadnictwa	-	okres halsztacki
273	Warmątowice	2	punkt osadniczy	łużycka	okres halsztacki

* obiekty oznaczone kolorem niebieskim wpisane są do rejestru zabytków

Poszczególne zasady ochrony stanowisk archeologicznych powinny być doprecyzowane w procesie formułowania ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z uwzględnieniem indywidualnej specyfiki danego stanowiska archeologicznego oraz przy rozpoznaniu możliwych dla niego zagrożeń. Przepisy te należy ująć w postaci nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w użytkowaniu terenów, zgodnie z wytycznymi rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. z 2003 r. nr 164, poz. 1587). Ponadto zapisy planu muszą spełniać wymogi norm prawnych ustalone w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 283).

Nie wyklucza się odkrycia w przyszłości kolejnych stanowisk archeologicznych (zwłaszcza w wyniku nowych badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski), które należy uwzględnić na dalszym etapie procesu planowania przestrzennego, pomimo ich braku w studium.

Ochrona właściwa zabytków archeologicznych powinna być przypisana również do zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych historycznych miast i wsi, nawet jeśli nie zostały one osobno ujęte w ewidencji zabytków archeologicznych. Obszary te z natury rzeczy spełniają kryterium zabytku archeologicznego przewidzianego w art. 6 ust. 1 pkt 3 lit. a ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tj. pozostałości terenowej historycznego osadnictwa. W tym przypadku z reguły dopuszczone może być zagospodarowanie wynikające z potrzeb zabudowy; obszar ciągłego osadnictwa historycznego podlega bowiem nieustannemu rozwojowi aż do czasów współczesnych i bezzasadne jest hamowanie tego procesu. Natomiast ze względu na zagrożenie dla substancji nawarstwień kulturowych, jakie niesie ze sobą naruszanie struktury gruntu, wszelkie zamierzenia budowlane na obszarze historycznego miasta bądź wsi winny być objęte obowiązkiem przeprowadzenia niezbędnych badań archeologicznych.

Dla wszystkich stanowisk archeologicznych przeznaczonych do trwałego zachowania sugerowanym docelowym przeznaczeniem terenu jest utworzenie obszaru zieleni urządzonej, zwłaszcza niskiej (głównie dla stanowisk archeologicznych o własnej formie terenowej), ewentualnie użytku zielonego (dla stanowisk archeologicznych płaskich). Rozrost systemu korzennego dużych drzew uszkadza bowiem nawarstwienia kulturowe oraz obiekty i ruchome zabytki archeologiczne. W przypadku stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenach leśnych należy sformułować zasady prowadzenia gospodarki leśnej uwzględniające potrzebę ochrony zabytku.

W przypadku, gdy obszar stanowiska archeologicznego o własnej formie terenowej lub wpisane do rejestru zabytków objęte został miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego dopuszczającym

zainwestowanie lub zagospodarowanie, należy dążyć do zmiany tego planu, aby wyeliminować lub zminimalizować zagrożenie dla zabytku. Szczególny priorytet należy przyznać stanowiskom archeologicznym o własnej formie terenowej, z obszarów których należy usuwać wszelkie funkcje stwarzające zagrożenie dla substancji zabytku.

W przypadku kolizji z wszystkimi stanowiskami archeologicznymi należy wprowadzić zapisy umożliwiające przeprowadzenie niezbędnych badań archeologicznych zagrożonych zniszczeniem, na które należy uzyskać pozwolenie od wojewódzkiego konserwatora zabytków.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy - analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych technik analitycznych, pozwalających na porządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji wspólnoty samorządowej w konkretnym aspekcie. Stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego - silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia.

Czynniki rozwoju podzielić można - ze względu na ich pochodzenie - na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne - umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia), na które społeczność lokalna nie ma bezpośredniego wpływu. Jednocześnie czynniki te można podzielić według kryterium charakteru wpływu na społeczność lokalną, dzięki czemu wyróżnić można czynniki: pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz negatywne, czyli słabości i zagrożenia.

W Tabeli nr 6 zostały przedstawione silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dotyczące zasobu zabytkowego, warunków dla realizacji działań w zakresie inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac budowlanych w odniesieniu do nieruchomości zabytkowych, jak również upowszechniania i promowania dziedzictwa materialnego i niematerialnego dla rozwoju gminy. Analiza nawiązuje w ten sposób do fundamentalnego założenia względem niniejszego GPONZ - konieczności przemodelowania systemu ochrony zabytków w efektywny system ochrony dziedzictwa. Dziedzictwo gminy tworzy bowiem jego historia, manifestująca się zarówno w bogactwie zasobu zabytkowego, jak również w tradycji i kulturze, tworząc niepowtarzalny klimat.

Tabela nr 6. Analiza SWOT

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE MAJĄCE WPŁYW NA DZIEDZICTWO KULTUROWE W GMINIE STRZELCE OPOLSKIE	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • zaktualizowana Gminna Ewidencja Zabytków; • występowanie znaczących stanowisk archeologicznych, w tym wpisanych do rejestru zabytków; • zachowane obiekty sakralne, zespoły pałacowo - dworsko - folwarczne z założeniami parkowymi, zabytki przemysłowe, budynki użyteczności publicznej; • licznie występujące zabytkowe krzyże i kapliczki; • zachowany w znacznym stopniu historyczny układ wsi oraz tradycyjny układ zagrody; • opracowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględniające ochronę dziedzictwa kulturowego oraz wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej; • tereny objęte prawnymi formami ochrony przyrody: rezerваты przyrody, parki zabytkowe, parki krajobrazowe, obszar NATURA 2000, pomniki 	<ul style="list-style-type: none"> • stan zabezpieczenia obiektów zabytkowych, postępujący proces ich niszczenia; • niewystarczające środki z budżetu gminy przeznaczane na ochronę zabytków; • niewystarczająca wizualizacja obszaru (niewiele tablic informacyjnych, oznakowań tras, szlaków, miejsc historycznych); • stosunkowo niewielka dbałość właścicieli o obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków; • niewielka baza turystyczna i gastronomiczna.

<p>przyrody i użytki ekologiczne;</p> <ul style="list-style-type: none"> • oznakowane obiekty wpisane do rejestru zabytków znakiem konwencji haskiej; • położenie geograficzne - bliskość miasta Opola; • dogodne połączenie komunikacyjne - międzynarodowa trasa 94, droga krajowa 88, lokalizacja blisko autostrady A4; • oznakowane szlaki turystyczne, w tym piesze, trasy rowerowe, np. trasa turystyczna - „Muzeum bez murów” w Kadłubie; • aktywna działalność Strzeleckiego Ośrodka Kultury oraz Kadłubskiej Izby Tradycji w Kadłubie, Regionalnej Izby Tradycji w Rozmierzy; • przynależność do Lokalnej Grupy Działania - „Kraina św. Anny” oraz „Stowarzyszenia Odnowy wsi”; • uchwała w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. 	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • wzrastająca liczba właściwie przeprowadzanych prac remontowo - budowlanych przez prywatnych właścicieli obiektów zabytkowych; • kreatywność inwestorów turystycznych; • możliwość wsparcia finansowego z różnych źródeł, w tym ze środków Unii Europejskiej; • rozszerzenie i polepszenie bazy noclegowej i gastronomicznej; • kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych; • oznakowanie tras turystycznych pod kątem zabytków i atrakcji turystycznych; • systematyczne opracowywanie aktualizacji dokumentów na poziomie gminy; • rosnąca rola samorządu włączającego się w sferę ochrony dziedzictwa; • wprowadzenie i egzekwowanie polityki ochrony walorów środowiska naturalnego i kształtowania przestrzennego; • wzrost dotacji na prace z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, w tym na prace konserwatorskie. 	<ul style="list-style-type: none"> • odpływ wysoko wykwalifikowanej kadry z terenu gminy, migracja zarobkowa młodszych pokoleń i związane z tym zatracanie więzi z regionem; • brak realnych zachęt dla prywatnych inwestycji w zabytki; • niewykorzystanie potencjału turystycznego poprzez niedoinwestowanie infrastruktury: punktów widokowych, bazy noclegowej, ścieżek spacerowych i rowerowych; • słaba kondycja i sytuacja ekonomiczna, spadek dochodów ludności wiejskiej; • pogarszający się stan techniczny obiektów zabytkowych na terenie gminy; • bardzo wysokie koszty remontów obiektów zabytkowych; • skomplikowane procedury w ubieganiu się o środki zewnętrzne skutkujące stosunkowo niewielkim wykorzystaniem środków z Unii Europejskiej, zwłaszcza przez osoby prywatne; • działania inwestycyjne prowadzone m.in. przez prywatnych właścicieli obiektów, w których interes indywidualny inwestora jest przedkładany nad dobro społeczne, tj. dobro zabytku; • samowola budowlana - wprowadzanie elementów obcych, nowej zabudowy - np. nieprzemysłowej, niezgodnej z historyczną kolorystyką, architektury niezgodnej z lokalnymi tradycjami.

7. Założenia programowe oraz zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

GPOnZ służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności, jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju gminy. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa główne cele GPOnZ, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy w właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

W GPOnZ wyznaczono dwa priorytety, kierunki działań oraz zadania, które stanowią kontynuację poprzedniego Programu. Zostały one sformułowane w perspektywie wieloletniej i wykraczają często poza czteroletni okres obowiązywania GPOnZ. Możliwy jest podział realizacji zadań na podokresy w powiązaniu z ustawowym obowiązkiem złożenia po 2 latach przez władze gminy sprawozdania z częściowego wykonania GPOnZ. Wykonanie takiego sprawozdania powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji GPOnZ, która powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania GPOnZ oraz efektywność ich wykonania. Sposób weryfikacji zadań został ujęty w ostatniej kolumnie w Tabeli nr 7 i 8.

W związku z wyznaczonymi celami głównymi samorząd w kwestii dziedzictwa kulturowego powinien kierować się następującymi priorytetami:

PRIORYTET I: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy, jako element rozwoju gospodarczo - społecznego gminy Strzelce Opolskie.

PRIORYTET II: Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Strzelce Opolskie.

Tabela nr 7. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr I

PRIORYTET I: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy, jako element rozwoju gospodarczo - społecznego gminy Strzelce Opolskie.		
KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA	SPOSÓB WERYFIKACJI
Podjęcie działań mających na celu podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego gminy na potrzeby edukacyjne, społeczne i turystyczne.	Poprawa dostępności do poszczególnych obiektów zabytkowych poprzez udostępnienie obiektów dla zwiedzających w ścisłej współpracy z właścicielami tych obiektów.	Ilość osób zwiedzających
	Współpraca oraz wspieranie działań instytucji oraz organizacji turystycznych w zakresie ustalenia potrzeb rozwoju bazy turystycznej i propagowania walorów gminy, rozwinięcia informacji turystycznej w miejscach najliczniej uczęszczanych przez turystów oraz podjęcie działań w celu utworzenia muzeum miejskiego.	Ilość podjęcia wspólnych działań, inwestycji, ilość turystów odwiedzających poszczególne obiekty/ atrakcje

	Opracowanie zasad dotyczących umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych na obszarze starego miasta w Strzelcach Opolskich.	Jakie zasady opracowano, na co zwrócono szczególną uwagę
	Podjęcie współpracy z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania obiektów zabytkowych na drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych, w celu informowania i ułatwiania dojazdu do tych obiektów.	Ilość postawionych znaków/ tablic
	Oznakowanie obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, wraz ze zdjęciami, w Systemie Informacji Przestrzennej gminy Strzelce Opolskie.	Czy wprowadzono obiekty do systemu
Rozszerzenie zasobów prawnych form ochrony zabytków gminy Strzelce Opolskie.	Zadania dla Gminnej Ewidencji Zabytków: 1. Zakładanie nowych kart adresowych w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nie uwzględnionych w ewidencji, a istotnych dla obrazu dziedzictwa kulturowego na terenie gminy. 2. Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną. 3. Skreślenia z ewidencji obiektów nieistniejących oraz takich, które utraciły cechy zabytkowe w wyniku modernizacji w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.	Ilość przeprowadzonych aktualizacji, czy dodano/usunięto obiekt z ewidencji
	Systematyczne zbieranie informacji od właścicieli obiektów wpisanych do rejestru zabytków, dotyczących przeprowadzonych remontów.	Ilość zebranych informacji
	Coroczne rezerwowanie środków w budżecie gminnym przeznaczonych na dofinansowania prac konserwatorskich i remontów dla właścicieli zabytków (ujętych w GEZ i wpisanych do rejestru zabytków)	Ilość środków przeznaczonych na dofinansowania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.	Utrzymanie obiektów zabytkowych we właściwym stanie technicznym i estetycznym oraz prowadzenie prac remontowo - konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy.	Ilość przeprowadzonych prac remontowych, konserwatorskich, ilość wydanych środków
	Długofalowa rewaloryzacja zabytkowego układu urbanistycznego miasta Strzelce Opolskie, poprzez systematyczną renowację kamienic, utrzymanie budynku ratusza w dobrym stanie, prac przy odbudowie zamku.	Ilość zaplanowanych prac, ilość przeprowadzonych prac, ilość wydanych środków
	Prowadzenie okresowych kontroli stanu zachowania obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków: stanowiących własność gminy, w celu wytypowania najbardziej zagrożonych, wymagających niezbędnych remontów; na tej podstawie opracowanie planu remontów.	Ilość odbytych kontroli, ilość obiektów wymagających remontów/ konserwacji, ilość wytypowanych obiektów do remontów/ konserwacji
	Prowadzenie nadzoru konserwatorskiego nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez gminę,	Ilość przeprowadzonych nadzorów, ilość realizowanych

	a stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych.	prac ziemnych
	Interwencja władz gminy przy rażących naruszeniach prawa budowlanego, przy obiektach zabytkowych oraz ujętych w ewidencji gminnej (zwłaszcza jeśli chodzi o rozbudowy i przebudowy zmieniające bryłę budynków) we współpracy z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.	Ilość podjętych interwencji
	Zapoznanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych z możliwościami korzystania z programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej. Dysponowanie aktualnymi informacjami o możliwościach starania się o środki pozabudżetowe na dofinansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych.	Ilość zainteresowanych dofinansowaniem, ilość spotkań z właścicielami obiektów zabytkowych, ilość przekazanych informacji dotyczących dotacji
	Wspieranie lub prowadzenie prac porządkowych na terenach zabytkowej zieleni oraz cmentarzach znajdujących się na terenie gminy, po uprzednim zaopiniowaniu zakresu prac i użytych metod z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.	Ilość przeprowadzonych prac
	Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach zabytkowych niebędących własnością gminy.	Wartość dofinansowań
	Uaktualnienie uchwały w sprawie zasad udzielania dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dotyczące zabytków, uwzględniające obowiązujące przepisy dające możliwość dotowania także obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków.	Czy uaktualniono uchwałę
	Wspieranie działań związanych z zabezpieczeniem obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.).	Ilość działań, ilość obiektów, gdzie niezbędne jest zabezpieczenie, ilość wandalizmów
	Stały monitoring oraz aplikowanie o środki z programów wspierających rewitalizację obiektów zabytkowych oraz ochronę dziedzictwa kulturowego.	Ilość pozyskanych środków

Tabela nr 8. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr II

PRIORYTET II: Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Strzelce Opolskie.		
KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA	SPOSÓB WERYFIKACJI
Popularyzowanie wiedzy o dziedzictwie kulturowym gminy.	Stworzenie vademecum poświęconego zabytkom dla właścicieli obiektów zabytkowych dotyczącego prac i obowiązków.	Ilość wydanych vademecum, ilość osób zainteresowanych vademecum, ilość pobrań vademecum na stronie
	Wspieranie działań i ścisła współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze ochrony zabytków.	Ilość podjętych działań
	Wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy.	Ilość wydanych publikacji, ilość osób zainteresowanych publikacjami
	Prowadzenie działalności edukacyjnej skierowanej do młodzieży szkolnej poprzez organizowanie dla niej wystaw, konkursów szkolnych popularyzujących historię gminy oraz jej zabytki itp.	Ilość opracowanych konkursów, wystaw, ilość osób biorących udział
	Nagłaśnianie, promowanie i informowanie lokalnej społeczności o ważnych odkryciach konserwatorskich i archeologicznych w celu budowania tożsamości historycznej oraz kreowania właściwych zachowań wobec dziedzictwa kulturowego.	Ilość zdarzeń, ilość ogłoszonych informacji, ilość osób zainteresowanych
	Promowanie imprez folklorystycznych, warsztatów, przeglądów, festiwali, lokalnych obrzędów, jako produktów turystycznych stanowiących o tożsamości gminy.	Ilość odbytych imprez, ilość wypromowanych imprez, ilość osób uczestniczących
	Stworzenie trasy turystycznej po kapliczkach/ figurach/ krzyżach znajdujących się na terenie gminy w postaci mapy z rozmieszczeniem ww. obiektów.	Ilość opracowanych tras, ilość zwiedzających
	Utrzymanie i opracowanie nowych szlaków turystycznych wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego.	Ilość nowych szlaków, ilość osób odwiedzających szlaki

8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

GPOnZ realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań na rzecz osiągnięcia przyjętych kierunków działań. Podstawę instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Regulacje te dotyczą instrumentów ekonomiczno - prawnych, społecznych oraz finansów publicznych. Zakłada się, że zadania określone w niniejszym GPOnZ będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- **instrumenty prawne**, wynikające z obowiązujących przepisów prawnych:
 - wpis do rejestru zabytków,

- decyzje administracyjne z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- ustawa o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw,
- ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- ustawa Prawo budowlane,
- ustawa Prawo ochrony środowiska,
- ustawa o ochronie przyrody,
- ustawa o gospodarce nieruchomościami,
- ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej,
- ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu.

• **instrumenty finansowe:**

- finansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy,
- udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub/i gminnej ewidencji zabytków,
- korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje,
- współpraca pomiędzy podmiotami publicznymi a sektorem prywatnym w ramach „Partnerstwa publiczno - prywatnego” (PPP).

• **instrumenty społeczne:**

- prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego gminy Strzelce Opolskie,
- edukacja kulturowa,
- pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego,
- informacja na temat znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy Strzelce Opolskie,
- współdziałanie z organizacjami społecznymi.

• **instrumenty koordynacji:**

- realizacja projektów i programów gminy Strzelce Opolskie dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego gminy (np. strategia rozwoju gminy, plany rozwoju lokalnego, programy rozwoju infrastruktury gminy, programy ochrony środowiska przyrodniczego, programy prac konserwatorskich, studia i analizy, koncepcje, plany rewitalizacji),
- współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków,
- współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego.

• **instrumenty kontrolne:**

- aktualizacja i weryfikacja Gminnej Ewidencji Zabytków,
- oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Strzelce Opolskie,
- sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji GPOnZ oraz aktualizacja GPOnZ związana z ustawowym czteroletnim okresem obowiązywania,
- monitorowanie stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego,
- prowadzenie stałej obserwacji procesów i zjawisk istotnych z punktu widzenia realizacji GPOnZ.

9. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dbałość o zabytek polega między innymi na zapewnieniu warunków do dokumentowania zabytku, popularyzacji wiedzy o nim, prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz utrzymaniu zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie. Finansowanie tych działań jest obowiązkiem nie tylko właściciela zabytku, lecz także każdego podmiotu mającego tytuł prawny do zabytku, a więc trwałych zarządców, użytkowników wieczystych. Dla jednostki samorządu terytorialnego posiadającej tego rodzaju tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest zadaniem własnym. Ochrona zabytków i opieka nad nimi, a także wszelkie działania związane ze zmianą ich funkcji w przestrzeni publicznej oraz ich popularyzacją i udostępnianiem społecznym, mogą być finansowane z różnych źródeł w zależności od typu działań.

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Ważne jest, by władze gminy z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w budżecie środków przeznaczonych na realizację zapisów GPOnZ. Tym bardziej, że znaczna część źródeł zewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego w finansowanych przez nie projektach. Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich lub robót budowlanych, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

• **źródła krajowe:**

- dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje wojewódzkie i powiatowe,
- dotacje gminne,
- dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji - fundusz kościelny,
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW),
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- fundusze od fundacji,
- Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków.

• **źródła zagraniczne:**

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych,
- źródła z programu Polska Cyfrowa PO PC 2014 - 2020,
- źródła pozaunijne - Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG.

9.1. Dotacje

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego,
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrza,
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,

- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych,
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków,
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

• **Dotacje Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków** - zasady udzielania dotacji określa ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wniosek należy złożyć do 28 lutego roku, w którym ma być udzielona dotacja na dofinansowanie prac, które zostaną przeprowadzone, lub do 30 czerwca roku, w którym dotacja ma być udzielona, na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku. Została ponadto opracowana Instrukcja w sprawie przyjmowania i rozpatrywania wniosków oraz udzielania i rozliczania dotacji celowej udzielanej przez OWKZ na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa opolskiego.

• **Dotacje wojewódzkie i powiatowe**

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków odbywa się na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa/Rady Powiatu w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy tym zabytku.

Dotacje z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego - samorząd Województwa Opolskiego udziela dotacji celowych na prace konserwatorskie i budowlane w drodze konkursu. Zasady i tryb udzielania dotacji określa Uchwała Nr XXXII/345/2009 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 26 maja 2009 r., zmieniona Uchwałą Nr XXXIX/423/2018 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 27 marca 2018 r., w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze województwa opolskiego. Wniosek należy złożyć w terminie wyznaczonym przez Zarząd Województwa Opolskiego (I kwartał) w ramach corocznie ogłaszanego konkursu.

Dotacje z budżetu Powiatu Strzeleckiego - zasady udzielania dotacji określa Uchwała Nr XLVI/400/10 Rady Powiatu Strzeleckiego z dnia 17 września 2010 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Wniosek należy złożyć do dnia 30 czerwca (po tym terminie wnioski będą rozpatrywane w miarę posiadanych środków). Beneficjent może starać się o dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 1 roku poprzedzającego rok złożenia wniosku (ale tylko dla nieprowadzącego działalności finansowanej ze środków publicznych). Dotacja może zostać udzielona podmiotom posiadającym tytuł prawny do zabytku położonego na terenie powiatu strzeleckiego. Środki finansowe na dotacje zostają określone przez Radę Powiatu Strzeleckiego w uchwale budżetowej.

• **Dotacje gminne**

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustawą o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506), dofinansowanie na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się

w gminnej ewidencji zabytków może być udzielone przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała podjęta przez radę gminy.

Środki gminy Strzelce Opolskie - zasady udzielania dotacji określa Uchwała Nr XIII/104/07 Rady Miejskiej w Strzelcach Opolskich z dnia 30 października 2007 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Z budżetu gminy Strzelce Opolskie udzielane są dotacje celowe na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, jeżeli jest on w złym stanie technicznym oraz posiada istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub naukowe dla gminy. Łączną kwotę dotacji w danym roku budżetowym określa jednorazowo uchwała budżetowa. Wnioski o dotacje na dany rok budżetowy składa się Burmistrzowi Strzelce Opolskich w terminie do 31 października roku poprzedzającego ten rok budżetowy.

• Konkurs „Zabytek Zadbany”

„Zabytek Zadbany” jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 r. podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Obiekty można zgłaszać w 6 kategoriach:

- 1) Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu;
- 2) Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe);
- 3) Adaptacja obiektów zabytkowych;
- 4) Architektura i budownictwo drewniane;
- 5) Architektura przemysłowa i budownictwo inżynieryjne;
- 6) Kategoria specjalna: właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem.

• Fundusz Termomodernizacji i Remontów

Celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji. Z programu mogą skorzystać właściciele zasobów mieszkaniowych (gminy, spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele mieszkań zakładowych i prywatni właściciele). Jego beneficjentami są także osoby mieszkające w budynkach objętych programem, gdyż poprawia się komfort zamieszkiwania z jednoczesnym zmniejszeniem opłat za energię cieplną.

Program realizowany na podstawie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów obejmuje dwa główne moduły - wsparcie przedsięwzięć termomodernizacyjnych i wsparcie przedsięwzięć remontowych. Wprowadza on także dodatkowe wsparcie dla właścicieli budynków mieszkalnych objętych w przeszłości czynszem regulowanym. Wsparcie jest udzielane w postaci tzw. premii, czyli spłaty części kredytu wykorzystanego na realizację przedsięwzięcia. Spłata jest dokonywana ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów, obsługiwanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego i zasilanego ze środków budżetu państwa.

• Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest głównym źródłem finansowania w Polsce inwestycji proekologicznych. Wraz z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej NFOŚiGW tworzy system funduszy ekologicznych. W oparciu o Wspólną Strategię działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2013 - 2016 z perspektywą do 2020 r., realizuje politykę ochrony środowiska w Polsce. Służą temu stabilne przychody, doświadczone kadry oraz wypracowane formy współpracy z beneficjentami.

W ramach NFOŚiGW realizowane są projekty termomodernizacji zabytkowych budynków. Remonty termomodernizacyjne przyczynią się do redukcji zużycia energii pierwotnej i końcowej oraz spowodują obniżenie kosztów zużycia energii elektrycznej i cieplnej. Dodatkowo prace remontowe będą miały również

walor konserwatorski, gdyż zostaną przeprowadzone w obiektach zabytkowych, cennych dla kultury narodowej.

• Program Kultura - Interwencje

Organizatorem Programu jest Narodowe Centrum Kultury. Jest on realizowany zgodnie z założeniami Paktu dla Kultury. Celem strategicznym Programu jest tworzenie warunków dla wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie regionalnym, lokalnym i krajowym poprzez finansowe wsparcie realizacji projektów upowszechniających dorobek kultury i zwiększających obecność kultury w życiu społecznym. Pilotażowa edycja programu odbyła się w 2013 r.

Koncepcja programu została oparta na założeniu, że uczestnictwo w kulturze sprzyja podnoszeniu kompetencji społeczeństwa, tworzeniu warunków do rozwijania aktywności twórczej i przygotowaniu obywateli do aktywnego udziału w różnych formach życia społecznego. O wsparcie w ramach programu Kultura - Interwencje mogą ubiegać się zarówno samorządowe instytucje kultury (z wyłączeniem instytucji współprowadzonych przez Ministra oraz jednostki samorządu terytorialnego), jak i organizacje pozarządowe.

• Finansowanie z fundacji

Kolejną możliwością pozyskiwania funduszy zewnętrznych jest finansowanie pochodzące z fundacji. Można tu wymienić np. fundacje bankowe, Fundację LOTTO Milion Marzeń, Fundację Polska Miedź - KGHM, Fundację PGNiG, Fundację Orange.

• Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków

Dnia 1 stycznia 2018 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tworzące Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków jako państwowy fundusz celowy. To jest pierwsze pozabudżetowe źródło ich finansowania. Fundusz początkowo zasilony zostanie z kar administracyjnych oraz nakładów orzeczonych przez sądy za przestępstwa popełniane przeciwko zabytkom. Nowelizacja zakłada wprowadzenie administracyjnych kar pieniężnych w miejsce grzywnien wyznaczanych wskutek postępowań w sprawach o wykroczenia. Grzywny, które były zasądzone przez sądy, były rażąco niskie. Niektórym opłacało się więc niszczyć zabytek, a grzywnę wpisać np. w koszty inwestycyjne. Kary administracyjne są nakładane przez wojewódzkich konserwatorów od 1 stycznia 2018 r.

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków pozwoli na szybkie dofinansowanie zabytków uszkodzonych, np. wskutek katastrof, jak powódzie czy pożary. Dodatkowe pieniądze pozwolą na pilne ratowanie zabytków, czyli naprawę uszkodzonego dachu, rynien czy powybijanych okien. Środkami Funduszu będzie dysponował Generalny Konserwator Zabytków, działający w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

• Program „Niepodległa” na lata 2017 - 2021

Program dotacyjny „Niepodległa”, skierowany do organizacji pozarządowych i samorządowych instytucji kultury, ma wspierać organizatorów obchodów stulecia odzyskania niepodległości, którzy planują przygotowanie wydarzeń lokalnych i regionalnych. Budżet na dofinansowanie działań w ramach tego programu wynosi 6 milionów zł, a pojedynczy wniosek może uzyskać dotację od 8 do 150 tys. zł. Od organizatorów wymagane jest zapewnienie 15% udziału własnego. Rodzaje kwalifikujących się zadań: festiwale, koncerty, spektakle, wytyczenie i oznakowanie szlaków tematycznych i historycznych, tworzenie archiwów historii mówionej i archiwów społecznych, projekty animacyjno-edukacyjne oparte na interakcji i współdziałaniu, np.: warsztaty, gry terenowe, questy, wystawy wraz z katalogami i publikacje.

9.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy.

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

• Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2019, Ochrona Zabytków

Strategicznym celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

W ramach Programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- 1) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
 - 2) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych);
 - 3) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków);
 - 4) prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych).
- Do programu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

O dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

• Program „Infrastruktura kultury”

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

• Dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na badania archeologiczne

Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, realizowanych zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami:

- 1) niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentacja zasobów dziedzictwa archeologicznego z wykorzystaniem metod tradycyjnych i nowoczesnych, m.in. badań powierzchniowych, prospekcji podwodnej, badań geofizycznych, prospekcji lotniczej, skaningu laserowego;
- 2) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

9.3. Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

• Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014 - 2020

Obecnie trwa przygotowanie trzech typów programów: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnego na lata 2014 - 2020. Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia:

- obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja ma na celu wzmocnienie współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży,
- duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej,

- wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi, mogą dotyczyć między innymi kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

• **Kreatywna Europa**

Kreatywna Europa to nowy program Unii Europejskiej oferujący wsparcie finansowe dla sektorów audiowizualnych, kultury i kreatywnych. Program ten będzie realizowany w latach 2014 - 2020 i będzie zawierał trzy komponenty: MEDIA, KULTURA i część międzysektorową z nowym instrumentem finansowym od 2016 r. Nowe priorytety, które pojawiają się w Kreatywnej Europie, wynikają z analizy obecnej sytuacji sektorów kultury w Europie i problemów, jakie napotykają europejscy artyści. Są to przede wszystkim: budowanie kompetencji sektorów kultury i kreatywnych do skutecznego działania na poziomie ponadnarodowym oraz strategiczne budowanie i rozwój publiczności dla odbioru europejskich dzieł i zwiększanie dostępu do kultury.

Komponent Kultura jest częścią programu Kreatywna Europa skierowaną do instytucji, organizacji i innych podmiotów działających w sektorach kultury i kreatywnych. Jego celem jest promocja europejskiej kultury i sztuki, zwiększanie mobilności artystów i dzieł europejskich, budowanie współpracy kulturalnej na poziomie ponadnarodowym, rozwijanie europejskiej publiczności oraz dostosowywanie sektorów kultury i kreatywnych do technologii cyfrowych i wdrażania innowacji.

• **Program Europa dla Obywateli 2014 - 2020**

Powyższy program jest kolejnym programem wspólnotowym skierowanym na realizację „miękkich” działań projektowych między innymi w tematyce dziedzictwa kulturowego, którego celem jest zwiększenie świadomości obywateli o historii i integracji europejskiej oraz pomoc w lepszym zrozumieniu polityki UE i jej wpływu na życie codzienne obywateli państw członkowskich.

Celami ogólnymi programu są:

- rozwijanie obywatelstwa europejskiego przez umożliwienie współpracy i uczestnictwa w budowaniu demokratycznej, różnorodnej kulturowo, otwartej na świat Europy,
- rozwijanie poczucia tożsamości europejskiej opartej na wspólnych wartościach, historii i kulturze, umacnianie poczucia odpowiedzialności za UE wśród obywateli,
- pogłębianie tolerancji i wzajemnego zrozumienia między obywatelami Europy.

Cele ogólne realizowane są na poziomie ponadnarodowym za pomocą celów szczegółowych, do których należy:

- gromadzenie członków społeczności lokalnych z całej Europy w celu wymiany doświadczeń, opinii i wartości,
- wspieranie działań, debat i refleksji na temat obywatelstwa europejskiego i demokracji przy współpracy z europejskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego,
- przybliżanie Europy obywatelom przez propagowanie europejskich wartości i osiągnięć z zachowaniem pamięci o jej historii,
- zachęcanie obywateli i organizacji obywatelskich we wszystkich krajach do wzajemnych kontaktów umacniających dialog międzykulturowy (jedność w różnorodności), budowanie więzi między „starymi” a nowymi członkami UE.

Program składa się z dwóch obszarów tematycznych: Pamięć i Obywatelstwo europejskie oraz Demokratyczne zaangażowanie i uczestnictwo obywatelskie, które są uzupełnione przez działanie horyzontalne nazwane „waloryzacją”, sprowadzające się do analizy, rozpowszechniania i wykorzystania wyników projektów dofinansowanych z Programu „Europa dla Obywateli”. Minimalna kwota dofinansowania projektu to 60 000 euro, maksymalna 600 000 euro. Wsparcie finansowe Unii nie może przekroczyć 70% całkowitego budżetu. Wnioski mogą składać organizacje badające europejską politykę publiczną (ośrodki analityczne) lub organizacje społeczeństwa obywatelskiego, które przez swoje stałe i regularnie prowadzone działania wnoszą konkretny wkład w realizację celów programu Europa dla Obywateli, a ponadto spełniają wszystkie następujące wymagania:

- posiadają osobowość prawną co najmniej od czterech lat,
- działają na poziomie europejskim,
- nie są nastawione na zysk,
- mają siedzibę w jednym z krajów członkowskich UE, krajach EFTA i innych, jeśli podpisały one w 2014 r. protokół ustaleń z Komisją Europejską.

• **Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 - 2020**

Program Infrastruktura i Środowisko 2014 - 2020 to największy program finansowany z Funduszy Europejskich nie tylko w Polsce, ale i Unii Europejskiej. Główne obszary, na które zostaną przekazane środki,

to: gospodarka niskoemisyjna, ochrona środowiska, przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne oraz ochrona zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Budżet programu wynosi ponad 27,4 mld euro z Funduszy Europejskich (FE), czyli ok. 115 mld zł.

Priorytet nr 8. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury - alokacja z FE 467,3 mln euro: inwestycje w ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zasobów kultury, np. instytucji kultury, szkół artystycznych.

• Polska Cyfrowa PO PC 2014 - 2020

Projekt programu operacyjnego Polska Cyfrowa przygotowały Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji oraz Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Program został przyjęty przez rząd dnia 8 stycznia 2014 r., dnia 5 grudnia 2014 r. przez Komisję Europejską. Celem tego programu jest wykorzystanie potencjału cyfrowego do poprawy jakości życia. Ministerstwo Administracji wychodzi z założenia, że pełne wykorzystanie potencjału nowoczesnych technologii wymaga nie tylko budowy infrastruktury i usług, ale także wspierania kompetencji cyfrowych Polaków.

W ramach programu planuje się realizację czterech osi priorytetowych:

Oś priorytetowa I. Powszechny dostęp do szybkiego Internetu - alokacja UE - 1 020 222 652 EUR.

Cel szczegółowy 1. Wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach.

Oś priorytetowa II. E - Administracja i otwarty rząd - alokacja UE 949 604 018 EUR.

Cel szczegółowy 2. Wysoka dostępność i jakość e - usług publicznych.

Cel szczegółowy 3. Cyfryzacja procesów back-office w administracji rządowej.

Cel szczegółowy 4. Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego.

Oś priorytetowa III. Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa - alokacja UE 145 000 000 EUR.

Cel szczegółowy 5. Zwiększenie stopnia oraz poprawa umiejętności korzystania z Internetu, w tym e-usług publicznych.

Cel szczegółowy 6. Pobudzenie potencjału uzdolnionych programistów dla zwiększenia zastosowania rozwiązań cyfrowych w gospodarce i administracji.

Oś priorytetowa IV. Pomoc techniczna - alokacja UE 57 668 000 EUR.

Cel szczegółowy 7. Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania programu.

Cel szczegółowy 8. Informacja, promocja i doradztwo.

• Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2018 r. poz. 1398 z późn. zm.)

Głównym celem ustawy jest zapewnienie skuteczności i powszechnego charakteru działań rewitalizacyjnych, a także ich kompleksowości i wprowadzenia mechanizmów koordynacji. Ustawa określa programowanie, koordynację i tworzenie warunków do realizacji procesu rewitalizacji przez jej interesariuszy jako fakultatywne zadanie własne gminy. Głównymi adresatami ustawy są organy samorządu terytorialnego oraz mieszkańcy gmin, na terenie których znajdują się obszary zdegradowane i w których prowadzone będą działania rewitalizacyjne.

Obecnie ważnym źródłem finansowania działań rewitalizacji, pokrywającym się z pierwszym okresem obowiązywania ustawy, będą środki europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (głównie EFS, EFRR oraz dodatkowo środki FS). Umowa Partnerstwa, czyli główny dokument ustanawiający ramy wdrażania środków unijnych w perspektywie budżetowej 2014 - 2020, wskazuje „miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji” jako jeden z pięciu tzw. obszarów strategicznej interwencji. Zgodnie z dokonanymi szacunkami, na działania rewitalizacyjne w ramach wybranych priorytetów inwestycyjnych przeznaczona zostanie co najmniej równowartość 25 mld zł. Środki te będą głównie dotyczyć regionalnych programów operacyjnych (RPO). Do tej kwoty należy także doliczyć wkład własny beneficjentów.

• Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014 - 2020 (RPO WO 2014 - 2020)

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014 - 2020 opracowany został w grudniu 2014 r. Jest to program operacyjny finansowany zarówno ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), jak i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji programu jest obszar województwa.

Zakres RPOWS 2014 - 2020 jest odpowiedzią na wyzwania rozwojowe, określone dla regionu w głównych dokumentach strategicznych i uwzględnia te obszary interwencji, których realizacja przyniesie największe efekty. W programie znalazło się 11 osi priorytetowych, w tym Oś priorytetowa V. Dziedzictwo naturalne i kulturowe, w ramach której wyznaczono cel tematyczny oraz priorytety inwestycyjne realizowane w ramach osi priorytetowej:

Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami.

Priorytet inwestycyjny 6a. Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.

Priorytet inwestycyjny 6b. Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie.

Priorytet inwestycyjny 6c. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Priorytet inwestycyjny 6d. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę.

Zgodnie z Umową Partnerstwa alokacja środków unijnych na Oś priorytetową V planowane wsparcie z Unii Europejskiej ma wynieść 75 700 000,00 euro.

10. Realizacja i finansowanie z zakresu ochrony zabytków

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane, spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego dysponującego tytułem prawnym do zabytku. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zadaniem własnym. Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd gminny powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

- 1) opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest gmina Strzelce Opolskie;
- 2) kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze gminy Strzelce Opolskie.

Gmina Strzelce Opolskie jest właścicielem/współwłaścicielem 108 obiektów zabytkowych, w tym 11 obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Wykaz został przedstawiony w tabeli poniżej (Tabela nr 9).

Tabela nr 9. Obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, których gmina Strzelce Opolskie jest właścicielem i współwłaścicielem

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	ADRES	NR
1	Strzelce Opolskie	kamienica	Chopina	1, 1a
2	Strzelce Opolskie	kamienica	Chrobrego	3
3	Strzelce Opolskie	dom	Chrobrego	3a
4	Strzelce Opolskie	oficyna	Chrobrego	5a
5	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny	Jordanowska	4/6
6	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny	Jordanowska	8
7	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny	Klonowa (dawna ul. Świerczewskiego)	14/16
8	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny	Klonowa (dawna ul. Świerczewskiego)	18/20
9	Strzelce Opolskie	krzyż	Kozielska	
10	Strzelce Opolskie	pomnik żołnierzy ofiar wojen światowych	Kozielska	18
11	Strzelce Opolskie	dom	Krakowska	3
12	Strzelce Opolskie	dom	Krakowska	4
13	Strzelce Opolskie	dom	Krakowska	5
14	Strzelce Opolskie	dom	Krakowska	7, 9, 11
15	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	13, 13a
16	Strzelce Opolskie	budynek administracyjno-biurowy	Krakowska	16
17	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	24
18	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	25
19	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	27
20	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	28

21	Strzelce Opolskie	kamienica	Krakowska	39
22	Strzelce Opolskie	pomnik krzyża	1 Maja	
23	Strzelce Opolskie	szkoła	1 Maja	26
24	Strzelce Opolskie	cmentarz ewangelicki	M. Prawego	
25	Strzelce Opolskie	kamienica	M. Prawego	13
26	Strzelce Opolskie	szkoła	M. Prawego	21
27	Strzelce Opolskie	dom w zespole dawnych zakładów wapienniczych	M. Prawego	52
28	Strzelce Opolskie	dom	A. Mickiewicza	3
29	Strzelce Opolskie	dom	A. Mickiewicza	13
30	Strzelce Opolskie	park w zespole zamkowym	park miejski	
31	Strzelce Opolskie	willa	Piłsudskiego	26
32	Strzelce Opolskie	pomnik Myśliwca	Plac Myśliwca	
33	Strzelce Opolskie	ratusz	Plac Myśliwca	1
34	Strzelce Opolskie	kamienica z oficyną boczną	Plac S. Żeromskiego	1
35	Strzelce Opolskie	dom wielorodzinny	Plac S. Żeromskiego	2/3
36	Strzelce Opolskie	kamienica	Plac S. Żeromskiego	8
37	Strzelce Opolskie	kamienica	Plac S. Żeromskiego	9
38	Strzelce Opolskie	kamienica	Powstańców Śląskich	2
39	Strzelce Opolskie	kamienica	Powstańców Śląskich	4
40	Strzelce Opolskie	dom	Powstańców Śląskich	16
41	Strzelce Opolskie	kamienica	Powstańców Śląskich	20
42	Strzelce Opolskie	dom	Powstańców Śląskich	24
43	Strzelce Opolskie	dom	B. Prusa	7, 7a
44	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Rynek	17
45	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Rynek	17
46	Strzelce Opolskie	kamienica	Rynek	24
47	Strzelce Opolskie	kamienica	Rynek	26/27
48	Strzelce Opolskie	dawna szkoła	W. Świerzego	42
49	Strzelce Opolskie	dom	W. Świerzego	50
50	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	2
51	Strzelce Opolskie	dom	Ujazdowska	4
52	Strzelce Opolskie	budynek mieszkalno-usługowy	Ujazdowska	18
53	Strzelce Opolskie	dom	Wałowa	2
54	Strzelce Opolskie	kamienica mieszczańska	Wojska Polskiego	6
55	Strzelce Opolskie	pozostałości muru obronnego	Zamkowa, Opolska, Parafialna	
56	Strzelce Opolskie	brama do zespołu zamkowego	Zamkowa	
57	Strzelce Opolskie	oficyna w zespole zamkowym	Zamkowa	2
58	Strzelce Opolskie	oficyna w zespole zamkowym	Zamkowa	4
59	Strzelce Opolskie	dom	Żwirki i Wigury	3
60	Strzelce Opolskie	dom	Żwirki i Wigury	5
61	Błotnica Strzelecka	grobowiec rodu von Posadowsky na terenie parku w zespole pałacowo-folwarcznym	Dworcowa	
62	Błotnica Strzelecka	pałac	Dworcowa	7
63	Błotnica Strzelecka	park krajobrazowy w zespole pałacowo-folwarcznym	Dworcowa	7
64	Błotnica Strzelecka	ogrodzenie	Dworcowa	7, 9
65	Błotnica Strzelecka	czworak	Toszecka	15
66	Błotnica Strzelecka	budynek w zespole szkoły	Toszecka	19
67	Dziewkowice	pomnik krzyża	Józefa Lompy	

68	Dziewkowice	spichlerz w zespole dworskim	Plac Klasztorny	3, 4
69	Dziewkowice	budynek w zespole szkoły	Strzelecka	1
70	Dziewkowice	szkoła	Strzelecka	3
71	Dziewkowice	dom w zespole szkoły	Strzelecka	5
72	Grodzisko	szkoła	Główna	35
73	Grodzisko	pomnik krzyża	Główna	
74	Grodzisko	pomnik krzyża	Główna	
75	Grodzisko	kapliczka słupowa i pomnik krzyża	Wolności	
76	Jędrynie	kapliczka	Polna/Dębowa	
77	Kadłub	dawna szkoła	Kolejowa	2
78	Kalinowice	park krajobrazowy w zespole dworsko-folwarcznym	Wiejska/Parkowa/ Przeskok	
79	Kalinów	kapliczka słupowa	Gogolińska	
80	Kalinów	kapliczka słupowa	Gogolińska	
81	Ligota Dolna	hala warsztatu lotniczego przy dawnym zespole folwarcznym	Wiejska	20
82	Ligota Dolna	kapliczka	Wiejska	
83	Niwki	dom	Strzelecka	4
84	Osiek	pomnik krzyża	Strzelecka	
85	Płużnica Wielka	pomnik krzyża	przy drodze w kierunku Strzelec Opolskich	
86	Płużnica Wielka	pomnik krzyża	Strzelecka	4
87	Płużnica Wielka	dom	Strzelecka	6
88	Płużnica Wielka	pomnik krzyża	Strzelecka	
89	Rozmierka	kapliczka słupowa w zespole dworsko-folwarcznym	Strzelecka	51
90	Rozmierka	pomnik krzyża	Strzelecka	
91	Rozmierka	szkoła	Szkolna	3
92	Rozmierz	kapliczka	Jemielnicka	
93	Rozmierz	pomnik krzyża	Powstańców Śląskich	
94	Roźniątów	pomnik krzyża	Gogolińska	
95	Roźniątów	dom	Szymiszowska	8
96	Roźniątów	szkoła	Wolności	28
97	Roźniątów	pomnik krzyża	Wolności	
98	Sucha	kapliczka	przy drodze między Suchą a Rozmierzą	
99	Sucha	kapliczka	Kościelna	
100	Sucha	kapliczka słupowa	Kościelna	
101	Sucha	pomnik krzyża	Powstańców Śląskich	
102	Szczepanek	szkoła	Strzelecka	99
103	Szymiszów	pomnik krzyża	Wolności	
104	Szymiszów	pomnik krzyża	Wolności	
105	Szymiszów	szkoła	Wolności	1
106	Szymiszów	poczta	Wolności	27
107	Warmątowice	szkoła	Centawska	2
108	Warmątowice	pomnik krzyża	Centawska	

* obiekty oznaczone kolorem niebieskim wpisane są do rejestru zabytków

* obiekty oznaczone kolorem szarym objęte są opieką gminy

Wyrazem świadomej polityki gminy Strzelce Opolskie w zakresie ochrony zabytków są działania aktywizujące właścicieli obiektów zabytkowych. Cel ten jest realizowany w drodze przydzielania dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Łączną kwotę dotacji w danym roku budżetowym określa jednorazowo uchwała budżetowa.

W ostatnich czterech latach gmina wydała na dotacje dla obiektów zabytkowych niebędących jej własnością - **200 000,00 zł**:

- w 2015 r. - dotacja celowa w wysokości 40 000,00 zł dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich na kontynuację termomodernizacji kościoła parafialnego (wymiana 8 sztuk okien na niskoemisyjne),
- w 2016 r. - dotacja w wysokości 20 000,00 zł dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Bartłomieja w Suchej na wykonanie kompleksowej renowacji instrumentu organowego w kościele pw. św. Bartłomieja w Suchej,
- w 2018 r. - dotacja w wysokości 140 000,00 zł dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich na prace w kościele cmentarnym pw. św. Barbary, ul. Gogolińska w Strzelcach Opolskich.

Niezwykle istotne jest, aby finansowe wsparcie gminy w latach 2020 - 2023 przy zadaniach z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego, w miarę możliwości, z każdym kolejnym rokiem systematycznie wzrastało do pewnego, stałego poziomu finansowania (np. procentowego udziału w corocznie uchwalanym budżecie). Pozwoli to potencjalnym beneficjentom na zaplanowanie inwestycji w perspektywie kilkuletniej (np. gdy w ciągu jednego roku nie jest możliwe zakończenie prac). Kolejnym rozwiązaniem polepszającym stan zachowania lokalnych zabytków jest występowanie gminy w roli partnera przy projektach unijnych lub ministerialnych, w których beneficjenci (właściciele zabytków) często nie są w stanie zapewnić wymaganego wkładu własnego. Takie działania z pewnością podniosłyby poziom życia mieszkańców oraz atrakcyjność turystyczną gminy.

PODSUMOWANIE

GPOnZ stanowić będzie element polityki samorządowej, pozwalający na podejmowanie zaplanowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kultury. Jako materiał bazowy może być wykorzystywany przez środowiska badawcze i naukowe, właściciele i posiadacze obiektów zabytkowych oraz osoby zainteresowane kulturą i dziedzictwem kultury. Opracowanie służyć będzie rozwojowi gminy przez dążenie do poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystania zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne.

W GPOnZ wskazano działania skierowane na poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Dokument uwzględnia uwarunkowania prawne, zewnętrzne oraz wewnętrzne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Wskazane w nim kierunki działania, tzw. priorytety, szczegółowo opisują zakres oraz cel danego zamierzenia. Realizacja celów zawartych w GPOnZ poprawi w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, wzmocni lokalne wartości oraz wspólne korzenie.

Określono również źródła finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wraz z jego otoczeniem. Finansowanie może odbywać się ze źródeł publicznych (np. budżet państwa, budżet własny gminy, budżet jednostek samorządowych - powiatu i województwa, środki unijne, inne źródła zagraniczne), a także ze źródeł prywatnych (osób fizycznych, organizacji pozarządowych - stowarzyszeń, fundacji, osób prawnych itp.).

11. Bibliografia

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
3. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach.
4. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane.
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska.
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.
8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.
9. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.
10. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.
11. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach.
12. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.
13. Ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej.
14. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.
15. Materiały udostępnione przez Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich.
16. Materiały konserwatorskie udostępnione w siedzibie WKZ o. Opole.
17. Studium urbanistyczne Strzelec Opolskich. Praca zbiorowa. MSP, PKZ, Wrocław, 1956. K. Rainczak: Studium historyczno - architektoniczne zamku w Strzelcach Opolskich. Msp. PKZ Wrocław, 1963.
18. Morawiec R., Strzelce Opolskie – dawniej i dziś, Opole 2011.
19. http://jaktrafic.org/download/opracowanie_drewnosc_opole.pdf.
20. <http://www.sztetl.org.pl/pl/article/strzelce-opolskie/11,synagogi-domy-modlitwy-i-inne/39,synagoga-w-strzelcach-opolskich-plac-zeromskiego-5a-/>.
21. www.niezwyklapolska.pl.
22. www.opolskie.pl/serwis/.
23. <http://opolskie.fotopolska.eu/352,powiat.html>.
24. <http://www.polskaniezwykla.pl/>.
25. <http://historian.bloog.pl/id,333891394,title,Strzeleckie-wiezienia-cz1-Zaklad-Karny-nr-1,index.html?smoybtticaid=615aae>.
26. <http://www.mapofpoland.pl/Strzelce-Opolskie,zdjecie,851,Budynek-poczty.html>.
27. <http://www.mapofpoland.pl/Strzelce-Opolskie,zdjecie,36403,Centrum-BROWAR.html>.
28. Kucharz A., Więzienia w Strzelcach Opolskich [w:] Kalendarz Strzelecki 2001, Strzelce Op. 2001.
29. <http://www.sw.gov.pl>.
30. www.powiatstrzelecki.pl/172/strona-glowna.html.
31. www.strzelceopolskie.pl/serwis/.
32. www.dziedzictwowsiopolskiej.pl.
33. www.parafia-strzelce.pl.
34. www.inkubator.strzelceopolskie.pl.
35. www.stat.gov.pl/gus.
36. www.isap.sejm.gov.pl.

12. Spis tabel i zdjęć

1. Tabela nr 1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie gminy Strzelce Opolskie.
2. Tabela nr 2. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w gminie Strzelce Opolskie.
3. Tabela nr 3. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków w gminie Strzelce Opolskie.
4. Tabela nr 4. Obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków z terenu gminy Strzelce Opolskie.
5. Tabela nr 5. Stanowiska archeologiczne na terenie gminy Strzelce Opolskie.
6. Tabela nr 6. Analiza SWOT.
7. Tabela nr 7. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr I.
8. Tabela nr 8. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr II.
9. Tabela nr 9. Obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, których gmina Strzelce Opolskie jest właścicielem i współwłaścicielem.
10. Zdjęcie nr 1. Widok z lotu ptaka układu urbanistycznego miasta Strzelce Opolskie, autor Marek Gaworski.
11. Zdjęcie nr 2, 3. Zespół zabudowy dawnego zamku wraz z parkiem, Strzelce Opolskie.
12. Zdjęcie nr 4. Pałac w zespole zabudowy pałacowo - folwarcznej z parkiem w Błotnicy Strzeleckiej.
13. Zdjęcie nr 5. Pałac w zespole zabudowy pałacowo-folwarcznej z parkiem w Szymiszowie.
14. Zdjęcie nr 6. Dwór w zespole zabudowy dworsko - folwarcznej z parkiem w Płużnicy Wielkiej.
15. Zdjęcie nr 7. Dwór w zespole zabudowy dworsko - folwarcznej w Rozmierce.
16. Zdjęcie nr 8. Dwór w zespole zabudowy dworsko - folwarcznej w Kadłubie, ul. Wodna 11.
17. Zdjęcie nr 9. Kościół parafialny pw. Św. Stanisława i Nawiedzenia NMP w Płużnicy Wielkiej.
18. Zdjęcie nr 10. Kościół filialny pw. Narodzenia NMP w Kalinowie.
19. Zdjęcie nr 11. Kościół parafialny pw. św. Szymona i Judy Tadeusza w Szymiszowie.
20. Zdjęcie nr 12. Kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła w Rozmierzy.
21. Zdjęcie nr 13. Kościół cmentarny pw. św. Barbary w Strzelcach Opolskich, źródło: Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich.
22. Zdjęcie nr 14. Kościół filialny pw. Nawiedzenia NMP w Szczepanku.
23. Zdjęcia nr 15, 16. Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca w Strzelcach Opolskich.
24. Zdjęcie nr 17. Kościół filialny pw. św. Bartłomieja w Sucheju.
25. Zdjęcie nr 18. Kościół parafialny pw. św. Katarzyny w Grodzisku.
26. Zdjęcie nr 19. Kościół pw. Bożego Ciała w Strzelcach Opolskich, źródło: Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich.
27. Zdjęcie nr 20. Kościół pw. Chrystusa Króla w Kadłubie.
28. Zdjęcie nr 21. Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Rozmierce.
29. Zdjęcie nr 22, 23. Synagoga w Strzelcach Opolskich, Plac Żeromskiego 5a.
30. Zdjęcie nr 24, 25. Zespół zabudowy więziennej przy ul. Karola Miarki w Strzelcach Opolskich.
31. Zdjęcie nr 26. Zakład karny nr 2, ul. Świerczewskiego 3 w Strzelcach Opolskich.
32. Zdjęcie nr 27. Ratusz miejski w Strzelcach Opolskich.
33. Zdjęcie nr 28. Budynek poczty, ul. Marka Prawego w Strzelcach Opolskich.
34. Zdjęcie nr 29, 30. Szpital powiatowy, im. Prałata J. Głowatzkiego w Strzelcach Opolskich, źródło: Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich.
35. Zdjęcie nr 31, 32. Mury obronne w Strzelcach Opolskich (zdjęcie nr 31 źródło: Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich).
36. Zdjęcie nr 33, 34. Płn. - wsch. strona Rynku, między ul. Krakowską i Wojska Polskiego; Płd. - wsch. część Rynku, między ulicami Zamkową i Wojska Polskiego.
37. Zdjęcie nr 35. Kamienica, ul. Parafialna 2 w Strzelcach Opolskich.
38. Zdjęcie nr 36. Willa, ul. Zamkowa 4 w Strzelcach Opolskich, źródło: Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich.
39. Zdjęcie nr 37, 38. Domy, ul. Matejki 12 i 14 w Strzelcach Opolskich.
40. Zdjęcia nr 39, 40. Browar w Strzelcach Opolskich, źródło: Urząd Miejski w Strzelcach Opolskich
41. Zdjęcie nr 41. Budynek biurowy rzeźni.
42. Zdjęcia nr 42,43. Wieża ciśnień w Strzelcach Opolskich.